

**ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Πτυχιακή Εργασία

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

CREATIVE ACCOUNTING IN EUROPE

Φοιτήτρια : ΓΙΩΤΑ ΜΑΡΤΑΚΟΥ

A.M. 4347

Επιβλέπων Καθηγητής : Αλέξανδρος Γαρεφαλάκης

Ηράκλειο Κρήτης – Οκτώβριος 2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της πτυχιακής μου εργασίας κ. Αλέξανδρο Γαρεφαλάκη, για τον χρόνο που αφιέρωσε και για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου παρείχε καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της εργασίας.

Ευχαριστώ επίσης την οικογένειά μου για την πολύτιμη συμπαράστασή τους σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου.

ABSTRACT

Over the last decades, the markets of all nations operate under the conditions and policies of a globalized economy. This entails a direct interaction between the markets in individual events and incidents. Particularly, any offending behavior now has a wide negative impact and the disclosure of such incidents is a magnitude of global interest. Such a threat to the modern financial system is underlined by the publication of large corporate scandals in recent years. The form of this risk lies in the falsification of accounting statements, a practice which has been attributed to the designation of "creative accounting". Recently, due to the widespread economic crisis under which markets are operating internationally, there are increasingly cases of accounting fraud involving falsification of the financial statements of companies, organizations etc. An extensive study and analysis has been published in the world literature on the issue of counterfeiting financial statements and the relationship of this phenomenon with developments in the stock market, the role of audit firms, and the application of International Accounting Standards.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ - ABSTRACT	σελ.02
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	σελ.03
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.05
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	σελ.06
1.1 Ο ορισμός της δημιουργικής λογιστικής.....	σελ.06
1.2 Κατηγοριοποίηση δημιουργικής λογιστικής.....	σελ.07
1.3 Λόγοι που ευνοούν την ύπαρξη δημιουργικής λογιστικής.....	σελ.08
1.3.1 Λόγοι σχετικοί με την λειτουργία της κεφαλαιαγοράς.....	σελ.08
1.3.2 Λόγοι σχετικοί με τις συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης.....	σελ.09
1.3.3 Λόγοι σχετικοί με την συμπεριφορά των μελών της διοίκησης.....	σελ.10
1.3.4 Λόγοι που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων.....	σελ.10
1.3.5 Λόγοι σχετικοί με την επιχειρησιακή κουλτούρα.....	σελ.10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ	σελ.12
2.1 Έννοια της λογιστικής απάτης.....	σελ.12
2.2 Κατηγορίες λογιστικής απάτης.....	σελ.12
2.2.1 Απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας.....	σελ.12
2.2.2 Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας.....	σελ.13
2.3 Το τρίγωνο της απάτης.....	σελ.15
2.3.1 Πίεση / Κίνητρο.....	σελ.16
2.3.2 Ευκαιρία.....	σελ.16
2.3.3 Εκλογίκευση.....	σελ.16
2.4 Εντοπισμός και αντιμετώπιση της απάτης.....	σελ.17
2.5 Καταγεγραμμένες περιπτώσεις οικονομικής απάτης.....	σελ.17
2.5.1 Parmalat (Ιταλία).....	σελ.18
2.5.2 Siemens (Γερμανία).....	σελ.18
2.5.3 Xerox (Η.Π.Α.).....	σελ.18
2.5.4 Ασπίς Πρόνοια (Ελλάδα).....	σελ.19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	σελ.20
3.1 Σκοπός οικονομικών καταστάσεων.....	σελ.20
3.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.....	σελ.21
3.3 Παρουσίαση χρηματοοικονομικών καταστάσεων.....	σελ.21
3.4 Χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.....	σελ.22
3.5 Λογιστικά τεχνάσματα με στόχο την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.....	σελ.24
3.5.1 Υλικά ή ενσώματα πάγια.....	σελ.24
3.5.2 Άυλα ή ασώματα πάγια.....	σελ.25
3.5.3 Μεγέθη εκτός ισολογισμού.....	σελ.25
3.5.4 Πάγια υπό κατασκευή.....	σελ.26
3.5.5 Συμμετοχές σε επιχειρήσεις-χρεόγραφα.....	σελ.26
3.5.6 Κεφαλαιοποίηση εξόδων.....	σελ.26
3.5.7 Εμπορεύματα και πωλήσεις εμπορευμάτων.....	σελ.26
3.5.8 Πελάτες-Απαιτήσεις- Γραμμάτια εισπρακτέα.....	σελ.28
3.5.9 Καταγραφή εσόδων.....	σελ.29
3.5.10 Κλάδοι άνθησης φαινομένου παραποίησης.....	σελ.29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ	σελ.31
4.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	σελ.31
4.1.1 Έννοια και σκοπός του εσωτερικού ελέγχου.....	σελ.31
4.1.2 Είδη εσωτερικού ελέγχου.....	σελ.34
4.1.3 Υπηρεσία εσωτερικών ελεγκτών.....	σελ.34
4.1.4 Πρότυπα εσωτερικού ελέγχου.....	σελ.35
4.1.4.1 Εισαγωγή στα πρότυπα.....	σελ.35
4.1.5 Κώδικας δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου.....	σελ.37
4.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	σελ.38

4.2.1 Έννοια του εξωτερικού ελέγχου.....	σελ.38
4.2.2 Έλεγχος οικονομικών καταστάσεων.....	σελ.38
4.2.3 Εξωτερικοί ελεγκτές.....	σελ.39
4.2.4 Ελληνικά και διεθνή ελεγκτικά πρότυπα.....	σελ.39
4.2.5 Κώδικας δεοντολογίας εξωτερικού ελέγχου.....	σελ.41
4.3 ΔΙΑΦΟΡΕΣ / ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	σελ.42
4.3.1 Ομοιότητες εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	σελ.43
4.3.2 Διαφορές εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	σελ.43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 – ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	σελ.45
5.1 Στοιχεία εμπειρικής έρευνας.....	σελ.45
5.2 Αποτελέσματα εμπειρικής έρευνας.....	σελ. 45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	σελ.53
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σελ.55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ – APPENDIX.....	σελ.56
Παράρτημα Α	σελ.56
Παράρτημα Β	σελ.57
Παράρτημα Γ	σελ.60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.66

Τις τελευταίες δεκαετίες οι αγορές όλων των εθνών λειτουργούν υπό τους όρους και τις πολιτικές μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται άμεσο αλληλεπηρεασμό της λειτουργίας των αγορών από μεμονωμένα γεγονότα και φαινόμενα. Ιδιαίτερα οι τυχόν παραβατικές συμπεριφορές έχουν πλέον ευρύ αρνητικό αντίκτυπο και η εκάστοτε αποκάλυψη τέτοιου είδους φαινομένων αποτελεί γεγονός που μαγνητίζει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Η πραγματικότητα αυτή έχει εύλογα αναδείξει πτυχές και λειτουργίες που λόγω της συχνότητας της εμφάνισής τους μπορούν δυνητικά να επηρεάσουν τις αγορές. Μία τέτοια απειλή για το σύγχρονο χρηματοοικονομικό σύστημα έρχεται να υπογραμμίσει η δημοσιοποίηση μεγάλων εταιρικών σκανδάλων τα τελευταία χρόνια. Η μορφή του κινδύνου αυτού έγκειται στην παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων, πρακτική στην οποία έχει αποδοθεί ο χαρακτηρισμός “δημιουργική λογιστική”. Λόγω των οδυνηρών συνεπειών της, η παραποίηση λογιστικών καταστάσεων έχει συχνά κλονίσει την εμπιστοσύνη των εμπλεκόμενων φορέων στη λειτουργία της αγοράς στις Η.Π.Α. κυρίως, αλλά και στην Ευρώπη. Είναι ενδεικτικό ότι με βάση την σχετική ειδησεογραφία των τελευταίων ετών, μμεγάλα εταιρικά σκάνδαλα όπως αυτά των Lucent, Xerox, Enron, Global Crossing, WorldCom, κόστισαν σε επενδυτές, πιστωτές και εργαζόμενους πάνω από 500 δισεκατομμύρια δολάρια. Το τελευταίο διάστημα, εξαιτίας εν μέρει και της γενικευμένης οικονομικής κρίσης υπό τις συνθήκες της οποίας λειτουργούν οι αγορές διεθνώς, παρατηρούνται όλο και συχνότερα περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων επιχειρήσεων, οργανισμών κλπ. Το θέμα αποκτά πολύπλοκες διαστάσεις καθώς στην συγκεκριμένη πρακτική εμπλέκονται όχι μόνο τα στελέχη της εταιρείας που παραποιεί τα οικονομικά στοιχεία της, αλλά και εταιρείες ορκωτών λογιστών, καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι. Στην παγκόσμια βιβλιογραφία έχει δημοσιευθεί εκτεταμένη μελέτη και ανάλυση για το θέμα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και τις σχέσεις του φαινομένου αυτού με τις εξελίξεις στη χρηματιστηριακή αγορά, τον ρόλο των ελεγκτικών εταιρειών, καθώς και την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Είναι γεγονός ότι, οι μέχρι σήμερα γνωστές παραποιήσεις, είχαν στόχο κυρίως τη μείωση των κερδών και της αντίστοιχης φορολογίας μέσα από τη διόγκωση των εξόδων. Με την είσοδο όμως πολλών επιχειρήσεων στο Χρηματιστήριο και την αυξημένη ενασχόληση του επενδυτικού κοινού, η προσπάθειά τους εστιάζεται πλέον στην αύξηση των εσόδων και στην ταχεία ανάπτυξή τους που θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των κερδών. Αν αυτό δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα, αρκετές εταιρείες καταφεύγουν στην παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων μέσα από επεμβάσεις στα λογιστικά τους βιβλία. Μεταξύ των άλλων αποτελεσμάτων, οι πλέον συχνοί λογιστικοί χειρισμοί αυξήσεων / μειώσεων των αποτελεσμάτων αναφέρονται στις προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις και αποζημιώσεις προσωπικού, στις αποσβέσεις, στο χαρακτηρισμό εξόδων που αφορούν πάγια σε κόστος κτήσης τους, στην αποτίμηση των αποθεμάτων καθώς και σε άλλες κινήσεις όπως καταχώρηση εσόδων / εξόδων σε διαφορετική χρήση.

1.1 Ορισμός δημιουργικής λογιστικής

Με τον όρο δημιουργική λογιστική (creative accounting) εννοούμε την σκόπιμη παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων (Βελέντζας, 2013) ¹. Πολλές φορές αναφέρεται και ως "μαγείρεμα βιβλίων" ή καλύπτεται πίσω από ευφημισμούς όπως "χρηματοοικονομική μηχανική" (financial engineering), "διοίκηση εσόδων" (earning management) και "εισοδηματική εξομάλυνση" (income smoothing). Η δημιουργική λογιστική αποτελεί ένα φαινόμενο με διεθνείς διαστάσεις. Οι ανά τον κόσμο ειδικοί μελετητές του φαινομένου έχουν διατυπώσει κατά καιρούς διαφορετικούς ορισμούς για αυτή την μορφή κινδύνου στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και το χρηματοοικονομικό σύστημα.

Σε σχετική του μελέτη ο Naser (1993) ² ορίζει την δημιουργική λογιστική ως ένα σκόπιμο μετασχηματισμό των λογιστικών ποσών από το τι αυτά πραγματικά απεικονίζουν, στο τι οι καταρτίζοντες τις λογιστικές καταστάσεις επιθυμούν να απεικονίζουν, εκμεταλλευόμενοι τους υφιστάμενους κανόνες και αδιαφορώντας για μερικούς ή όλους από αυτούς. Επισημαίνει δε ότι η ίδια η ελευθερία επιλογής που παρέχεται από το Αγγλοσαξονικό σύστημα λογιστικής μπορεί να οδηγήσει σε κατάχρηση αυτής.

Αντίστοιχη μελέτη του Fielding (1996) ³ ορίζει το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής ως την παραποίηση ή κατάχρηση των λογιστικών προτύπων, προκειμένου να εμφανισθεί παραγωγή κερδών εκεί όπου δεν υπάρχουν τέτοια στην πραγματικότητα.

Οι Barnea et al (1976) ⁴ ορίζουν το φαινόμενο, στα πλαίσια της επιχειρηματικής λειτουργίας, ως την σκόπιμη άμβλυνση των διακυμάνσεων για κάποιο επίπεδο αποδοχών που θεωρείται φυσιολογικό για την εκάστοτε επιχείρηση.

Τέλος οι Merchant et al (1994) ⁵ ερμηνεύουν την δημιουργική λογιστική ως κάθε ενέργεια της διοίκησης που επηρεάζει τα δηλωθέντα εισοδήματα και που δεν παρέχει κανένα πραγματικό οικονομικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση, αντίθετα μπορεί σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα να καταστεί επιζήμια.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι δεν υπάρχει συμφωνία των ειδικών ως προς τον όρο που περιγράφει καλύτερα το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής. Έτσι οι σχετικοί όροι που χρησιμοποιούνται συνηθέστερα στην διεθνή λογιστική βιβλιογραφία είναι οι ακόλουθοι:

- **Creative Accounting**
- **Innovative Accounting**
- **Income Smoothing**
- **Window Dressing**
- **Aggressive Accounting**
- **Cosmetic Accounting**
- **Earnings Management**

1.Βελέντζας Γ., Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, 2013, ΙuS

2.Amat et al, The Ethics of Creative Accounting, 1993

3.Φίλιος Βασίλειος, Δημιουργική Λογιστική, 2003, Σύγχρονη Εκδοτική

4.Barnea et al, Creative Accounting -Some Ethical Issues of Macro and Micro Manipulation, 1976-Gowthorpe et al

5.Merchant et al, Creative Accounting: Some Ethical Issues of Macro & Micro Manipulation, 1994, Gowthorpe et al

- Earnings Smoothing
- Financial Statement Management
- Financial Engineering
- Financial Statement Manipulation
- Accounts Manipulation
- Off-Balance Sheet Financing
- The Numbers Game
- Juggling the Books
- Accounting Magic
- Borrowing Income from the Future
- Accounting Alchemy

Στο **Παράρτημα Α** παρατίθεται πίνακας που περιέχει τους συνηθέστερους όρους που περιγράφουν την πρακτική της δημιουργικής λογιστικής σε εννέα χώρες ανά την υφήλιο.

Όπως διαφαίνεται από τα παραπάνω, παρά την πληθώρα των όρων περιγραφής του φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής και παρά το γεγονός ότι οι μελετητές του φαινομένου ορίζουν την δημιουργική λογιστική με διαφορετικό ο καθένας τρόπο, ωστόσο όλοι τους θέτουν το ζήτημα σε μία ενιαία βάση. Σύμφωνα μ'αυτή, η δημιουργική λογιστική συνίσταται στην διαδικασία εκείνη κατά την οποία οι αδυναμίες των νόμων καθώς και των γενικών λογιστικών αρχών χρησιμοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε η παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων να είναι σύμφωνη με τα συμφέροντα του εκάστοτε ενδιαφερομένου. Οι πιο γνωστές ομάδες ενδιαφερομένων είναι οι εξής:

- Φορείς μιας επιχείρησης
- Πιστωτές
- Μελλοντικοί επενδυτές
- Οικονομικές υπηρεσίες του Κράτους
- Εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις
- Ανταγωνιστές
- Πελάτες / καταναλωτές

1.2 Κατηγοριοποίηση δημιουργικής λογιστικής

Η δημιουργική λογιστική μπορεί να διακριθεί σε δύο κύριες κατηγορίες:

A. Θεμιτή δημιουργική λογιστική - εκμεταλλεύεται τα κενά στους υφιστάμενους λογιστικούς κανόνες και νόμους για να μεγαλώσει συνήθως το παρουσιαζόμενο από την οικονομική μονάδα αποτέλεσμα

B. Αθέμιτη δημιουργική λογιστική - καταστρατηγεί και παραβιάζει τους υφιστάμενους λογιστικούς κανόνες και νόμους, στρεβλώνει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις και παραπληροφορεί το επενδυτικό κοινό.

Οι υποστηρικτές της δημιουργικής λογιστικής θα μπορούσαν απλά να ισχυρισθούν ότι πρόκειται για ένα εργαλείο διαχρονικού καταμερισμού των αποδόσεων μιας επένδυσης, έτσι ώστε να μην κρίνεται αυτή μόνο από τις άμεσες χρηματοροές που αποφέρει. Ωστόσο, κατά τον Βελέντζα (2013)⁶, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με σκοπό την απόκρυψη των

---

6. Βελέντζας Γ., Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, 2013, IuS

υφιστάμενων κακών συνθηκών χρηματοοικονομικής υγείας μιας επιχείρησης, προκειμένου να παρουσιαστεί ψευδεπίγραφη ανάπτυξη. Πρακτικά, σε περιόδους ευημερίας σχηματίζουν υψηλά αποθεματικά προβλέψεων έτσι ώστε σε μεταγενέστερες δυσκολότερες οικονομικά εποχές να μπορούν παράτυπα να αντλήσουν κεφάλαια μειώνοντας τις προβλέψεις.

Μια επιπλέον θετική απόρροια, κατά τους υποστηρικτές της πρακτικής, είναι ο μετριασμός των προσδοκιών των οικονομικών αναλυτών σε καλές πωλησιακά ή παραγωγικά περιόδους, έτσι ώστε να μην αναμένουν αργότερα αποτελέσματα από την επιχείρηση τα οποία δεν μπορεί να επιτύχει. Από την άλλη μεριά θεωρείται ανήθικο καθώς στην περίπτωση π.χ. μιας μετοχικής εταιρείας η συγκεκριμένη πρακτική αποκρύβει κρίσιμα στοιχεία για τις συνθήκες διαπραγμάτευσης των μετοχών της και έτσι ακόμα και μετριοπαθείς επενδυτές βρίσκονται εκτεθειμένοι σε μεγαλύτερο ουσιαστικά κίνδυνο από εκείνον που είχαν αρχικά επιλέξει να αναλάβουν.

Ο *Naser (1993)*⁷ ισχυρίστηκε ότι η δημιουργική λογιστική δεν αντιβαίνει ευθέως τον νόμο. Απλώς λειτουργεί μέσα στο γράμμα αμφότερων του νόμου και των λογιστικών προτύπων, αλλά κατά μια πιο αυστηρή ματιά, μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι εναντίον του πνεύματος αμφότερων. Στην ουσία πρόκειται για μια διαδικασία χρησιμοποίησης των κανόνων - όχι κατ' ανάγκη παρακάμπτοντάς τους - και της ευκαμψίας που χαρακτηρίζει τους κανόνες αυτούς προκειμένου να καταρτισθούν οι λογιστικές καταστάσεις.

Τέλος, οι *Mc Barnett (2003)*⁸ θεωρούν την δημιουργική λογιστική ως τελείως "νόμιμη" (perfectly legal) και σε αυτή την παραδοχή αποδίδουν, κατά κύριο λόγο, το γεγονός ότι η δημιουργική λογιστική έχει καταστεί δύσκολο τόσο να ερμηνευθεί όσο και να ελεγχθεί στην πορεία των χρόνων.

1.3 Λόγοι που ευνοούν την ύπαρξη Δημιουργικής Λογιστικής

Οι λόγοι ύπαρξης της Δημιουργικής Λογιστικής ως πρακτική μπορούν να αναζητηθούν και να ερμηνευθούν σε ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει τόσο τους γενικότερους όρους λειτουργίας της αγοράς, όσο και την ίδια λειτουργία της εκάστοτε επιχείρησης. Στα πλαίσια αυτά, ο *Καζαντζής (2006)*⁹ κατηγοριοποιεί περαιτέρω τους λόγους που έχει μια επιχείρηση να ασκήσει δημιουργική λογιστική ανάλογα με την πηγή προέλευσής τους. Σύμφωνα με τον τελευταίο, οι λόγοι μπορούν να καταταχθούν **σε 5 γενικές κατηγορίες:**

1.3.1 Λόγοι σχετικοί με την λειτουργία της κεφαλαιαγοράς

1.3.1.α) Χρηματοδότηση από τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα

Η εμφάνιση θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων, προκειμένου μια επιχείρηση να ικανοποιεί τα εκάστοτε κριτήρια αξιολόγησης αιτημάτων χρηματοδότησης που υποβάλλει προς επικείμενους πιστωτές

---

7. Amat et al, *The Ethics of Creative Accounting*, 1993

8. Φίλιος Βασιλείος, *Δημιουργική Λογιστική*, 2003, Σύγχρονη Εκδοτική

9. *Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*, 2006, Business Plus AE

1.3.1.β) Διατήρηση σταθερά θετικής τάσης στα ετήσια αποτελέσματα μιας επιχείρησης

Η σταθερότητα των ετήσιων οικονομικών αποτελεσμάτων, αποτελεί βασικό μέλημα μιας εταιρείας, ιδιαίτερα δε για επιχείρηση εισηγμένη στο Χρηματιστήριο. Σε αντίθετη περίπτωση, το γεγονός έχει αρνητικό αντίκτυπο στην τιμή διαπραγμάτευσης της μετοχής της.

1.3.1.γ) Αντληση Κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών

Οι εταιρείες, έχοντας σκοπό να αντλήσουν κεφάλαια από την χρηματιστηριακή αγορά, προχωρούν σε έκδοση και διάθεση στο αγοραστικό κοινό νέων μετοχών τους. Κατά την διαδικασία αυτή παρατηρείται συχνά το φαινόμενο να καταφεύγουν στην παραποίηση οικονομικών καταστάσεων έτσι ώστε να επιτύχουν υψηλότερη προσφερόμενη τιμή αγοράς για τις μετοχές τους

1.3.1.δ) Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές της αγοράς.

Οι οικονομικοί αναλυτές της αγοράς χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια αξιολόγησης, που έχουν να κάνουν μεταξύ άλλων με στοιχεία όπως ο κλάδος αντικειμένου και η απευθυνόμενη αγορά, προχωρούν σε έκδοση προβλέψεων αποτελεσμάτων για τις επιχειρήσεις. Οι τελευταίες συχνά καταφεύγουν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων, έτσι ώστε αυτές να συγκλίνουν με τις ως άνω προβλέψεις.

1.3.1.ε) Ο επιχειρηματικός ανταγωνισμός

Στην συνεχή προσπάθεια μεγαλύτερης διείσδυσης ή ισχυρότερης εδραίωσης των επιχειρήσεων στην αγορά που απευθύνονται, οι τελευταίες συχνά καταφεύγουν σε πρακτικές της δημιουργικής λογιστικής προκειμένου να πετύχουν τον σκοπό τους.

1.3.1.στ) Οι Συγχωνεύσεις και οι Εξαγορές των επιχειρήσεων

Σε τέτοιες περιπτώσεις η παραποίηση των οικονομικών στοιχείων στοχεύει στην αύξηση των αποτελεσμάτων έτσι ώστε η επιχείρηση ν' αποκτήσει μεγαλύτερο μερίδιο μετοχών από την συγχώνευση ή υψηλότερο αντίτιμο από την εξαγορά αντίστοιχα.

1.3.1.ζ) Μερισματική πολιτική της επιχείρησης

Προκειμένου οι μέτοχοι μιας εταιρείας να διατηρήσουν τα μετοχικά τους μερίδια σε βάθος χρόνου, θα πρέπει να μένουν ικανοποιημένοι από την πορεία της εταιρείας και τη ναπολαβή των μερισμάτων που τους αναλογούν. Για το λόγο αυτό συχνά οι εταιρείες παραποιούν τα αποτελέσματα τους, διατηρώντας σταθερό το ποσοστό των κερδών που σκοπεύουν να διανείμουν ως μέρισμα στους μετόχους.

1.3.2 Λόγοι σχετικοί με συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

1.3.2.α) Δανειακές Συμβάσεις

Η δημοσίευση αρνητικών αποτελεσμάτων δύναται να επηρεάζει πιθανώς αρνητικά όρους υφιστάμενης χρηματοδότησης που έχει συμφωνήσει προγενέστερα η εταιρεία με

τους πιστωτές της. Έτσι κάποιες εταιρείες καταφεύγουν σε εικονική αύξηση των οικονομικών αποτελεσμάτων τους, προκειμένου να παραπλανήσουν τους πιστωτές και να μην επιβαρυνθούν έτσι με τις αρνητικές συνέπειες αθέτησης των αρχικών όρων δανεισμού τους.

1.3.2.β) Αμοιβές της διοίκησης

Στα πλαίσια της αγοράς εργασίας, οι αμοιβές της διοίκησης είναι όλο και πιο συχνά άμεσα συνυφασμένες με την τελική οικονομική επίδοση της επιχείρησης. Έτσι, τα στελέχη διοίκησης έχουν προσωπικό οικονομικό συμφέρον, λόγω αύξησης των αμοιβών τους, να επηρεάζουν αντίστοιχα τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης

1.3.3 Λόγοι σχετικοί με την συμπεριφορά των μελών της διοίκησης

1.3.3.α) Διατήρηση διοικητικής θέσης ενός manager

Η παρουσίαση ικανοποιητικών αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης αποτελεί λόγο καταξίωσης και εδραίωσης ενός διευθυντικού στελέχους. Το αντίθετο σενάριο, εύλογα θέτει την αξία του υπό αμφισβήτηση

1.3.3.β) Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα.

Η σταθερή εμφάνιση ικανοποιητικών αποτελεσμάτων συνδράμει στην επαγγελματική αναγνώριση αλλά και στην αναρρίχηση των στελεχών διοίκησης στην ιεραρχική πυραμίδα της εταιρείας.

1.3.4 Λόγοι που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων

1.3.4.α) Ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου που ανήκει η επιχείρηση

Αναλόγως του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιείται μια επιχείρηση είναι πιθανόν να προβλέπονται όρια και απαιτήσεις που τίθενται από αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές και με τα οποία η εν λόγω εταιρεία είναι υποχρεωμένη να συμμορφωθεί απόλυτα και να τα απεικονίζει στις λογιστικές της καταστάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα θεωρείται ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας που είναι υποχρεωμένα να τηρούν τα τραπεζικά ιδρύματα. Στρέβλωση αποτελεσμάτων μιας εταιρείας στοχεύει στην έγκριση συνέχισης της λειτουργίας της στην αγορά από τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές

1.3.4.β) Προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων

Η ηθελημένη μείωση των δημοσιευμένων κερδών μιας επιχείρησης στοχεύει στην πληρωμή λιγότερου φόρου

1.3.5 Λόγοι σχετικοί με την επιχειρησιακή κουλτούρα

1.3.5.α) Βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός

Αν και η επιχειρηματική λογική επιτάσσει να δίνεται μεγαλύτερο βάρος στην σταδιακή επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων μιας επιχείρησης, συχνά παρατηρείται το

φαινόμενο να μετακυλείται αντίθετα στην επίτευξη βραχυπρόθεσμων στόχων, με σκοπό την βελτιστοποίηση τρέχοντων αποτελεσμάτων. Για παράδειγμα η κεφαλαιοποίηση εξόδων που κανονικά θα έπρεπε να εμφανιστούν στα αποτελέσματα χρήσης της επιχείρησης.

1.3.5.β) Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης

Αρκετές επιχειρήσεις θέτουν συχνά μη ρεαλιστικούς ετήσιους προϋπολογισμούς. Αυτό συμβαίνει διότι είτε θέλουν να πιέσουν τα στελέχη τους προς την μέγιστη δυνατή απόδοση είτε επειδή δεν έχουν αναγνώσει ορθά τα στοιχεία και τις τρέχουσες συγκυρίες της αγοράς στην οποία απευθύνονται. Σε μια τέτοια περίπτωση τα διοικητικά στελέχη της εταιρείας είναι δυνατό να καταφύγουν σε στρέβλωση αποτελεσμάτων, προκειμένου να επιτύχουν τους στόχους που έχουν τεθεί.

2.1 Έννοια της Λογιστικής Απάτης

Δεδομένου ότι η δημιουργική λογιστική αποσκοπεί στην αλλοίωση ή ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής μονάδας προς παραπληροφόρηση και πιθανή παραπλάνηση του επενδυτικού κοινού και της αγοράς, εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ως εργαλείο απάτης. Ωστόσο η ως άνω αλλοίωση των αποτελεσμάτων υπάρχει πιθανότητα να οφείλεται σε ακούσια λάθη επί των οικονομικών καταστάσεων όπως λάθη σε βασικές εγγραφές, παρερμηνείες ή αβλεψίες γεγονότων και λανθασμένη εφαρμογή λογιστικών προτύπων. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει συντελεστεί λογιστική απάτη αλλά λογιστικό σφάλμα. Ο Καζαντζής (2006)¹⁰ αναφέρει ότι στο αναμορφωμένο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 ο όρος απάτη (fraud) αποδίδεται σε “εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων της διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων που συνεπάγεται στην παρερμηνεία των οικονομικών καταστάσεων”. Όπως λοιπόν διαφαίνεται, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ απάτης και σφάλματος είναι η εξαρχής ύπαρξη ή μη σκοπού αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων.

Η λογιστική απάτη μπορεί να διαπραχθεί από διοικητικά στελέχη οργανισμών, λογιστές, λοιπούς εργαζόμενους ή από τις ίδιες τις επιχειρήσεις με σκοπό την εξαπάτηση του επενδυτικού κοινού και της αγοράς. Ωστόσο η εξαπάτηση της αγοράς δεν είναι ο μοναδικός στόχος της λογιστικής απάτης. Είναι συχνό το φαινόμενο κατάχρησης περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης από τα στελέχη της, με απατηλές πράξεις και παράλειψη ή απόκρυψη στοιχείων που διαπράττονται εις βάρος της επιχείρησης. Το γεγονός αυτό χαρακτηρίζεται ως επαγγελματική απάτη και κατάχρηση και συνίσταται στην χρησιμοποίηση της επαγγελματικής ιδιότητας κάποιου με στόχο τον προσωπικό πλουτισμό κάνοντας σκόπιμα κακή χρήση των πόρων ή των περιουσιακών στοιχείων του εργοδότη του.

2.2 Κατηγορίες Λογιστικής Απάτης

Η λογιστική απάτη και κατάχρηση ταξινομείται στη διεθνή βιβλιογραφία σε δύο κύριες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία είναι η **απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας** ενώ η δεύτερη αντίστοιχα είναι η **απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας**.

2.2.1 Απάτη προς όφελος της οικονομικής μονάδας

Στην περίπτωση αυτή οι εταιρείες ισχυροποιούν την οικονομική τους θέση με πράξεις που είτε υπερεκτιμούν τις πωλήσεις και το ενεργητικό τους είτε αντίθετα υποτιμούν τις δαπάνες και τις υποχρεώσεις τους. Με βάση τον Καζαντζή (2006), συχνά παραδείγματα αυτής της κατηγορίας απάτης είναι τα κάτωθι:

- Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικά απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού
- Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως, αμοιβές για συμμετοχή σε παράνομες ενέργειες και δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών

10. Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

- Εκούσια εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- Εκούσια αποτυχία να καταγραφούν ή να αποκαλυφθούν σημαντικές πληροφορίες που θα βελτίωναν τη χρηματοοικονομική εικόνα της επιχείρησης στην αγορά.
- Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες όπως αυτές που παραβιάζουν κυβερνητικά νομοθετήματα, κανόνες, κανονισμούς ή συμβόλαια
- Φορολογική απάτη

2.2.2 Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας

Στην κατηγορία αυτή, η απάτη διαπράττεται εις βάρος της εταιρείας με δράστες που ανήκουν είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό περιβάλλον της και οι οποίοι προσπαθούν να την ζημιώσουν οικονομικά. Ο Καζαντζής¹¹ αναφέρει τα παρακάτω χαρακτηριστικά παραδείγματα απάτης του συγκεκριμένου είδους, αναλόγως του χώρου προέλευσης των δραστών:

2.2.2.α) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας από εξωτερικούς δράστες

- απάτη από προμηθευτές, τιμολόγηση χωρίς παράδοση, διπλή τιμολόγηση
- δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές
- δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες

2.2.2.β) Απάτη εις βάρος της οικονομικής μονάδας από εσωτερικούς δράστες

- κλοπή περιουσιακών στοιχείων και κατάχρηση διαθεσίμων
- παραποιήσεις αποθεμάτων, χαρακτηρισμός υγιούς αποθέματος ως άχρηστου ή ελαττωματικού
- παραποιήσεις τιμολογίων προμηθευτών
- εικονική τιμολόγηση προμηθευτών

Ο πίνακας που ακολουθεί καταγράφει μερικές από τις συνηθέστερες μεθόδους με τις οποίες οι επιχειρήσεις προσπαθούν να επηρεάσουν το οικονομικό αποτέλεσμα της χρήσης τους παραποιώντας τις οικονομικές τους καταστάσεις.

11.Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

Είδος Απάτης	Παραδείγματα
<ul style="list-style-type: none"> • Παραποίηση ή αλλοίωση των παραστατικών ή στοιχείων 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αλλαγή της ημερομηνίας των τιμολογίων των αγορών, ώστε τα έξοδα να βαρύνουν την επόμενη χρήση ➤ Αλλαγή ημερομηνιών στα δελτία αποστολής, ώστε οι πωλήσεις και τα κέρδη αυτών να καταχωρηθούν πριν το χρόνο της πραγματικής αποστολής. ➤ Αλλαγή των ποσών στα τιμολόγια δαπανών προκειμένου να εμφανιστούν μειωμένες οι δαπάνες χρήσεως. ➤ Προσθήκη ψευδών δελτίων απογραφής εμπορευμάτων ➤ Εικονικά τιμολόγια πωλήσεων ή δαπανών
<ul style="list-style-type: none"> • Συγκάλυψη ή παράλειψη απεικόνισης της συνέπειας των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στα παραστατικά και στα βιβλία της επιχείρησης • Κακή εφαρμογή λογιστικών πολιτικών • Παράλειψη αποκάλυψης σημαντικών πληροφοριών 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παράλειψη καταχώρησης των τιμολογίων των προμηθευτών στο τέλος του χρόνου ➤ Δημιουργία φανταστικών παραγγελιών ➤ Παγιοποίηση εξόδων πρώτης εγκατάστασης τα οποία σύμφωνα με τα πρότυπα θα έπρεπε να καταγραφούν ως έξοδα ➤ Αναγνώριση εσόδων και κερδών από πωλήσεις για τις οποίες υπάρχει ακόμη σημαντικός κίνδυνος επιστροφής των πωληθέντων προϊόντων ➤ Σχηματισμός ανεπαρκών προβλέψεων ➤ Καταγραφή προκαταβολών για τα έξοδα επόμενης χρήσης ως έξοδο της τρέχουσας περιόδου ➤ Εμφάνιση μη υπαρκτών πελατών στα βιβλία ➤ Απόκρυψη της απομείωσης της αξίας ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ➤ Απόκρυψη εκκρεμών οικονομικών διεκδικήσεων από τρίτους ➤ Παράλειψη αναφοράς μιας μεταβολής στη λογιστική πολιτική της επιχείρησης

Η πολυεθνική εταιρεία οικονομικών συμβούλων KPMG πραγματοποίησε μεταξύ Μαρτίου 2013 και Αυγούστου 2015 μία σχετική έρευνα¹² σε 81 χώρες ανά την υφήλιο που αφορούσε 750 φυσικά πρόσωπα, αποδεδειγμένα εμπλεκόμενα σε εταιρικές απάτες, των οποίων η ταυτότητα είχε αποκαλυφθεί. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, τα κίνητρα των δραστών για την διάπραξη της απάτης ήταν το προσωπικό όφελος σε ποσοστό 60% και ακολουθεί η απληστία (36%) και η ευκολία/δυνατότητα (το κάνω γιατί μπορώ) σε ποσοστό 27%. Το 65% των δραστών προέβη σε απάτη ενώ εργαζόταν στον

12. KPMG: Αυτό είναι το προφίλ όσων διαπράττουν εταιρικές απάτες, www.iefimerida.gr, 01.09.2016, (<http://www.iefimerida.gr/news/286077/kpmg-ayto-einai-profil-oston-diaprattoyn-etairikes-apates#axzz41YaHLZJ>)

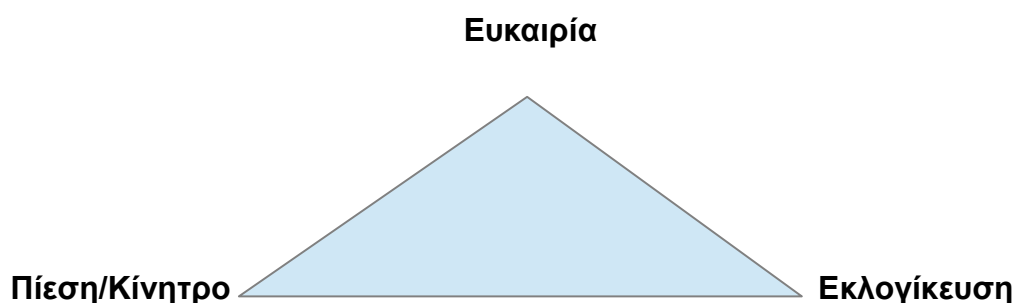
οργανισμό και το 21% αφού είχε αποχωρήσει. Όπως διαπιστώθηκε, το 38% εργαζόταν στον οργανισμό πάνω από 6 έτη και το 14% μεταξύ 4 και 6 έτη. Το 34% ήταν μέλη της ανώτατης διοίκησης και το 32% διευθυντικά στελέχη.

Επιπρόσθετα, ένα ιδιαίτερα σημαντικό συμπέρασμα που κατέδειξε η συγκεκριμένη έρευνα ήταν το γεγονός ότι ευκαιρία των δραστών για διάπραξη της απάτης αποτέλεσε, σε ποσοστό 61%, η απουσία αποτελεσματικών ελεγκτικών μηχανισμών. Στην περίπτωση δε της Ευρώπης, ένα ποσοστό 72% δήλωσε ότι λόγω μη επαρκών συστημάτων ελέγχου βρήκε την ευκαιρία να διαπράξει την απάτη. Ποσοστό 24% χρησιμοποίησε την τεχνολογία προς τέλεση της πράξης ενώ το είδος της απάτης που διαπράχθηκε αφορούσε κατάχρηση περιουσίας (47%) και αλλοίωση οικονομικών στοιχείων (22%). Στο 27% των περιπτώσεων η απάτη κόστισε σε κάθε οργανισμό πάνω από ένα εκατομμύριο ευρώ. Τέλος, ένα ποσοστό 44% των απατεώνων εντοπίστηκε εν τέλει μετά από πληροφορίες τρίτων, είτε με επίσημο είτε με ανεπίσημο τρόπο, ενώ το 24% μετά από διοικητικό έλεγχο.

2.3 Το Τρίγωνο της Απάτης

Τα αποτελέσματα της προαναφερόμενης έρευνας φαίνεται να έρχονται σε αρμονική συμφωνία με τις αρχές μιας υφιστάμενης θεωρίας η οποία καταδεικνύει τις γενεσιουργές αιτίες και προϋποθέσεις συντέλειας μιας απάτης. Η θεωρία αυτή, γνωστή και ως θεωρία του **τριγώνου της απάτης**, έχει αναπτυχθεί και εξελιχθεί μέσω προγενέστερων ερευνών και στατιστικών μελετών και έχει τύχει ιδιαίτερα υψηλής απήχησης, τόσο ώστε να υιοθετηθεί από το Αμερικανικό Ινστιτούτο Λογιστών (AICPA-SAS No99). Συνίσταται σε τρεις βασικές συνθήκες που ευνοούν την διάπραξη απάτης και οι οποίες έχουν να κάνουν με το ηθικό υπόβαθρο των δραστών, το εκάστοτε κίνητρο τους και τις ευνοϊκές ή μη συγκυρίες για την τέλεση της πράξης. Συγκεκριμένα, τα τρία συστατικά που θεωρείται ότι απαρτίζουν το τρίγωνο της απάτης αναφέρονται *κάτωθι (McMillan)*¹³ και αναλύονται περαιτέρω στις επόμενες παραγράφους :

- **Πίεση/κίνητρο** - Η πίεση που δέχεται ο δράστης ή το κίνητρο στο οποίο αποσκοπεί προκειμένου να διαπράξει την απάτη
- **Ευκαιρία** - Οι τρέχουσες συνθήκες και περιστάσεις που πιθανώς ευνοούν τον δράστη στην διάπραξη της απάτης
- **Εκλογίκευση** - Το ηθικό υπόβαθρο και η νοοτροπία του δράστη που καθορίζουν την στάση του απέναντι στο ζήτημα.

(Διάγραμμα απεικόνισης θεωρίας του “τριγώνου της απάτης”)

13. McMillan Edward, Policies and Procedures to Prevent Fraud and Embezzlement: Guidance, Internal Control and Investigation, John Wiley & Sons, Inc, USA

2.3.1 Πίεση / Κίνητρο (Incentive / Pressure)

Οι λόγοι διάπραξης λογιστικής απάτης σε μια εταιρεία μπορούν να έχουν απαρχή τόσο στο εσωτερικό της περιβάλλον (δράστες η διοίκηση, οι εργαζόμενοι κ.α) όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον της (αγορά, κλάδος αντικειμένου κ.α). Τα κυριότερα κίνητρα και πιέσεις που ωθούν τους δράστες στην λογιστική απάτη ορίζονται ως κάτωθι:

- Ο συνεχής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων προς διατήρηση και αύξηση του μεριδίου αγοράς που απευθύνονται.
- Η διαρκής πίεση επίτευξης θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων προς ικανοποίηση μετόχων/επενδυτών και της κεφαλαιαγοράς
- Η αύξηση της προσωπικής οικονομικής απολαβής των στελεχών μιας εταιρείας λόγω εκπλήρωσης του τεθέντος όρου επίτευξης ικανοποιητικότερων οικονομικών αποτελεσμάτων
- Ο ταχύς ρυθμός ανάπτυξης μιας επιχείρησης ως απόρροια πιθανώς του αντίστοιχα ταχέως ρυθμού ανάπτυξης του κλάδου αγοράς όπου δραστηριοποιείται
- Το οργανόγραμμα διοίκησης μιας επιχείρησης με πιθανές αλληλεπικαλύψεις ρόλων από τα ίδια στελέχη, δηλαδή η υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων σε συγκεκριμένα πρόσωπα.

2.3.2 Ευκαιρία (Opportunity)

Οι περιστάσεις και συγκυρίες που ευνοούν διάπραξη της λογιστικής απάτης περιγράφονται παρακάτω:

- Ανεπάρκεια εσωτερικού ελέγχου - Μη διενέργεια ή διενέργεια ανεπαρκών και περιστασιακών φυσικών ελέγχων καθώς και έλλειψη συνεχούς ενημέρωσης περί μεταβολών προτύπων και κανονισμών, συνεπάγεται ελλιπή επίβλεψη της λογιστικής λειτουργίας της εταιρείας
- Ανεπάρκεια διοικητικής αρχής - Σε συνθήκες ανίσχυρης διοίκησης είναι πιθανό κάποια ανώτερα διοικητικά στελέχη να διαβλέπουν ευκαιρία τέλεσης απάτης καθώς θεωρούν ότι δεν υπάρχει ισχυρός ελεγκτικός μηχανισμός ώστε να υποστούν τις συνέπειες των πράξεών τους.
- Πλαίσιο κυρώσεων - Μια επιχείρηση που δεν έχει θεσπίσει στους κανόνες λειτουργίας της πλαίσιο κυρώσεων για παραβατικές συμπεριφορές διατρέχει μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστεί απάτη εις βάρος της.
- Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας - Η διοίκηση και τα επικεφαλής στελέχη λειτουργίας της επιχείρησης επιβάλλεται να λειτουργούν βάση ενός πλαισίου κανόνων βασιζόμενο σε ηθικές αξίες και αρχές. Έτσι ανάγονται σε πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς για το σύνολο του ανθρώπινου δυναμικού της επιχείρησης.

2.3.3 Εκλογίευση (Rationalization)

Η συνθήκη αυτή αφορά το πλέγμα ηθικών αξιών που χαρακτηρίζει την συμπεριφορά των δραστών της απάτης. Αναλόγως της συμπεριφοράς αυτής, μπορούμε να διακρίνουμε τους δράστες απάτης σε αυτούς που έχουν πλήρη συνείδηση της παρανομίας της πράξης τους και σε αυτούς που προσπαθούν να την δικαιολογήσουν προτάσσοντας κάποια συγκεκριμένη αιτία. Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006)¹⁴,

14. Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

χαρακτηριστικές τέτοιες συμπεριφορές εργαζομένων που διέπραξαν απάτη και υπάγονται στην τελευταία κατηγορία πηγάζουν από την πεποίθηση μη ικανοποιητικής αμοιβής, εργασιακής αδικίας, υπερβολικού φόρτου εργασίας, αίσθηση ότι όλοι λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο καθώς και ο εφησυχασμός ανωτέρων ιεραρχικά στελεχών ότι βρίσκονται στο απυρόβλητο.

2.4 Εντοπισμός και Αντιμετώπιση Απάτης

Δεδομένου ότι οι συνέπειες της λογιστικής απάτης είναι επώδυνες για το επενδυτικό κοινό, την αγορά και τις ίδιες τις επιχειρήσεις, μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος αντιμετώπισης είναι η πρόληψη της. Η ζητούμενη πρόληψη μπορεί να επιτευχθεί μονάχα μέσω της επαρκούς λειτουργίας ενός συστήματος δικλίδων ελέγχου των χρηματοοικονομικών αναφορών. Ωστόσο, όπως εύστοχα επισημαίνει ο Βελέντζας (2013)¹⁵, η “αχίλλειος πτέρνα” κάθε τέτοιου συστήματος εντοπίζεται στην απλή αλήθεια ότι αφού η διοίκηση έχει την δύναμη να θεσμοθετήσει αυτές τις δικλίδες, μπορεί και να τις παρακάμψει (management override). Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι τέτοιου είδους πρακτική από την πλευρά μιας εταιρείας απεικονίζεται ποικιλοτρόπως στην τρέχουσα καθημερινή λειτουργία της. Ένας έμπειρος ελεγκτής παρατηρεί και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα σε ανησυχητικά συμπτώματα όπως τα παρακάτω:

- Η ξαφνική αύξηση της περιουσίας ενός υπαλλήλου μπορεί να είναι ύποπτη. Καινούρια πολυτελή αυτοκίνητα και ακριβά ρολόγια είναι συνήθως εύκολο να εντοπισθούν και αποτελούν αγαπημένα παιχνίδια των καταχραστών.
- Συμπεριφορικές αλλαγές εργαζομένου, όπως η ξαφνική τάση απομονωτισμού, η καθυστέρηση αποχώρησης από την εργασία χωρίς εμφανή λόγο, η παράκαμψη εταιρικών πολιτικών και διαδικασιών και η άρνηση λήψης της προβλεπόμενης από τον νόμο άδειας.
- Σοβαρές ελλείψεις ρευστότητας της επιχείρησης, ακόμη και σε περιόδους που αυξάνονται οι πωλήσεις της.
- Συνεχόμενα παράπονα για τα υπόλοιπα στο λογαριασμό πελατών, είναι πιθανόν να υποδεικνύουν ότι κάποιος μοιράζει τα αρχεία τους ή κλέβει χρήματα από αυτούς.
- Σε επίπεδο διοίκησης, η ενασχόληση κάποιου στελέχους με διαχειριστικά ζητήματα που είναι εμφανώς υποδεέστερα από το επίπεδο ευθύνης του, μπορεί να υποδηλώνει απόπειρα συγκάλυψης πληροφοριών.
- Η αφύσικα υψηλή ευημερία της επιχείρησης όταν δραστηριοποιείται σε κλάδο με χαμηλές πωλήσεις και περιθώρια κέρδους μπορεί να συνεπάγεται ένδειξη παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ή προσπάθεια νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

2.5 Καταγεγραμμένες Περιπτώσεις Οικονομικής Απάτης

Οι εταιρείες σήμερα λειτουργούν σε ένα έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον και τα στελέχη τους δέχονται συνεχώς πίεση προς επαναλαμβανόμενη επίτευξη όλο και υψηλότερων στόχων. Το γεγονός αυτό συνδυαστικά με τον παράγοντα ότι το πεδίο δράσης των εταιρειών είναι πλέον πολυεθνικό, στα πλαίσια της σημερινής παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, δικαιολογεί την συχνή αποκάλυψη κρουσμάτων οικονομικής απάτης. Τα οικονομικά αυτά σκάνδαλα, αν και μπορεί να συντελούνται σε διαφορετικά κράτη ανά την υφήλιο, έχουν τις περισσότερες φορές έντονα αρνητικό αντίκτυπο στο σύνολο των διεθνών

15.Βελέντζας Γ., Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, 2013, ΙuS

αγορών. Στην συνέχεια περιγράφονται χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιου είδους που είδαν το φως της δημοσιότητας σε διάφορες χώρες κατά το πρόσφατο παρελθόν.

2.5.1 PARMALAT (Ιταλία) ¹⁶

Ένα από τα μεγαλύτερα κρούσματα οικονομικής απάτης επί ευρωπαϊκού εδάφους αφορά η υπόθεση της πολυεθνικής εταιρείας Parmalat. Η συγκεκριμένη εταιρεία εδρεύει στην Ιταλία και αποτελεί τον μεγαλύτερο παραγωγό και διακινητή γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ευρώπη. Η Parmalat είχε ιδρύσει ανά τον κόσμο θυγατρικές εταιρείες προς επέκταση της επιχειρηματικότητάς της παγκοσμίως. Ωστόσο, όπως αποκαλύφθηκε το 2002, αρκετές από αυτές αποτελούσαν “εταιρείες κάλυψης” για την δημιουργία ψεύτικων κερδών με σκοπό την παραπλάνηση των ενδιαφερόμενων επενδυτών και τον προσωπικό πλουτισμό των διοικητικών στελεχών της. Είναι χαρακτηριστικό ότι το κουβάρι της υπόθεσης άρχισε να ξετυλίγεται όταν η μητρική εταιρεία εμφάνισε μια έγγραφη βεβαίωση της τράπεζας Bank of America που ανέφερε ότι η θυγατρική της εταιρεία Bonlat με έδρα της Νήσους Κέιμαν τηρούσε καταθέσεις αξίας 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ. Στην συνέχεια όμως, η τράπεζα διέψευσε την αυθεντικότητα της συγκεκριμένης βεβαίωσης δηλώνοντας επιπρόσθετα ότι το κεφάλαιο είναι ανύπαρκτο. Η απώλεια αυτού του κεφαλαίου δημιούργησε μια μαύρη τρύπα στο ενεργητικό της επιχείρησης και συντέλεσε στην μετέπειτα αρνητική πορεία της εταιρείας. Αξιομνημόνευτο στην υπόθεση της Parmalat είναι το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της ευθύνης για την τέλεση της απάτης αποδόθηκε στην εταιρεία ορκωτών λογιστών που έλεγχαν και υπέγραφαν τους ετήσιους ισολογισμούς της επιχείρησης. Αυτό οδήγησε τις αρμόδιες ιταλικές αρχές στη θέσπιση νομικών διατάξεων που επιβάλλουν την εναλλαγή ανά τακτά χρονικά διαστήματα των ορκωτών λογιστών στις επιχειρήσεις.

2.5.2 SIEMENS (Γερμανία)

Μια πρόσφατη υπόθεση με έντονη ελληνική απόχρωση έχει να κάνει με τον γερμανικό κολοσσό της Siemens. Η συγκεκριμένη εταιρεία βρέθηκε στο εδώλιο του κατηγορουμένου από την γερμανική δικαιοσύνη ως συνέπεια της πρακτικής που φέρεται να εφαρμόζει, χρηματίζοντας κυβερνητικούς παράγοντες προκειμένου να της αναθέτουν δημόσια έργα. Η υπόθεση απασχόλησε και την ελληνική δικαιοσύνη - με την διαδικασία να είναι ακόμη σε εξέλιξη - καθώς σύμφωνα με την δικογραφία η Siemens προχώρησε σε χρηματισμό Ελλήνων πολιτικών και δημόσιων λειτουργών καταβάλλοντας συνολικά ποσό ύψους 51 εκατομμυρίων ευρώ. Η σχετική προανακριτική έρευνα επί ελληνικού εδάφους ξεκίνησε το 2005.

2.5.3 XEROX (Η.Π.Α.)

Η Xerox είναι εταιρεία που εδρεύει στις Η.Π.Α και αποτελεί έναν από τους παγκοσμίως μεγαλύτερους κατασκευαστές φωτοτυπικών και εκτυπωτικών μηχανημάτων. Το έτος 2002 η επιτροπή κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α προέβη σε καταγγελία κατά της Xerox. Η καταγγελία αφορούσε παραποίηση λογιστικών αποτελεσμάτων από πλευράς της επιχείρησης κατά το διάστημα 1997-2000. Η εταιρεία κατέγραφε τα έσοδα από τις μισθώσεις φωτοτυπικών μηχανημάτων αναγνωρίζοντάς τα ως “πωλήσεις” άπαξ της υπογραφής μιας σύμβασης μίσθωσης, αντί της αναγνώρισης των εσόδων καθόλη την διάρκεια της σύμβασης όπως απαιτούν οι γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές των Η.Π.Α.(G.A.A.P Generally Accepted Accounting Principles) . Οι G.A.A.P θέτουν ως προϋπόθεση για τον ορισμό προέλευσης εσόδων τις πωλήσεις εξοπλισμού, την ταυτόχρονη μεταβίβαση

16. Sophie Arie, Parmalat dream goes sour (<https://www.theguardian.com/business/2004/jan/04/corporatefraud.parmalat2>)

της κυριότητας. Εάν αυτό δεν ισχύει, η συναλλαγή θεωρείται μίσθωση και μονάχα τα μισθώματα που καταβάλλονται στην εταιρεία κατά την τρέχουσα περίοδο μπορούν να καταχωρηθούν ως έσοδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόνο το 1998 η ως άνω περιγραφόμενη παραποίηση των αποτελεσμάτων αύξησε τα πρό φόρων κέρδη της Xerox κατά 655 εκατομμύρια δολάρια. Κατόπιν εκδίκασης της υπόθεσης το 2003, η Xerox κλήθηκε να πληρώσει το ποσό των 32 εκατομμυρίων δολαρίων σε πρόστιμα, επιστροφές κερδών και τόκους.

2.5.4 ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ (ΕΛΛΑΔΑ) ¹⁷

Η περίπτωση της ΑΣΠΙΣ-ΠΡΟΝΟΙΑ έχει αμιγώς ελληνικό ενδιαφέρον. Η ΑΣΠΙΣ-ΠΡΟΝΟΙΑ ήταν μια ασφαλιστική εταιρεία με παρουσία 65 ετών στην ελληνική αγορά. Στην πορεία της είχε μετεξελιχθεί σε όμιλο με παρουσία - εκτός του κλάδου των ασφαλίσεων - και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας. Το 2006 η μητρική εταιρεία ΑΣΠΙΣ-ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΕΓΑ και ο όμιλος παρουσιάζουν ίδια κεφάλαια 48,8 και 20,5 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα. Ωστόσο, σε συνέχεια σχετικών καταγγελιών, πραγματοποιήθηκε έλεγχος από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές, ο οποίος κατέδειξε παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων που επηρέασε την κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Τα ίδια κεφάλαια μητρικής εταιρείας και ομίλου ήταν στην πραγματικότητα αρνητικά (-62,8 και -91,4 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα). Το 2008 η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης δεσμεύει τα περιουσιακά στοιχεία του ομίλου ενώ το 2009, κατόπιν ψήφισης σχετικής νομοθεσίας, το κράτος εγγυάται για τα ασφαλιστήρια ζωής της εταιρείας. Ο κύριος μέτοχος του ομίλου Παύλος Ψωμιάδης προσκόμισε στην ΕΠΕΙΑ εγγυητική επιστολή τραπεζής ύψους 550 εκατομμυρίων ευρώ προς κάλυψη των απαιτούμενων κεφαλαίων. Ωστόσο κατόπιν σχετικού ελέγχου της Τράπεζας της Ελλάδος, η εγγυητική επιστολή αποδείχθηκε πλαστή. Ακολούθησε η οριστική ανάκληση της άδειας λειτουργίας της ΑΣΠΙΣ-ΠΡΟΝΟΙΑ και η φυλάκιση του Παύλου Ψωμιάδη.

Τέλος, στον ακόλουθο πίνακα περιγράφονται εν συντομία μερικές επιπλέον περιπτώσεις οικονομικής απάτης που έλαβαν χώρα τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ και των οποίων η αποκάλυψη προκάλεσε έντονη αναταραχή στις διεθνείς αγορές.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΚΡΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ	ΚΛΑΔΟΣ	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗΣ
AIG	Η.Π.Α.	2002	Ασφάλειες	Καταχώρηση στις οικονομικές καταστάσεις ποσών από δανεισμό ως πληρωμή ασφαλιστρών
WORLDCOM	Η.Π.Α.	2002	Νέες τεχνολογίες & Τηλεπικοινωνίες	Καταγραφή 3,8 δις δολαρίων που αφορούσαν λειτουργικά έξοδα ως έξοδα κεφαλαιοποίησης/ Λήψη δανείων 400 εκατομμυρίων ευρώ χωρίς αντίστοιχη καταγραφή στις οικονομικές καταστάσεις -το ποσό καταχράστηκε ο ιδρυτής της επιχείρησης.
ENRON	Η.Π.Α.	2001	Ενέργεια	Διενέργεια πλασματικών συναλλαγών προς αύξηση κερδών / Χρηματισμός κυβερνητικών στελεχών προς σύναψη συμφωνιών

17. <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/article73345.ece> , 23/09/2009, Άρθρο ΑΣΠΙΣ: Από το ζενίθ στο ναδίρ

Οι οικονομικές μονάδες καλούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα να παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με τα οικονομικά αποτελέσματα της λειτουργίας τους και τις επιτεύξεις ή μη των επιχειρηματικών πλάνων και στόχων τους. Η πληροφόρηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της δημοσίευσης των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, οι οποίες ονομάζονται χρηματοοικονομικές καταστάσεις (financial statements). Η λογιστική που ασχολείται με την κατάρτισή τους ονομάζεται χρηματοοικονομική λογιστική.

3.1 Σκοπός Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ο σκοπός της δημοσίευσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η πληροφόρηση όλων των ενδιαφερομένων σχετικά με τα πεπραγμένα της επιχείρησης. Οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να προέρχονται είτε από το εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης (προσωπικό, διοίκηση, μέτοχοι) είτε από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης (όπως πιστωτικά ιδρύματα, επενδυτές, κρατικές αρχές). Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση παρέχει στους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, τις πληροφορίες εκείνες που απαιτούνται προκειμένου να λαμβάνουν τις οικονομικές και επενδυτικές τους αποφάσεις. Οι οικονομικές καταστάσεις οφείλουν να παρέχουν πληροφόρηση σχετικά με την οικονομική κατάσταση, τις ταμειακές ροές, την διαχείριση των πόρων από την διοίκηση, την εκτίμηση μελλοντικών ροών καθώς και τον βαθμό αξιοπιστίας της οικονομικής ευρωστίας της μονάδας. Βάση του Διεθνούς Συμβουλίου Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board-IASB), η ως άνω πληροφόρηση παρέχεται μέσω των χρηματοοικονομικών καταστάσεων στους χρήστες προκειμένου οι τελευταίοι, έχοντας πλήρη εικόνα, να προβαίνουν κατά την κρίση τους πλέον σε ενέργειες όπως :

- Να αποφασίζουν πότε θα αγοράσουν, πωλήσουν ή κρατήσουν μια επένδυση σε μετοχές ή άλλες συμμετοχές
- Να εκτιμήσουν την επιμέλεια και υπευθυνότητα της διοίκησης
- Να εκτιμήσουν την δυνατότητα της επιχείρησης να πληρώνει και να παρέχει άλλα οφέλη στους εργαζόμενους της
- Να εκτιμήσουν την εξασφάλιση των δανείων που δόθηκαν στην επιχείρηση
- Να προσδιορίσουν την φορολογική πολιτική
- Να προσδιορίσουν τα διανεμητέα κέρδη και μερίσματα
- Να καταρτίσουν και χρησιμοποιήσουν στατιστικές εθνικού εισοδήματος
- Να ρυθμίσουν τις δραστηριότητες της επιχείρησης.

Για τους παραπάνω λόγους η εξασφάλιση ποιοτικής πληροφόρησης με διαφάνεια και αξιοπιστία πρέπει να είναι μέλημα που βαραίνει τις ίδιες τις επιχειρήσεις και τα διοικητικά στελέχη τους καθώς εκείνοι έχουν την κύρια ευθύνη για την προετοιμασία και

δημοσίευση των οικονομικών καταστάσεων.

3.2 Ποιοτικά χαρακτηριστικά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Για να εκπληρώσουν στο ακέραιο τον σκοπό τους, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να διέπονται από συγκεκριμένες ιδιότητες. Αυτές ορίζονται σύμφωνα με τους Βλάχο & Λουκά (2009)¹⁸ ως κάτωθι:

α) Κατανοητότητα

Οι πληροφορίες που παρέχονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να είναι άμεσα κατανοητές στους χρήστες που έχουν μια λογική/μέτρια γνώση οικονομικών και λογιστικής και είναι διατεθειμένοι να μελετήσουν τις πληροφορίες με σχετική προσοχή και επιμέλεια.

β) Συνάφεια

Οι πληροφορίες θα πρέπει επίσης να είναι σαφείς, δηλαδή να μπορούν να επηρεάσουν τις οικονομικές αποφάσεις των χρηστών (επενδυτών, πιστωτών κ.τ.λ) βοηθώντας τους να αξιολογούν προηγούμενα, τρέχοντα και μελλοντικά γεγονότα ή να επιβεβαιώνουν ή να διορθώνουν προηγούμενες αξιολογήσεις τους.

γ) Αξιοπιστία

Οι πληροφορίες είναι αξιόπιστες όταν δεν παρέχουν σημαντικά λάθη, παραλείψεις ή προκαταλήψεις και μπορούν να θεωρηθούν ότι αντικατοπτρίζουν πιστά αυτό που θεωρείται ή αναμένεται ότι αντιπροσωπεύουν.

δ) Σημαντικότητα

Η συνάφεια έχει να κάνει και με τη σημαντικότητα από άποψη μεγέθους της πληροφορίας. Η σημαντικότητα της πληροφορίας κρίνεται ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες που ισχύουν κάθε φορά. Σε γενικές γραμμές ένα στοιχείο είναι σημαντικό όταν η παράλειψη ή η κακή διατύπωσή του θα μπορούσε να επηρεάσει τις οικονομικές αποφάσεις των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων.

ε) Συγκρισιμότητα

Τέλος, οι πληροφορίες θα πρέπει να βοηθούν τους χρήστες να συγκρίνουν τόσο την χρηματοοικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα της οντότητας διαχρονικά, όσο και την κατάσταση και τα αποτελέσματα διαφόρων οντοτήτων για το ίδιο έτος.

3.3 Παρουσίαση χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις που είναι υποχρεωμένες να συντάσσουν οι οικονομικές μονάδες προς εφαρμογή του Διεθνούς λογιστικού προτύπου 1 περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

α) Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης

Ο ισολογισμός (Balance sheet) της οικονομικής μονάδος παρουσιάζει την περιουσιακή κατάσταση που έχει η οικονομική μονάδα την ημέρα της σύνταξης του και αναγράφονται σε ξεχωριστές στήλες τα στοιχεία της κλειόμενης και της προηγούμενης χρήσης

---

18. Βλάχος Χρήστος, Λουκάς Λουκάς, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, 2009, Παπαζήση-Globaltraining

β) Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης

Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης (profit and loss account) παρουσιάζει την αποδοτικότητα που έχει η οικονομική μονάδα κατά την διάρκεια της χρήσης. Συνοψίζει τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης της χρήσης, που στον ισολογισμό απεικονίζεται στην Καθαρή Θέση.

γ) Η κατάσταση μεταβολών της οικονομικής θέσης (statement of changes in financial position)

Η συγκεκριμένη κατάσταση είναι περισσότερο γνωστή στην Ελλάδα ως Κατάσταση Πηγών και Χρήσεων Κεφαλαίων. Περιλαμβάνει είτε όλες τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων είτε τις μεταβολές των Ιδίων Κεφαλαίων εκτός από εκείνες που προκύπτουν από κεφαλαιακές πράξεις με τους ιδιοκτήτες - μετόχους.

δ) Η κατάσταση Ταμειακών Ροών (Cash flow Statement)

Η συγκεκριμένη κατάσταση παρουσιάζει τις εισροές και εκροές των ταμειακών διαθέσιμων της επιχείρησης. Η κατάσταση των ταμειακών ροών παρέχει πληροφόρηση στους ενδιαφερόμενους σχετικά με το επίπεδο ρευστότητας της εταιρείας και της δυνατότητας προσαρμογής των ταμειακών ροών της στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς.

ε) Οι επεξηγηματικές Σημειώσεις (Notes)

Οι σημειώσεις πληροφορούν για τον τρόπο κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων καθώς και των συγκεκριμένων λογιστικών πολιτικών που εφαρμόζονται προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή κατανόηση των οικονομικών καταστάσεων.

3.4 Χρήστες των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Στη διεθνή βιβλιογραφία οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων περιγράφονται με τον όρο "stakeholders". Σύμφωνα με τον Φίλιο (2008)¹⁹ ως stakeholder ορίζεται "κάθε άτομο ή κοινωνική ομάδα ή οργανισμός που επηρεάζεται από ή επηρεάζει τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης" ή αλλιώς "ο έχων έννομο συμφέρον στις δραστηριότητες της επιχείρησης". Επίσης ως χρήστες των οικονομικών καταστάσεων θεωρούνται:

- οι διανομείς των χρηματοοικονομικών αναφορών όπως Μ.Μ.Ε
- οι αξιολογητές όπως οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές και οι οργανισμοί πιστοληπτικής αξιολόγησης
- οι σύμβουλοι, όπως επενδυτικοί τραπεζίτες, δικηγόροι κ.α.

Όπως προαναφέρθηκε και στην παρουσίαση του σκοπού των χρηματοοικονομικών καταστάσεων οι πιθανώς ενδιαφερόμενοι χρήστες τους μπορούν να καταταχθούν σε δύο κύριες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά αυτούς που προέρχονται από το εσωτερικό περιβάλλον της οικονομικής μονάδας (προσωπικό, διοίκηση). Η δεύτερη κατηγορία αντίστοιχα αφορά τους χρήστες που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον της μονάδας (πιστωτικά ιδρύματα, πελάτες, κρατικές αρχές). Σύμφωνα με την Luca (2008)²⁰ οι εξωτερικοί χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μπορούν περαιτέρω να κατηγοριοποιηθούν σε 7 βασικές ομάδες με κριτήριο της διαφορετικές πληροφορίες στις οποίες επικεντρώνεται το ενδιαφέρον καθεμιάς από αυτές.

19. Φίλιος Βασίλειος, Η Ποιότητα της Λογιστικής Πληροφόρησης Διεθνώς και στην Ελλάδα, 2008, Σύγχρονη Εκδοτική

20. Luca Mihaela, Regarding the Users of Financial Statements and their Information Needs, Studies and Scientific Researches – Economic Edition, Issue 13, 2008

1. **Επενδυτές**

Θεωρούνται οι προνομιούχοι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα-IFRS, θεωρούν τους επενδυτές τους κύριους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων), καθώς αυτοί παρέχουν το κεφάλαιο. Σκοπός των επενδυτών είναι να συγκεντρώνουν πληροφορίες σχετικά με την δυνατότητα κερδοφορίας και επιβίωσης μακροπρόθεσμα καθώς και ανάπτυξη της επιχείρησης. Προκειμένου να επιτευχθεί ακριβής αξιολόγηση της σχέσης κινδύνου-απόδοσης επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους σε πληροφορίες όπως: οικονομική αποδοτικότητα, κέρδη ανά μετοχή (earning per share-EPS), μέρισμα ανά μετοχή (divided per share-DPS), αναλογία τιμή προς κέρδη (price earning ratio-P/E ratio), κεφαλαιοποίηση της αναλογίας των κερδών (capitalization of profits ratio) και παγκόσμια απόδοση των επενδύσεων.

2. **Εργαζόμενοι και οι ομάδες που τους εκπροσωπούν**

Επιδιώκουν να αποκτήσουν πληροφόρηση σχετικά με τις μελλοντικές προοπτικές της επιχείρησης, την ασφάλεια της απασχόλησης, την εγκυρότητα των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων, τα επίπεδα αμοιβών και τις επαγγελματικές ευκαιρίες.

3. **Δανειστές**

Οι τράπεζες και τα άλλα πιστωτικά ιδρύματα που εξασφαλίζουν την χρηματοδότηση της επιχείρησης ενδιαφέρονται να εξασφαλίσουν στοιχεία σχετικά με την φερεγγυότητα της. Για τον σκοπό αυτό προβαίνουν σε μια ανάλυση της ρευστότητας και κερδοφορίας της επιχείρησης και του συστήματος εγγυήσεων.

4. **Προμηθευτές**

Το ενδιαφέρον τους επικεντρώνεται στην ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκριθεί στις οικονομικές της υποχρεώσεις. Έτσι αποκτούν πληροφορίες, οι οποίες τους επιτρέπουν να εκτιμήσουν την συνέπεια και συμμόρφωση των επιχειρήσεων στις χρονικές προθεσμίες των πληρωμών και επιπλέον επιδιώκουν να ενημερώνονται σχετικά με τις προοπτικές ανάπτυξης και την συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

5. **Πελάτες**

Ενδιαφέρονται κυρίως για την αξιολόγηση της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας, τις προοπτικές ανάπτυξης, την δυνατότητα και το περιθώριο για μειώσεις τιμών, τις υπηρεσίες μετά την πώληση κ.α.

6. **Οι κυβερνήσεις και τα όργανά τους**

Οι πληροφοριακές τους ανάγκες σε γενικές γραμμές σχετίζονται με την φορολογία. Επιπλέον αντλούν πληροφορίες οι οποίες επιτρέπουν την αξιολόγηση των διαφόρων απαιτήσεων σχετικά με την προσφορά επιδοτήσεων, την διαχείριση των εθνικών λογαριασμών, την προετοιμασία στατιστικών στοιχείων και την δημιουργία οικονομικών προβλέψεων

7. **Ευρύ κοινό**

Σε αυτήν την κατηγορία κατατάσσονται χρήστες όπως: Υπεύθυνοι τοπικών κοινοτήτων που ασχολούνται με την συνεισφορά της εταιρείας στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας κυρίως μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας, περιβαλλοντικές οργανώσεις, διάφοροι ερευνητές, ανταγωνίστριες εταιρείες που αποσκοπούν στην αξιολόγηση της θέσης της επιχείρησης στην αγορά και ένας μεγάλος αριθμός άλλων χρηστών, οι οποίοι αναλαμβάνουν τις αποφάσεις τους με βάση τις πληροφορίες που παρέχονται από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

3.5 Λογιστικά Τεχνάσματα προς παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων συντελείται κυρίως με την υπερτίμηση των στοιχείων του Ενεργητικού, των Πωλήσεων και των Κερδών μιας εταιρείας και την υποτίμηση αντίστοιχα των υποχρεώσεων, των εξόδων και των ζημιών της. Αυτό πραγματοποιείται με την εφαρμογή πρακτικών, όπως η εσκεμμένη μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων και προτύπων, η παράλειψη παρουσίασης σημαντικών πληροφοριών, η παρέμβαση και μετατροπή οικονομικών εγγράφων ή παραστατικών συναλλαγών, η διαστρέβλωση των προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων, η ψευδής αποτίμηση αποθεμάτων κ.α. Στόχος των πρακτικών αυτών είναι η παρουσίαση μιας ωραιοποιημένης εικόνας για την οικονομική κατάσταση μιας εταιρείας, αποκρύπτοντας έτσι την πραγματική της κατάσταση. Αυτουργοί των πράξεων αυτών είναι συνήθως οι διοικήσεις των εταιρειών προκειμένου να ισχυροποιήσουν την εικόνα της εταιρείας στην αγορά και να απολαμβάνουν προσωπικά οφέλη. Παρακάτω παρουσιάζονται μερικά από τα πιο σημαντικά λογιστικά τεχνάσματα παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης

3.5.1 Υλικά ή ενσώματα πάγια

Ο χειρισμός αποσβέσεων παγίων ή προβλέψεων υποτίμησης αξίας στην περίπτωση ακινήτων, αποτελεί μια τεχνική μεταβολής της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης ως προς τα κέρδη (καθώς δεν εμφανίζονται οι αποσβέσεις ως έξοδα) και του ισολογισμού ως προς τα πάγια (Elliot et al, 2005)²¹. Με τον τρόπο αυτό παραποιείται η εικόνα του Ενεργητικού της εταιρείας. Ταυτόχρονα επηρεάζονται αντίστοιχα και αρκετοί χρηματοδείκτες όπως:

- Ο δείκτης Γενικής Ρευστότητας – ισούται με το κυκλοφορούν ενεργητικό προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
- Ο δείκτης Άμεσης Ρευστότητας - ισούται με το κυκλοφορούν ενεργητικό-αποθέματα προς τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
- Ο δείκτης Δανειακής Επιβάρυνσης
- Ο δείκτης Ξένα Κεφάλαια προς Ίδια Κεφάλαια
- Ο δείκτης Ξένα Κεφάλαια προς Συνολικά Κεφάλαια και
- Ο δείκτης Απόδοσης επενδυμένων κεφαλαίων της εταιρείας (Roi-Return on investment) που ισούται με τα Καθαρά Κέρδη προς τον μέσο όρο λειτουργικού ενεργητικού.

Η διαχείριση των αποσβέσεων είναι σημαντική για μια εταιρεία καθώς τα ποσά που αντιστοιχούν σε αποσβέσεις δεν φορολογούνται και λογίζονται με την μορφή αποθεματικών. Επιπλέον αν η επιχείρηση δεν διενεργήσει αποσβέσεις τότε ουσιαστικά τις χάνει, καθώς δεν μπορεί να εγγράψει διπλάσιες αποσβέσεις την επόμενη ή σε κάποια από τις επόμενες χρήσεις.

Μία συχνά παρατηρούμενη τεχνική τα τελευταία χρόνια αποτελεί το επονομαζόμενο «σπάσιμο» των τιμολογίων κτήσης παγίων, προς εκμετάλλευση σχετικού ευεργετήματος που ορίζει ο νόμος, βάση του οποίου «...πάγια περιουσιακά στοιχεία αξίας κτήσης έως € 600 δύνανται να αποσβένονται εξολοκλήρου μέσα στην διαχειριστική χρήση κατά την οποία αποκτήθηκαν». Για παράδειγμα, εάν μία εταιρεία αγοράσει έπιπλα αξίας €3.400 με έκδοση ενός τιμολογίου, τότε θα μπορεί να αποσβάνει το 20% του ποσού αγοράς (δηλ. €680) ανά χρήση. Αυτό σημαίνει ότι θα ολοκληρώσει την απόσβεση σε διάστημα 5 διαχειριστικών χρήσεων και η όποια

21. Elliot et al, Relation between Creative Accounting and Corporate Governance, 2005, Agarwal

φορολογική ελάφρυνση της εταιρείας θα προσαρμοσθεί στο ανά χρήση ποσό και σε βάθος πενταετίας. Εναλλακτικά, ακολουθώντας την παραπάνω περιγραφόμενη τακτική, για την συνολική αξία κτήσης ποσού €3.400 μπορούν να εκδοθούν 5 τιμολόγια των €600 και ένα των €400. Σε αυτή την περίπτωση, η εταιρεία δύναται να προβεί σε συνολική απόσβεση των επίπλων μέσα στην ίδια διαχειριστική χρονιά, επωφελούμενη την μέγιστη δυνατή φορολογική ελάφρυνση στα τρέχοντα αποτελέσματά της.

3.5.2 Άυλα ή Ασώματα Πάγια

Η απόσβεση των ασώματων παγίων στοιχείων συντελείται βάση νόμου είτε εφάπαξ στο σύνολό τους σε μια χρήση είτε ισόποσα σε διάστημα 2, 3 ή 5 χρόνων. Η ευελιξία επιλογής του χρόνου απόσβεσης χρησιμοποιείται συχνά από τις εταιρείες προς το συμφέρον τους προς βελτίωση των αποτελεσμάτων χρήσης. Δεδομένου ότι στο χαρτοφυλάκιο των άυλων περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρείας μπορούν να περιλαμβάνονται και στοιχεία όπως η φήμη και η υπεραξία της εταιρείας, η εμπιστοσύνη των πελατών προς το προϊόν της κ.α, δηλαδή στοιχεία των οποίων η ακριβής αξία δεν μπορεί να προσδιοριστεί, η αποτίμηση και η συμμετοχή τους στον Ισολογισμό της εταιρείας βασίζεται στην εκτίμηση των στελεχών της ίδιας επιχείρησης. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται

εύλογα την πιθανότητα εσκεμμένης παραποίησης της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης

3.5.3 Μεγέθη εκτός ισολογισμού

Με στόχο την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων τους, κάποιες εταιρείες επιλέγουν να μην αποτυπώνουν στον ισολογισμό τους πάγια στοιχεία μεγάλης αξίας που τηρούν. Έτσι εμφανίζουν μειωμένες αποσβέσεις και κατά συνέπεια μεγαλύτερα κέρδη. Αντίστοιχα, μπορεί να επιλέξουν να μην εμφανίσουν στον ισολογισμό τους μακροχρόνιες υποχρεώσεις, η απεικόνιση των οποίων πιθανόν να επηρεάσει αρνητικά τις προοπτικές οικονομικής απόδοσης της επιχείρησης.

Συχνή περίπτωση εφαρμογής της τεχνικής της μη απεικόνισης στοιχείων στον ισολογισμό αποτελεί η σύσταση θυγατρικών εταιρειών. Με τον τρόπο αυτό, η μητρική εταιρεία μεταβιβάζει στην θυγατρική πάγια στοιχεία και το πιθανό κόστος δανεισμού για την απόκτησή τους. Έτσι, επιτυγχάνει αποφυγή των αποσβέσεων που απαιτεί η διατήρηση του παγίου και έσοδα από την πώληση του. Προκειμένου να κάνει χρήση του παγίου η μητρική εταιρεία μπορεί να προχωρήσει στην συνέχεια σε λειτουργική μίσθωση του από την θυγατρική της, οπότε δεν έχει υποχρέωση εμφάνισης της αξίας του παγίου στον ισολογισμό της. Ειδικά στον τομέα των κατασκευών και της έρευνας, η συγκεκριμένη πρακτική οδηγεί στην σύσταση θυγατρικών εμπονομαζόμενων ως Εταιρείες Ειδικού Σκοπού. Στις εταιρείες αυτές μεταβιβάζονται από τις μητρικές τους μακροπρόθεσμα έργα και υποχρεώσεις, παράλληλα βέβαια με τον χρηματοοικονομικό κίνδυνο που αυτά συνεπάγονται. Έτσι, η μητρική εταιρεία αποφεύγει την έκθεση της στον κίνδυνο αυτό και κατέχοντας ποσοστό μετοχών μικρότερο του 50%, δεν υποχρεούται να εμφανίσει στις ενοποιημένες καταστάσεις της την συμμετοχή της στις θυγατρικές και τα αποτελέσματά τους. Έτσι εμφανίζεται στα μάτια των αναλυτών και επενδυτών με υψηλότερους δείκτες ρευστότητας και κερδοφορίας και με μειωμένη έκθεση σε οικονομικό κίνδυνο άρα χρηματοοικονομικά αξιόπιστη.

3.5.4 Πάγια υπό κατασκευή

Η ανολοκλήρωτη κατασκευή ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου δεν καταγράφεται στον λογαριασμό “πάγια υπό κατασκευή” των οικονομικών καταστάσεων. Η πρακτική αυτή παραποιεί τα τελικά αποτελέσματα εμφανίζοντας μεγαλύτερα κέρδη, καθώς η εταιρεία δεν δηλώνει αποσβέσεις για το συγκεκριμένο πάγιο.

3.5.5 Συμμετοχές σε επιχειρήσεις-χρεόγραφα

Στον συγκεκριμένο λογαριασμό καταγράφεται το ποσοστό συμμετοχής μιας εταιρείας στο μετοχικό κεφάλαιο θυγατρικών ή συγγενικών της επιχειρήσεων. Η πρακτική παραποίησης αποτελεσμάτων που συνδέεται με τον εν λόγω λογαριασμό αφορά την παρουσίαση των μετοχών αυτών με βάση την αξία κτήσης τους αντί για την πραγματική αξία τους - με κριτήριο τα ετήσια αποτελέσματά τους - ή την χρηματιστηριακή τους αξία, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Έτσι, η διοίκηση της εταιρείας που ακολουθεί αυτή την τεχνική καταφέρνει να μην επηρεάζονται τα τελικά αποτελέσματα της από την υπερτίμηση ή υποτίμηση της αξίας των συμμετοχών της. Επιπρόσθετα, η εταιρεία μπορεί να παραποιήσει σε θετική κατεύθυνση τους δείκτες ρευστότητας της με την μεταφορά πιθανών συμμετοχών της σε χρεόγραφα. Τα χρεόγραφα, αν και αποτελούν στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού της εταιρείας, δεν περιλαμβάνονται ωστόσο στο λειτουργικό ενεργητικό της. Με τον τρόπο αυτό αυξάνει ο δείκτης απόδοσης επενδυμένων κεφαλαίων (ROI) καθώς μειώνεται αντίστοιχα ο παρανομαστής της σχέσης, δηλαδή ο μέσος όρος λειτουργικού ενεργητικού ($\text{Return on investment} = \text{καθαρά κέρδη} / \text{μέσος όρος λειτουργικού ενεργητικού}$)

3.5.6 Κεφαλαιοποίηση εξόδων

Το λογιστικό αυτό τέχνασμα παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων μιας εταιρείας έγκειται στην μη εμφάνιση από την διοίκηση της σε λογαριασμούς εξόδων ως οφείλει, τρεχουσών δαπανών όπως για παράδειγμα έξοδα διαφήμισης, έρευνας, επισκευών κ.α. Αντ'αυτού, οι δαπάνες αυτές κεφαλαιοποιούνται και καταγράφονται εν τέλει στον ισολογισμό της εταιρείας ως δαπάνες πολυετούς απόσβεσης. Η πρακτική αυτή οδηγεί σε εμφάνιση αυξημένων κερδών για την τρέχουσα οικονομική περίοδο, καθώς υποτιμά ή εξαλείφει τα έξοδα της εταιρείας.

3.5.7 Εμπορεύματα και πωλήσεις εμπορευμάτων

Ο συγκεκριμένος λογαριασμός εμφανίζει έναν ιδιαίτερο δυναμικό χαρακτήρα καθώς επηρεάζεται καθ'όλη την διάρκεια της οικονομικής περιόδου από τις συνθήκες και ανάγκες της αγοράς. Το χαρακτηριστικό του αυτό προσφέρει χώρο για εφαρμογή διάφορων πρακτικών παραποίησης αποτελεσμάτων χρήσης, μερικές εκ των οποίων αναλύονται διεξοδικότερα παρακάτω.

Ένα συχνά απαντούμενο λογιστικό τέχνασμα παραποίησης του λογαριασμού αυτού έχει να κάνει με τον προσδιορισμό της αποτίμησης της αξίας των εμπορευμάτων. Σε περίοδο μείωσης των τιμών, γίνεται αποτίμηση των πεπραγμένων εμπορευμάτων στην τιμή κτίσεως τους και όχι στην μικρότερη πλέον τιμή πώλησης τους. Έτσι η επιχείρηση αποφεύγει να εμφανίσει υφιστάμενες ζημιές ενώ ταυτόχρονα αυξάνει και την αξία

αποθέματος, σε σχέση με την πραγματική, γεγονός που οδηγεί και στην αύξηση μεγεθών του ισολογισμού της. Αντίστοιχα, σε περίοδο που παρατηρείται αύξηση των τιμών, μια εταιρεία που έχει σκοπό την χειραγώγηση των τελικών αποτελεσμάτων της μπορεί να προβεί σε αλλαγή του τρόπου αποτίμησης και διαχείρισης των εμπορευμάτων της. Για παράδειγμα, μπορεί να οριοθετήσει την αποτίμησή της με βάση το γεγονός ότι οι πωλήσεις αφορούν εμπορεύματα που είχαν αγορασθεί με την προγενέστερη χαμηλότερη τιμή κτήσης (FIFO: First in-First out) αντί για εμπορεύματα που αγοράστηκαν με την τρέχουσα υψηλότερη τιμή κτήσης (LIFO: Last in-First out). Επιπρόσθετα, σε περίοδο αύξησης των τιμών, μια εταιρεία μπορεί να αποτιμήσει τα αποθέματά της λαμβάνοντας υπόψη την τελευταία, υψηλή τιμή αγοράς τους. Με τον τρόπο αυτό, καταγράφουν τελικά αποθεματικό εμπορευμάτων μεγαλύτερο από το πραγματικό και κατά συνέπεια επιτυγχάνουν αντίστοιχα αύξηση των αποτελεσμάτων χρήσης τους.

Ένα διαφορετικό πεδίο στο οποίο βρίσκουν εφαρμογή λογιστικά τεχνάσματα παραποίησης του λογαριασμού εμπορευμάτων και πωλήσεων, αποτελεί η διαχείριση του πελατολογίου της από μία εταιρεία. Σε περίοδο ισχνών αποτελεσμάτων της αγοράς, η επιχείρηση μπορεί να εφαρμόσει εμπορική πολιτική βασιζόμενη σε εκπτώσεις και ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους για να δαλεάσει το πελατολόγιο της, ώστε αυτό να προβεί σε μαζικές παραγγελίες και αγορές εμπορευμάτων. Αυτό εξασφαλίζει στην εταιρεία σταθερή ροή εσόδων, ωστόσο η δυνατότητα ανταπόκρισης της στην αυξημένη αυτή ζήτηση - μέσα στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα - δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Επίσης, μια ακόμη χαρακτηριστική περίπτωση του λογαριασμού εμπορευμάτων και πωλήσεων της κατηγορίας αυτής, αποτελεί η συμφωνία της επιχείρησης με κάποιον πελάτη της να διατηρήσει, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, στην αποθήκη της τα εμπορεύματα που αυτός αγόρασε. Η συμφωνία αυτή επισφραγίζεται με σύνταξη συμβολαίου μεταξύ των δύο πλευρών, στο οποίο αναφέρεται ότι ο πελάτης αγοράζει τα εμπορεύματα αλλά η κυριότητα τους παραμένει στην επιχείρηση μέχρι αυτά να παραδοθούν στον αγοραστή, κατόπιν σχετικού αιτήματος του. Οποιαδήποτε παραβίαση της συμφωνίας οδηγεί στην εγγραφή των εσόδων από την επιχείρηση πριν γίνει η μεταβίβαση της κυριότητας των εμπορευμάτων στον αγοραστή.

Μια άλλη μορφή λογιστικού τεχνάσματος παραποίησης των αποτελεσμάτων χρήσης μιας εταιρείας μέσω του επηρεασμού του λογαριασμού εμπορευμάτων και πωλήσεων αποτελούν οι επανομαζόμενες εικονικές πωλήσεις. Με τον συγκεκριμένο χαρακτηρισμό ορίζονται οι πλασματικές πωλήσεις μιας επιχείρησης προς συγγενικές ή θυγατρικές της συνήθως εταιρείες. Συνήθης περίπτωση της κατηγορίας αυτής αποτελεί η πώληση εμπορευμάτων από θυγατρικές εταιρείες προς την μητρική, προκειμένου η τελευταία να αυξήσει τεχνητά το κόστος πωληθέντων ώστε να καταγράψει μικρότερα κέρδη και να φορολογηθεί λιγότερο. Για παράδειγμα, έστω ότι η εταιρεία ABC 1 έχει αγοράσει εμπόρευμα προς €5.000 και το πουλάει στην εταιρεία ABC 2 προς €6.000. Παράλληλα, η ABC 2 έχει αγοράσει το ίδιο εμπόρευμα προς €5.500 και το πουλάει στην ABC 1 προς €6.000. Με τον τρόπο αυτό, η ABC 1 παρουσιάζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €1.000 (€6.000-€5.000) και τελικό απόθεμα €6.000 αντί για €5.000, αυξημένο κατά €1.000. Ισόποσα αυξημένος θα είναι και ο ισολογισμός της αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Αντίστοιχα, η εταιρεία ABC 2 εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με € 500 (€6.000-€5.500) και τελικό απόθεμα ίσο με €6.000 αντί για €5.500, αυξημένο δηλ. κατά €500.

Τέλος, μερικές ακόμη τεχνικές παραποίησης αποτελεσμάτων μέσω του επηρεασμού του λογαριασμού εμπορευμάτων και πωλήσεων, επικεντρώνονται στα κάτωθι:

- Υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεων, παρά το γεγονός ότι αυτό θα σημαίνει και καταβολή μεγαλύτερου φόρου εισοδήματος (αυτό γιατί η πληρωμή

ενός ποσού μπορεί να υπολείπεται σε σημασία και σπουδαιότητα ενός άλλου σκοπού της επιχείρησης, για την επίτευξη του οποίου η εταιρεία δέχεται να υποστεί αυτό το χρηματικό τίμημα)

- Παράλειψη εμφάνισης ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα που έχουν καταστραφεί για διάφορους λόγους
- Αποφυγή χρήσης του κινήτρου λογισμού δαπανών ύψους 1%-2% άνευ παραστατικών επί των πωλήσεων εξαγωγικών και τουριστικών επιχειρήσεων ή επιβάρυνση του λογαριασμού “ Κόστος Παραγωγής ” με έξοδα πωλήσεων (π.χ. προμήθειες αντιπροσώπων)
- Σκόπιμη καθυστέρηση στην έκδοση των τιμολογίων πώλησης των εμπορευμάτων, ιδιαίτερα σε περιόδους που πλησιάζουν το τέλος της εκάστοτε χρήσης
- Η μη έκδοση τιμολογίων πώλησης κυρίως από μικρές επιχειρήσεις, προκειμένου να μην αποδοθεί ο φόρος Προστιθέμενης Αξίας αλλά και να μην μεταβούν σε υψηλότερο επίπεδο της φορολογικής δαπάνης.

3.5.8 Πελάτες-Απαιτήσεις-Γραμμάτια εισπρακτέα

Στους λογαριασμούς απαιτήσεων και πελατών μπορούν να λάβουν χώρα αρκετά λογιστικά τεχνάσματα που αποσκοπούν την τελική μεταβολή των οικονομικών αποτελεσμάτων τόσο σε θετική όσο και σε αρνητική κατεύθυνση. Μερικά από αυτά, αναφέρονται παρακάτω:

- i. Η μηδενική ή με μειωμένο συντελεστή διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις, προκειμένου να αποκρυφθεί η πραγματική εικόνα και να βελτιωθεί ο ισολογισμός. Ακόμη όμως κι αν έχει διενεργηθεί αντίστοιχη πρόβλεψη από προηγούμενη χρήση, μια εταιρεία μπορεί να επιλέξει να μην μεταφέρει πελάτες που αδυνατούν να εξοφλήσουν τα χρέη τους στην κατηγορία των επισφαλειών. Έτσι επιτυγχάνει να εμφανίσει αύξηση του κυκλοφορούντος ενεργητικού και του δείκτη ρευστότητας της. Αντίθετα, μια εταιρεία που επιδιώκει την αρνητική μεταβολή των οικονομικών αποτελεσμάτων της, προκειμένου να εμφανίσει μικρότερα κέρδη και να υποστεί πιθανώς μικρότερη αντίστοιχα φορολόγηση, μπορεί να επιδιώξει την όσο δυνατόν μεγαλύτερη ποσότητα διενέργεια προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων. Η δυνατότητα αυτή περιορίζεται από τον υφιστάμενο σχετικό νόμο 2238/1994, ο οποίος καθορίζει ως μέγιστο επιτρεπτό ποσοστό εγγραφής προβλέψεων επισφαλειών πελατείας για μια εταιρεία το 50%.
- ii. Η απόκρυψη της αποτίμησης των απαιτήσεων σε ξένο νόμισμα μπορεί να επηρεάσει κατά το δοκούν τα τελικά οικονομικά αποτελέσματα μιας εταιρείας. Όταν η αποτίμηση είναι αρνητική, η απόκρυψή της συντελεί στην αποτελεσματική αύξηση κερδών. Αντίθετα, όταν η αποτίμηση έχει θετικό πρόσημο, η παράλειψη της στοχεύει στην εμφάνιση μειωμένων κερδών για την εταιρεία προκειμένου να διαμορφωθεί το επιθυμητό τελικό αποτέλεσμα.
- iii. Η επιλογή ή όχι του διαχωρισμού των τόκων σε δεδουλευμένους και μη, είναι ακόμη μια λογιστική τεχνική επηρεασμού των οικονομικών καταστάσεων. Στην περίπτωση που μια εταιρεία ακολουθεί την τακτική αυτή, θεωρεί ότι ένα μέρος μονάχα των τόκων αφορά την τρέχουσα χρήση. Έτσι, το υπόλοιπο ποσό των τόκων μεταφέρεται στην επόμενη χρήση ενώ η διαφορά μεταξύ τους καταγράφεται στα κέρδη της επιχείρησης. Αντίθετα, όταν η εταιρεία δεν ακολουθεί την τακτική διαχωρισμού των τόκων, επιβαρύνει την τρέχουσα χρήση με το σύνολο των τόκων αυτών, προς περιορισμό των τελικών κερδών της.

- iv. Η χρήση του λογαριασμού 33.98 του Λογιστικού Σχεδίου, που αφορά “ Ειδικές απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου ” είναι μια ακόμη παρατηρούμενη τεχνική χειραγώγησης των οικονομικών καταστάσεων. Εφαρμόζεται όταν σε μια εταιρεία επιβληθεί χρηματικό πρόστιμο από τις δημόσιες οικονομικές αρχές λόγω ελλιπούς καταχώρησης στοιχείων σε συνέχεια σχετικού ελέγχου. Η επιχείρηση καταβάλλει, ως οφείλει, το χρηματικό αυτό πρόστιμο πιστώνοντας τον λογαριασμό “ Ταμείο ”, ενώ ταυτόχρονα χρεώνει ισόποσα τον λογαριασμό 33.98 δηλώνοντας ότι αμφισβητεί το ορθό της ποινής και κινούμενη δικαστικά θα διεκδικήσει μελλοντικά την επιστροφή του συνόλου ή μέρους του χρηματικού προστίμου. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνει το κυκλοφορούν ενεργητικό της και αντίστοιχα επηρεάζει τα τελικά της αποτελέσματα.

3.5.9 Καταγραφή Εσόδων

Η καταγραφή εσόδων μιας εταιρείας από τις πωλήσεις της είναι ένα γεγονός που επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες μεταβλητότητας με αποτέλεσμα να αφήνει ελεύθερο πεδίο επηρεασμού των οικονομικών καταστάσεων. Καθώς η πώληση είναι μια δυναμική διαδικασία συναλλαγής με τον πελάτη, η εξ'αρχής καταγραφή εσόδου από αυτήν ως τελικό αποτέλεσμα μπορεί να κριθεί πρώιμη ενέργεια και να οδηγήσει σε πλασματική εικόνα, καθώς ο πελάτης μπορεί εν τέλει να ακυρώσει ή να καθυστερήσει την συναλλαγή. Όπως ορίζει σχετικά η λογιστική αρχή πραγματοποίησης των εσόδων, η πώληση και κατ'επέκταση η δημιουργία εσόδων από αυτή διαχωρίζεται σε τρία στάδια:

1. Στην σύναψη σύμβασης συμφωνίας μεταξύ πωλητή και αγοραστή
2. Στην μεταβίβαση της κυριότητας του αγαθού στον αγοραστή, στάδιο κατά το οποίο γεννάται και το δικαίωμα απαίτησης του μεταβιβάζοντος (πωλητής)
3. Στην είσπραξη ή εξόφληση του συμφωνηθέντος αντίτιμου αξίας αγαθού

Καθώς το δικαίωμα απαίτησης του πωλητή για καταβολή του τιμήματος της πώλησης από τον αγοραστή γεννάται στο δεύτερο στάδιο, δηλαδή αφού η κυριότητα του αγαθού μεταβιβασθεί από τον πωλητή στον αγοραστή, θεωρείται ότι η ολοκλήρωση του συγκεκριμένου σταδίου επιτρέπει την ορθή καταγραφή εσόδων από πώληση για μια επιχείρηση. Τα έσοδα δηλαδή απεικονίζονται με την ολοκλήρωση της μεταβίβασης κυριότητας του αγαθού και όχι κατά τον χρόνο είσπραξης του τιμήματος. Ωστόσο μια εταιρεία μπορεί να προβεί σε καταγραφή του εσόδου με το πέρας του πρώτου σταδίου, δηλαδή της αρχικής συμφωνίας, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε πλασματικό αποτέλεσμα.

3.5.10 Κλάδοι άνθισης φαινομένου παραποίησης

Σύμφωνα με τον Σπάθη (2002)²², η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αφορά όλους τους κλάδους των επιχειρήσεων αλλά οι μεγαλύτερες επιπτώσεις αναφέρονται στους κλάδους αξιοποίησης ακινήτων (real estate), στη βιομηχανία, στις τράπεζες, στις εταιρείες πετρελαιοειδών, στον κατασκευαστικό κλάδο και στον κλάδο υγείας. Περιπτώσεις παραποίησης κάνουν την εμφάνισή τους και στον κλάδο της ψηφιακής οικονομίας. Το παραπάνω φαινόμενο γίνεται αισθητό σε όλο και περισσότερες χώρες μέσω τις παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου.

22. Σπάθης Χ., Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 570, Σεπτέμβριος 2002

Η δημιουργική λογιστική υιοθετείται από τις επιχειρήσεις έτσι ώστε να βελτιώσουν την εικόνα τους στον κλάδο που δραστηριοποιούνται με απώτερο στόχο να προσελκύσουν κεφάλαια. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι μεγάλες εταιρείες διαθέτουν την απαραίτητη εξειδίκευση όχι μόνο για μια ανώδυνη παραποίηση αλλά και για μια γενικότερη απορρόφηση των ζημιών και των συνεπειών στην περίπτωση αποκάλυψης των ατασθαλιών.

Η διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων δεν εντοπίζεται μόνο σε εταιρείες του ιδιωτικού τομέα αλλά και στο δημόσιο καθώς και σε εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα με τους *Stalebrink και Sacco (2005)*²³. Οι παράγοντες που συναινούν σε αυτό το γεγονός είναι το κοινωνικό πρόσωπο της εταιρείας που απωθεί κάθε είδος καχυποψίας περί της αξιοπιστίας του οργανισμού, το κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης που υπάρχει τόσο μεταξύ των στελεχών της όσο και μεταξύ εταιρείας και κράτους, οι πιο χαλαροί λογιστικοί έλεγχοι και η έλλειψη επιχειρηματικής και χρηματοοικονομικής εμπειρίας.

Παράλληλα, οι *Stalebrink και Sacco* ισχυρίστηκαν επίσης ότι αν για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το πρόβλημα λαμβάνει οικονομικές κυρίως διαστάσεις, για τις δημόσιες το θέμα είναι κατά βάση πολιτικό. Σκοπός των τελευταίων είναι να παρουσιάσουν ένα μικρό πλεόνασμα, ανεξαρτήτως αν αυτό υπάρχει ή όχι στην πραγματικότητα.

---

23. *Stalebrink O.J., Sacco J, Rationalization of Financial Statements fraud in government: An Austrian perspective, Critical Perspectives on Accounting, Vol. 18, No 14*

4.1 ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ**4.1.1 Έννοια και σκοπός του εσωτερικού ελέγχου**

Ο προσδιορισμός των βασικών όρων που συνιστούν την έννοια και σχετίζονται με το θέμα του εσωτερικού ελέγχου μιας επιχείρησης έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και για το λόγο αυτό το συγκεκριμένο θέμα έχει προσεγγισθεί με ποικίλους τρόπους, τόσο μέσα από νομοθετικά κείμενα όσο και μέσα από τις αρχές διεθνών σχετικών φορέων, επαγγελματικών και επιστημονικών ενώσεων. Ένα συνηθισμένο πρόβλημα αποτελεί η σύγχυση μεταξύ των εννοιών σύστημα εσωτερικού ελέγχου και διενέργεια εσωτερικού ελέγχου σε μια επιχείρηση. Το γεγονός καθιστά απαραίτητη την εξ'αρχής αποσαφήνιση των δύο αυτών εννοιών προκειμένου να είναι δυνατή η περαιτέρω ανάλυση του θέματος.

Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου (internal control system) ορίζεται το σύνολο των μέτρων ελέγχου και πολιτικών που έχουν επινοηθεί και χρησιμοποιούνται σε μια επιχείρηση για να προωθήσουν, να κατευθύνουν, να περιορίσουν, να διοικήσουν και να ελέγξουν τις διάφορες δραστηριότητες αποβλέποντας στην ικανοποίηση των στόχων της επιχείρησης (Φίλος)²⁴. Τα παραπάνω οργανωτικά μέτρα ελέγχου θεσπίζονται από την διοίκηση της επιχείρησης, καθώς η άμεση παρακολούθηση του συνόλου των εργασιών αλλά και η αυτοπρόσωπη επίβλεψη των ενεργειών του προσωπικού από την διοίκηση θεωρούνται από δύσκολη έως και ανέφικτη. Ο παραπάνω ορισμός της έννοιας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου οριοθετεί και προσδιορίζει και τον ορισμό αντίστοιχα της έννοιας του εσωτερικού ελέγχου (internal audit) μιας επιχείρησης. Έτσι, ως εσωτερικός έλεγχος εννοείται ένα οργανωμένο πλέγμα λειτουργιών, διαδικασιών και μηχανισμών σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχων που καθιερώνει η διοίκηση και καλύπτει σε συνεχή βάση το σύνολο των δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης, συντελώντας με καταλυτικό τρόπο στην αποτελεσματική και ασφαλή λειτουργία της. Με άλλα λόγια, εσωτερικός έλεγχος είναι όλα τα μέτρα και οι διαδικασίες που εφαρμόζονται στην επιχείρηση για την αποφυγή καταδολιεύσεων των εργαζόμενων σε αυτή, αλλά και όλα τα μέτρα και οι διαδικασίες που καλύπτουν ένα πολυσύνθετο εύρος δραστηριοτήτων της σύγχρονης επιχείρησης, όπως λ.χ. το πρόγραμμα προετοιμασίας, επαλήθευσης και κατανομής των διαφόρων μορφών επίβλεψης πάνω στις τρέχουσες αναφορές και αναλύσεις, που επιτρέπουν στα ανώτατα διευθυντικά στελέχη να διατηρούν τον έλεγχο στις διάφορες δραστηριότητες της επιχείρησης (Βελέντζας-Καρτάλης-Μπρώνη, 2013)²⁵.

Ο στόχος του εσωτερικού ελέγχου είναι να εντοπίσει έγκαιρα τυχόν λειτουργικές αδυναμίες και να συντελέσει στην δημιουργία προτάσεων για την βελτίωση του συστήματος της διοίκησης. Ως διαδικασία, ο εσωτερικός έλεγχος περιλαμβάνει τα κάτωθι:

- έλεγχος της συμμόρφωσης με τις διαδικασίες και τα πρότυπα εντός του οργανισμού
- έλεγχος της οικονομίας
- έλεγχος της αποτελεσματικότητας και
- έλεγχος της αποδοτικότητας

24. Ι.Α.Φίλος, Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου Επιχειρήσεων, IQ Group

25. Βελέντζας Γ., Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, 2013, IuS

Τα παραπάνω επιτυγχάνονται ακολουθώντας το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μέσω της εφαρμογής των μηχανισμών και των δικλίδων ελέγχου που αυτό περιλαμβάνει. Οι εφαρμοζόμενες από μια εταιρεία εσωτερικές δικλίδες ελέγχου διακρίνονται σε:

- α) οργανωτικές δικλίδες-αφορούν την βασική οργάνωση των δραστηριοτήτων της εταιρείας
- β) προληπτικές δικλίδες-αφορούν την έγκαιρη ανάδειξη λαθών και
- γ) κατασταλτικές δικλίδες-αφορούν την παρέμβαση του εσωτερικού ελέγχου προς αντιμετώπιση αποκλίσεων και λαθών (Νεγκάκης-Ταχυνάκης,2013) ²⁶

Είναι φανερό ότι ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο τόσο από την πλευρά της πρόληψης των ενδοεπιχειρησιακών παραλήψεων και ατασθαλιών, όσο από την πλευρά της επιθυμητής ελαχιστοποίησης των δυσμενών επιδράσεων τους στην οικονομική μονάδα και στους περιβάλλοντες φορείς της (Δρόγαλας) ²⁷. Αναλυτικά, οι στόχοι ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου μπορούν να καταγραφούν ως κάτωθι:

- Η προστασία των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης από κλοπές ή καταστροφές
- η παροχή ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών που ικανοποιεί τις πληροφοριακές ανάγκες μιας επιχείρησης
- η ακρίβεια και αξιοπιστία των λογιστικών στοιχείων και των οικονομικών καταστάσεων
- ο αποκλεισμός ή αποθάρρυνση της σπατάλης και της αντισυμβαλλόμενης χρησιμοποίησης όλων των παραγωγικών συντελεστών
- η διασφάλιση της συμμόρφωσης του προσωπικού μιας επιχείρησης στις κανονιστικές διατάξεις, εγκύκλιους, στρατηγικές και πολιτικές που επιλέγει η επιχείρηση για την επίτευξη των στόχων της, καθώς και στους σχετικούς νόμους, διατάξεις και κανονισμούς (Καζαντζής,2006) ²⁸.

Η αποτελεσματικότητα ως προς την επίτευξη των άνωθεν στόχων ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου, επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι οι πέντε ακόλουθοι:

1. το περιβάλλον ελέγχου, το οποίο επηρεάζει την ανθρώπινη συμπεριφορά, την πειθαρχία, τις ανθρώπινες αξίες καθώς και τη στάση των ανθρώπων απέναντι στις αρχές και τους κανόνες της εταιρείας. Ο ελεγκτής καλείται να λάβει υπόψη του την ακεραιότητα και τις ηθικές αξίες της εταιρείας, την πολιτική διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, τη φιλοσοφία και τη στάση της διοίκησης απέναντι στον εσωτερικό έλεγχο και την οργανωτική δομή της
2. η εκτίμηση των κινδύνων από την ίδια την οικονομική μονάδα, η οποία σχετίζεται με την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων
3. οι μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου (μέτρηση και αξιολόγηση επιδόσεων, επεξεργασία πληροφοριών, φυσικοί έλεγχοι και διαχωρισμός αρμοδιοτήτων, καθηκόντων και ευθυνών) που βοηθούν στη διασφάλιση των αναγκαίων αποφάσεων και ενεργειών που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των κινδύνων και επηρεάζουν την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων
4. τα συστήματα επικοινωνίας και πληροφόρησης που αποτελούνται από το

26. Νεγκάκης Χρήστος, Ταχυνάκης Παναγιώτης, Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου, 2013, Διπλογραφία

27. Δρ Δρόγαλας Γεώργιος, Εσωτερικός Έλεγχος, www.drogalas.gr

28. Καζαντζής Χρ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

λογιστικό σύστημα, τον εξοπλισμό, τους ανθρώπους, το λογισμικό, τις διαδικασίες που εφαρμόζονται

5. η παρακολούθηση και διαχείριση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που αποτελεί μια διαδικασία διαρκούς εκτίμησης της επάρκειας και της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Για να είναι αποτελεσματικό ένα σύστημα εσωτερικού έλεγχου θα πρέπει να είναι οικονομικό, ουσιώδες, κατάλληλο, επίκαιρο, απλό και λειτουργικό (Καζαντζής,2006) ²⁹.

Επιπρόσθετα, η αποδοτικότητα ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου εξαρτάται άμεσα και από εγγενή χαρακτηριστικά της οικονομικής μονάδας, όπως τα κάτωθι:

i. Η επαγγελματική επάρκεια του προσωπικού

Σημαντικό στοιχείο κάθε συστήματος εσωτερικού ελέγχου αποτελεί ο ανθρώπινος παράγοντας. Γι' αυτό και απαιτείται αξιολόγηση της ακεραιότητας και της ικανότητας του προσωπικού στα πλαίσια αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Θα πρέπει να επιλέγονται τα άτομα με τα περισσότερα προσόντα και ικανότητες. Τα γραφεία και τα τμήματα εκτελούν τα καθήκοντά τους πολύ καλύτερα αν υπάρχει αμοιβαία κατανόηση και καλή συνεννόηση μεταξύ των εργαζομένων σχετικά με τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες του κάθε υπαλλήλου.

ii. Η οργανωτική δομή της επιχείρησης

Η οργανωτική δομή της επιχείρησης καθορίζει με σαφήνεια τους τομείς ευθύνης όλων των λειτουργιών και τμημάτων αυτής, έτσι ώστε κανένα άτομο ή τμήμα να μην διαχειρίζεται όλες τις πλευρές μιας συναλλακτικής πράξης από την αρχή ως το τέλος. Ένα καλά σχεδιασμένο οργανωτικό σχήμα θα πρέπει να εξασφαλίζει

- διαχωρισμό της επιχείρησης των περιουσιακών στοιχείων από την λογιστική παρακολούθησή τους
- διαχωρισμό της εξουσιοδότησης πραγματοποίησης των συναλλαγών από την επιτήρηση των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων
- διαχωρισμό υπευθυνοτήτων εντός της λογιστικής λειτουργίας και
- διαχωρισμό της λειτουργικής αρμοδιότητας από την αρμοδιότητα της λογιστικής καταγραφής της

iii. Το καλοσχεδιασμένο λογιστικό σύστημα

Ένα καλοσχεδιασμένο λογιστικό σύστημα θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από το λογιστικό σχέδιο και τις κατευθυντήριες οδηγίες χρησιμοποίησης του συστήματος με την μορφή του λογιστικού εγχειριδίου. Η καταγραφή, συγκέντρωση και απεικόνιση όλων των δραστηριοτήτων μιας εταιρείας πρέπει να γίνεται με βάση ένα ευρύ φάσμα παραστατικών, εντύπων και λοιπών εγγράφων που αποτελούν τη τεκμηρίωση των δραστηριοτήτων.

iv. Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου

Η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου διασφαλίζει την επιθεώρηση και την αξιολόγηση των διοικητικών και λογιστικών ελέγχων από το προσωπικό της ίδιας της εταιρείας. Ο παράγοντας αυτός συνδέεται άμεσα με τους τρεις παραπάνω και απαιτεί συνεχή προσπάθεια και παρακολούθηση.

29. Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

4.1.2 Είδη Εσωτερικού Ελέγχου

Στη βιβλιογραφία γίνεται διάκριση των εσωτερικών ελέγχων σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τους λογιστικούς και τους διοικητικούς ελέγχους.

Οι λογιστικοί έλεγχοι περιλαμβάνουν τις μεθόδους, τις διαδικασίες, τις τεχνικές και το σχέδιο χρηματοοικονομικής οργάνωσης και στοχεύουν στην διαφύλαξη των περιουσιακών στοιχείων και την ακρίβεια και αξιοπιστία των πληροφοριών και των οικονομικών καταστάσεων. Οι λογιστικοί έλεγχοι έχουν σχεδιασθεί έτσι ώστε να παρέχουν λογική βεβαιότητα ότι οι συναλλαγές εκτελούνται και καταχωρούνται σωστά, ότι διαφυλάσσονται τα περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας και τα λογιστικά βιβλία και οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας παρουσιάζουν την πραγματική εικόνα της.

Από την άλλη, οι διοικητικοί έλεγχοι δεν αφορούν τις οικονομικές καταστάσεις και συνεπώς δεν ενδιαφέρουν άμεσα τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές. Αντίθετα περιλαμβάνουν το σχέδιο οργάνωσης της επιχείρησης, τις κατευθυντήριες οδηγίες της διοίκησης, τις πολιτικές, τους κανονισμούς ή εγκύκλιους καθορισμού αρμοδιοτήτων και παροχής εξουσιοδοτήσεων για τη διενέργεια συναλλαγών και λήψης αποφάσεων. Μέσω των διοικητικών αυτών ελέγχων, η διοίκηση επιδιώκει να διασφαλίσει λειτουργική αποτελεσματικότητα και συμμόρφωση προς τις πολιτικές της διατηρώντας ισχυρό εσωτερικό έλεγχο σε όλες τις δραστηριότητές της (Καζαντζής, 2006) ³⁰.

4.1.3 Υπηρεσία εσωτερικών ελεγκτών

Όπως αναλύσαμε παραπάνω, με τον όρο σύστημα εσωτερικού ελέγχου εννοείται το σύνολο των μέτρων ελέγχου εκείνων που έχουν επινοηθεί και χρησιμοποιούνται σε μια επιχείρηση για να προωθήσουν, κατευθύνουν, περιορίσουν, διοικήσουν και ελέγξουν τις διάφορες δραστηριότητες αποβλέποντας στην ικανοποίηση των στόχων της επιχείρησης. Ένα από αυτά τα μέτρα είναι, όπως προαναφέρθηκε, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου, δηλαδή μια υπηρεσία της εταιρείας η οποία είναι επιφορτισμένη κυρίως με καθήκοντα διενέργειας ελέγχου. Επομένως, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ένα μέρος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, το οποίο ελέγχει την ορθή λειτουργία του, δηλαδή λειτουργεί κατά κάποιον τρόπο ως ο ελεγκτής του ελέγχου. Αυτό το όργανο ονομάζεται εσωτερικός ελεγκτής (internal auditor) και έχει υπαλληλική σχέση με την εταιρεία. Οι εσωτερικοί ελεγκτές οφείλουν να εξετάζουν και να αξιολογούν την επάρκεια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, να εξετάζουν την εφαρμογή του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας και του καταστατικού της εταιρείας, να αξιολογούν την αξιοπιστία και αρτιότητα των οικονομικών και λειτουργικών πληροφοριών καθώς και την συμμόρφωση προς τις εφαρμοζόμενες πολιτικές, προγράμματα, διαδικασίες, νόμους και κανονισμούς, να διενεργούν επισκόπηση του τρόπου διασφάλισης των περιουσιακών στοιχείων και να αξιολογούν την οικονομία και αποδοτικότητα της χρήσης των διαθέσιμων πόρων καθώς και να εξετάζουν την επίτευξη των τεθέντων σκοπών και επιδιώξεων της εταιρείας με ταυτόχρονη έγγραφη ενημέρωση της διοίκησης σχετικά με τον διενεργούμενο έλεγχο. Προκειμένου να είναι αποτελεσματική στο έργο της, η υπηρεσία εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να εντάσσεται στο οργανόγραμμα της εταιρείας με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της. Συνήθως αποτελεί μια ανεξάρτητη υπηρεσία ανώτατου ιεραρχικού επιπέδου, με αυξημένες ευθύνες και έμπειρο, εξειδικευμένο προσωπικό. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δικαιούνται να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου, αρχείου ή χαρτοφυλακίου της εταιρείας και να έχουν πρόσβαση σε κάθε υπηρεσία της.

30. Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

4.1.4 Πρότυπα εσωτερικού ελέγχου (I.E.E.E) ³¹

4.1.4.1 Εισαγωγή στα Πρότυπα

Οι δραστηριότητες του εσωτερικού ελέγχου διεξάγονται σε ποικίλα νομικά και πολιτιστικά περιβάλλοντα, για οργανισμούς που διαφέρουν μεταξύ τους σε σκοπό, μέγεθος, πολυπλοκότητα και δομή και από άτομα εντός ή εκτός του οργανισμού. Παρά το γεγονός ότι αυτές οι διαφορές είναι σε θέση να επηρεάσουν την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου σε κάθε περιβάλλον, η συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου (Πρότυπα) είναι θεμελιώδης, προκειμένου οι εσωτερικοί ελεγκτές να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

Ο σκοπός των Προτύπων είναι να :

1. Καθοδηγούν ως προς την τήρηση των υποχρεωτικών στοιχείων του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής.
2. Παρέχουν ένα πλαίσιο για την εφαρμογή και προώθηση ενός ευρέος φάσματος προστιθέμενης αξίας υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Θέτουν τη βάση για την αξιολόγηση της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου.
3. Θέτουν τη βάση για την αξιολόγηση της απόδοσης του εσωτερικού ελέγχου.
4. Υιοθετούν βελτιωμένες οργανωσιακές διαδικασίες και λειτουργίες.

Τα Πρότυπα είναι ένα σύνολο απαιτήσεων, υποχρεωτικού χαρακτήρα, που βασίζονται σε συγκεκριμένες αρχές και εξειδικεύονται στα εξής :

- Δηλώσεις θεμελιωδών απαιτήσεων για την άσκηση του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου και για την αξιολόγηση της απόδοσής του, που είναι διεθνώς εφαρμόσιμα σε οργανωσιακό και ατομικό επίπεδο.
- Ερμηνείες, αποσαφηνίζοντας όρους ή έννοιες που συμπεριλαμβάνονται στα Πρότυπα.

Τα Πρότυπα, μαζί με τον Κώδικα Ηθικής περιλαμβάνουν όλα τα υποχρεωτικά στοιχεία του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής, συνεπώς η συμμόρφωση με τον Κώδικα Ηθικής και τα Πρότυπα επιδεικνύει συμμόρφωση με όλα τα υποχρεωτικά στοιχεία του Διεθνούς Πλαισίου Επαγγελματικής Εφαρμογής. Τα Πρότυπα χρησιμοποιούν τον όρο «πρέπει» για να δηλώσουν μία απαρύγκλιτη απαίτηση και τον όρο «συνιστάται» στις περιπτώσεις όπου αναμένεται συμμόρφωση, εκτός εάν με βάση την επαγγελματική κρίση, οι περιστάσεις δικαιολογούν κάποια παρέκκλιση.

Τα Πρότυπα περιλαμβάνουν δύο κύριες κατηγορίες : Πρότυπα Χαρακτηριστικών και Διεξαγωγής. Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών ασχολούνται με τα χαρακτηριστικά των οργανισμών και των ατόμων που εφαρμόζουν εσωτερικό έλεγχο. Τα Πρότυπα Διεξαγωγής περιγράφουν τη φύση των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου και παρέχουν ποιοτικά κριτήρια για την αξιολόγηση αυτών των υπηρεσιών. Τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και Διεξαγωγής έχουν εφαρμογή στο σύνολο των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Τα Πρότυπα Εφαρμογής αναλύουν περαιτέρω τα Πρότυπα Χαρακτηριστικών και Διεξαγωγής και παρέχουν τις απαιτήσεις που έχουν εφαρμογή σε υπηρεσίες διαβεβαίωσης ή σε συμβουλευτικές υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες διαβεβαίωσης (Α) σχετίζονται με την αντικειμενική αξιολόγηση των τεκμηρίων από τον εσωτερικό ελεγκτή, προκειμένου να

31. Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος, www.hiia.gr / The Institute of Internal Auditors, Global, <https://global.theiia.org>

παράσχει απόψεις ή συμπεράσματα σχετικά με μία μονάδα, δραστηριότητα, λειτουργία, διαδικασία, σύστημα ή άλλα θέματα. Η φύση και το εύρος ενός έργου διαβεβαίωσης καθορίζονται από τον εσωτερικό ελεγκτή. Γενικά, τρία μέρη συμμετέχουν στις υπηρεσίες διαβεβαίωσης:

- (1) το άτομο ή η ομάδα που σχετίζεται άμεσα με τη μονάδα, δραστηριότητα, λειτουργία, διαδικασία, σύστημα ή άλλο θέμα – ο κάτοχος της διαδικασίας,
- (2) το άτομο ή η ομάδα που διενεργεί την αξιολόγηση – ο εσωτερικός ελεγκτής και
- (3) το άτομο ή η ομάδα που κάνει χρήση της αξιολόγησης – ο χρήστης.

Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες (C) έχουν χαρακτήρα παραίνεσης και διενεργούνται γενικά κατόπιν συγκεκριμένου αιτήματος του πελάτη. Η φύση και το πλαίσιο των συμβουλευτικών υπηρεσιών υπόκεινται σε συμφωνία με τον πελάτη. Στις συμβουλευτικές υπηρεσίες γενικά εμπλέκονται δύο μέρη:

- (1) το άτομο ή η ομάδα που προσφέρει τις συμβουλές – ο εσωτερικός έλεγχος και
- (2) το άτομο ή η ομάδα που ζητά και λαμβάνει τις συμβουλές – ο πελάτης.

Ο εσωτερικός ελεγκτής, όταν διενεργεί συμβουλευτικό έργο, θα πρέπει να διατηρεί την αντικειμενικότητά του και να μην αναλαμβάνει ευθύνη διοικητικής φύσεως.

Τα Πρότυπα αφορούν τους εσωτερικούς ελεγκτές ως άτομα και τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου. Όλοι οι εσωτερικοί ελεγκτές καθίστανται υπεύθυνοι ως προς τη συμμόρφωσή τους με τα Πρότυπα σχετικά με την ατομική αντικειμενικότητα, την επάρκεια γνώσεων, τη δέουσα επαγγελματική επιμέλεια και με τα Πρότυπα σχετικά με την εκτέλεση των επαγγελματικών τους καθηκόντων. Οι επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνοι, επιπρόσθετα, για τη συνολική συμμόρφωση της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου με τα Πρότυπα. Σε περίπτωση που οι εσωτερικοί ελεγκτές ή η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου απαγορεύεται από το ισχύον νομικό ή κανονιστικό πλαίσιο να εφαρμόσουν ορισμένα μέρη των Προτύπων, παραμένει η υποχρέωση συμμόρφωσης με όλα τα υπόλοιπα μέρη των Προτύπων και είναι απαραίτητο να προβαίνουν στις κατάλληλες γνωστοποιήσεις. Εάν τα Πρότυπα χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με απαιτήσεις που εκδίδονται από άλλους επίσημους φορείς, οι επικοινωνίες του εσωτερικού ελέγχου μπορεί να αναφέρουν τη χρήση άλλων απαιτήσεων, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο. Στην περίπτωση αυτή, εάν η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου αναφέρει ότι συμμορφώνεται με τα Πρότυπα και υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ των Προτύπων και λοιπών απαιτήσεων, οι εσωτερικοί ελεγκτές και η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου οφείλουν να συμμορφώνονται με τα Πρότυπα, ενώ δύνανται να συμμορφώνονται και με τις άλλες απαιτήσεις, εάν αυτές είναι περισσότερο περιοριστικές. Η ανάπτυξη και γνωστοποίηση των Προτύπων είναι μία συνεχής διαδικασία. Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Εσωτερικού Ελέγχου διενεργεί, πριν την έκδοση των Προτύπων, εκτεταμένες συζητήσεις και ανταλλαγή απόψεων. Αυτό περιλαμβάνει την έκθεση των προσχεδίων σε διαβούλευση και σχολιασμό σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στο **Παράρτημα Β** καταγράφεται μία σύνοψη των Προτύπων Χαρακτηριστικών ενώ στο **Παράρτημα Γ** μία σύνοψη αντίστοιχα των Προτύπων Διεξαγωγής.

4.1.5 Κώδικας δεοντολογίας εσωτερικού ελέγχου

Ο Κώδικας Δεοντολογίας, που εκδίδει το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών, ορίζει τις αρχές και τις προσδοκίες που διέπουν τη συμπεριφορά των ατόμων και των οργανισμών κατά τη διεξαγωγή του εσωτερικού ελέγχου. Περιγράφει τις ελάχιστες απαιτήσεις και τις προσδοκίες για την συμπεριφορά και όχι συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Ο σκοπός του κώδικα δεοντολογίας είναι η προώθηση μιας κουλτούρας δεοντολογίας του επαγγέλματος του εσωτερικού ελέγχου. Περιλαμβάνει δύο βασικά στοιχεία που ισχύουν τόσο για φυσικά όσο και για νομικά πρόσωπα που εκτελούν τις υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου:

- τις αρχές που είναι σχετικές με το επάγγελμα και την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου
- τους κανόνες της συμπεριφοράς που αναμένεται από τους εσωτερικούς ελεγκτές. Οι κανόνες αυτοί αποτελούν μια ενίσχυση για την ερμηνεία των αρχών σε πρακτικές εφαρμογές και έχουν σκοπό να κατευθύνουν την ηθική συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εφαρμόζουν και να ακολουθούν τις ακόλουθες αρχές:

Ακεραιότητα

Η ακεραιότητα των εσωτερικών ελεγκτών δημιουργεί εμπιστοσύνη στο έργο και την κρίση τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να εκτελούν τα καθήκοντά τους με ειλικρίνεια, επιμέλεια και ευθύνη, τηρώντας τους νόμους και προβαίνοντας στις δημοσιοποιήσεις που προβλέπονται από το νόμο και το επάγγελμά τους. Δεν πρέπει να είναι εν γνώσει τους συμβαλλόμενο μέρος σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ή να προβαίνουν σε πράξεις που είναι αναξιοπρεπείς για το επάγγελμα του εσωτερικού ελέγχου είτε για τον οργανισμό, συμβάλλοντας στους νόμιμους και ηθικούς στόχους του οργανισμού.

Αντικειμενικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές εμφανίζουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας στη συλλογή, αξιολόγηση και κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κάνουν μια ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιστάσεων και να μην επηρεάζονται από τα δικά τους συμφέροντα ή συμφέροντα άλλων στη διαμόρφωση των αποφάσεων τους. Για να το επιτύχουν αυτό, δεν πρέπει να συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή σχέση και να μην δέχονται τίποτα που μπορεί να επηρεάσει την αμερόληπτη επαγγελματική τους κρίση, αλλά θα πρέπει να γνωστοποιούν όλα τα πραγματικά περιστατικά που είναι γνωστά σε αυτά και τα οποία αν δεν γνωστοποιηθούν, μπορεί να στρεβλώσουν τις αναφορές των εξεταζόμενων δραστηριοτήτων.

Εμπιστευτικότητα

Οι εσωτερικοί ελεγκτές σέβονται την αξία και την ιδιοκτησία των πληροφοριών που λαμβάνουν, δεν δημοσιοποιούν πληροφορίες χωρίς την κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός αν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να το πράξουν και δεν τις χρησιμοποιούν για οποιοδήποτε προσωπικό όφελος ή με οποιοδήποτε τρόπο που θα ήταν αντίθετος προς

το νόμο ή επιζήμιος για τους νόμιμους και ηθικούς στόχους της επιχείρησης.

Επαγγελματική επάρκεια

Οι εσωτερικοί ελεγκτές εφαρμόζουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την εμπειρία που απαιτούνται για την εκτέλεση των υπηρεσιών εσωτερικού ελέγχου. Για αυτό και πρέπει να αναλαμβάνουν μόνο εκείνα τα καθήκοντα για τα οποία διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και την εμπειρία, εκτελώντας τα σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Πρακτική του Εσωτερικού Ελέγχου, φροντίζοντας παράλληλα να βελτιώνουν συνεχώς τις γνώσεις τους, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους (Institute of Internal Auditors) ³²

4.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

4.2.1 Έννοια εξωτερικού ελέγχου

Ο έλεγχος που διενεργείται από πρόσωπα που δεν ανήκουν και δεν έχουν υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη εταιρεία ονομάζεται εξωτερικός. Τα πρόσωπα αυτά είναι συνήθως οι εξωτερικοί ελεγκτές ή οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές. Οι τελευταίοι διενεργούν κυρίως λογιστικοδιαχειριστικό έλεγχο που στοχεύει στην πληροφόρηση κάθε ενδιαφερόμενου για την ορθή κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας.

Ωστόσο, ο εξωτερικός έλεγχος μπορεί να έχει και άλλες κατευθύνσεις ελεγχου. Μια τέτοια αφορά και τον έλεγχο συμμόρφωσης, που έχει σκοπό τον προσδιορισμό του βαθμού συμμόρφωσης, του ελεγχόμενου με κανόνες, διαδικασίες και πολιτικές που έχουν τεθεί από την διοίκηση. Μια διαφορετική, επίσης, μορφή εξωτερικού ελέγχου αφορά τον έλεγχο οικονομικού εγκλήματος ή απάτης που διενεργείται από τις αρμόδιες αρχές σε αντίστοιχες περιπτώσεις παραβατικών συμπεριφορών.

4.2.2 Έλεγχος Οικονομικών Καταστάσεων

Η διαδικασία του εξωτερικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων έχει στόχο την επιβεβαίωση της ορθής σύνταξης των τελευταίων σε εναρμόνιση με το δεδομένο λογιστικό πλαίσιο. Τα αποτελέσματα του ελέγχου αφορούν άμεσα τόσο τους εσωτερικούς χρήστες των οικονομικών καταστάσεων της ελεγχόμενης εταιρείας (μέτοχοι, διοίκηση κ.τ.λ) όσο και τους εξωτερικούς χρήστες αυτών (πιστωτές, τράπεζες, δημόσιες αρχές κ.τ.λ.) καθώς

- το πόρισμα του ελέγχου είναι αντικειμενικό και αξιόπιστο
- αποκαλύπτονται ακούσια ή εκούσια σφάλματα
- βεβαιώνεται η ακρίβεια και ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων και
- αξιολογείται η πιστοληπτική ικανότητα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας

Συνέπεια της αξίας των παραπάνω, η ελληνική νομοθεσία έχει θεσπίσει τον υποχρεωτικό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης από ορκωτό λογιστή, με την προϋπόθεση ότι καλύπτει δύο από τα ακόλουθα κριτήρια για δύο

32. The Institute of Internal Auditors, Global, <https://global.theiia.org>

συνεχείς χρήσεις:

- Σύνολο ισολογισμού: 2.500.000 € και άνω
- Καθαρός Κύκλος Εργασιών: 5.000.000 € και άνω
- Μέσος Όρος Προσωπικού: 50 άτομα και άνω

4.2.3 Εξωτερικοί ελεγκτές

Η διενέργεια του τακτικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων αλλά και της εν γένει οικονομικής διαχείρισης μιας οικονομικής μονάδας πραγματοποιείται από τους εξωτερικούς ελεγκτές ή ορκωτούς λογιστές. Συγκεκριμένα, οι τελευταίοι είναι αποκλειστικώς αρμόδιοι για τον έλεγχο (Καζαντζής, 2006) ³³ :

α) νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου πλην των δήμων και κοινοτήτων

β) νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου που εξυπηρετούν δημόσιο ή κοινωφελή σκοπό και επιχορηγούνται από το κράτος ή απολαμβάνουν ιδιαιτέρων προνομίων, βάση ειδικής διάταξης του νόμου.

γ) τραπεζών, ασφαλιστικών εταιρειών, εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου, εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, εταιρειών χρηματοδοτικών μισθώσεων και συνεταιριστικών οργανώσεων.

δ) ανώνυμων εταιρειών, εταιρειών περιορισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμων εταιρειών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 42 α του Ν.2190/1920, και των κοινοπραξιών αυτών

ε) των ενοποιημένων λογαριασμών (οικονομικών καταστάσεων) του άρθρου 100 παρ.1 του Ν.2190/1920 των συνδεδεμένων επιχειρήσεων

στ) των ανώνυμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο, καθώς και των ανώνυμων εταιρειών των οποίων το μετοχικό κεφάλαιο, εν λόγω ή εν μέρει, έχει αναληφθεί με δημόσια εγγραφή και

ζ) των εταιρειών ή οργανισμών ή και δραστηριοτήτων γενικά που με βάση διατάξεις νόμου υπάγονται στον υποχρεωτικό έλεγχο ορκωτών ελεγκτών λογιστών.

Σε κάθε περίπτωση, οι ορκωτοί λογιστές διορίζονται από την γενική συνέλευση των μετόχων της ελεγχόμενης εταιρείας και θα πρέπει να διαθέτουν προσωπική και επαγγελματική ανεξαρτησία σε σχέση με αυτήν.

4.2.4 Ελληνικά και διεθνή ελεγκτικά πρότυπα

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, οι ελεγκτές λογιστές ακολουθούν κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από τα ελεγκτικά πρότυπα. Η εφαρμογή των ελεγκτικών προτύπων διασφαλίζει την ευρεία αποδοχή των αποτελεσμάτων του ελέγχου και συντελεί στην επάρκεια του αφού εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα του ελέγχου. Τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα αναφέρονται σε επαγγελματικά πρότυπα.

33. Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus AE

Πίνακας: Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα

100-199 Εισαγωγικά Αντικείμενα

200-299 Γενικές Αρχές και Ευθύνες

- 200 Γενικοί Στόχοι Ανεξάρτητου Ελεγκτή και η Διενέργεια του Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου
- 210 Συμφωνία επί των όρων Ανάθεσης Ελέγχου
- 220 Δικλείδες Ποιότητας για τον Έλεγχο Οικονομικών Καταστάσεων
- 230 Τεκμηρίωση Ελέγχου
- 240 Ευθύνες του Ελεγκτή Σχετικά με απάτη σε έναν Έλεγχο Οικονομικών Καταστάσεων
- 250 Εξέταση Νόμων και Κανονισμών στον Έλεγχο Οικονομικών Καταστάσεων
- 260 Επικοινωνία με τους Υπεύθυνους για τη Διακυβέρνηση
- 265 Κοινοποίηση Ελλείψεων σε Εσωτερικές Δικλείδες στους Υπεύθυνους για τη Διακυβέρνηση και τη Διοίκηση

300-499 Εκτίμηση Κινδύνου και Ανταπόκριση στους Εκτιμώμενους Κινδύνους

- 300 Σχεδιασμός ενός Ελέγχου Οικονομικών Καταστάσεων
- 315 Εντοπισμός και Εκτίμηση των Κινδύνων Ουσιώδους Σφάλματος μέσω Κατανόησης της Οντότητας και του Περιβάλλοντός της
- 320 Ουσιώδες Μέγεθος στο Σχεδιασμό και στην Εκτέλεση ενός Ελέγχου
- 330 Οι Αντιδράσεις του Ελεγκτή στους Εκτιμώμενους Κινδύνους
- 402 Ελεγκτικά Ζητήματα Σχετικά με Οντότητα που Χρησιμοποιεί Οργανισμό Υπηρεσιών
- 450 Αξιολόγηση Σφαλμάτων που Εντοπίζονται κατά τη Διάρκεια του Ελέγχου

500-599 Ελεγκτική Τεκμηρίωση

- 500 Ελεγκτικά Τεκμήρια
- 501 Ελεγκτικά Τεκμήρια-Ειδικά Ζητήματα για Επιλεγμένα Κονδύλια
- 505 Εξωτερικές Επιβεβαιώσεις
- 510 Αρχικές Αναθέσεις Ελέγχου-Υπόλοιπα Έναρξης
- 520 Αναλυτικές Διαδικασίες
- 530 Ελεγκτική Δειγματοληψία
- 540 Έλεγχο Λογιστικών Εκτιμήσεων, Περιλαμβανομένων των Λογιστικών Εκτιμήσεων Εύλογης Αξίας και Σχετικών Γνωστοποιήσεων
- 550 Συνδεδεμένα Μέρη
- 560 Μεταγενέστερα Γεγονότα
- 570 Συνέχιση Δραστηριότητας
- 580 Έγγραφες Διαβεβαιώσεις

600-699 Χρησιμοποίηση Εργασίας Άλλων

- 600 Ειδικά Ζητήματα Έλεγχου Οικονομικών Καταστάσεων Ομίλου
- 610 Χρησιμοποίηση της Εργασίας Εσωτερικών Ελεγκτών
- 620 Χρησιμοποίηση της Εργασίας του Ειδήμονα του Ελεγκτή

700-799 Συμπεράσματα Ελέγχου και Εκθέσεις

- 700 Διαμόρφωση Γνώμης και Έκθεση επί Οικονομικών Καταστάσεων

- 705 Διαφοροποιήσεις της Γνώμης στην Έκθεση του Ανεξάρτητου Ελεγκτή
- 706 Παράγραφοι Έμφασης Θέματος και Παράγραφοι Άλλου Θέματος στην Έκθεση του Ανεξάρτητου Ελεγκτή
- 710 Συγκριτικές Πληροφορίες-Αντίστοιχοι Αριθμοί και Συγκριτικές Οικονομικές Καταστάσεις
- 720 Οι Ευθύνες του Ελεγκτή σχετικά άλλες Πληροφορίες σε Έγγραφα που Περιέχουν Ελεγμένες Οικονομικές Καταστάσεις

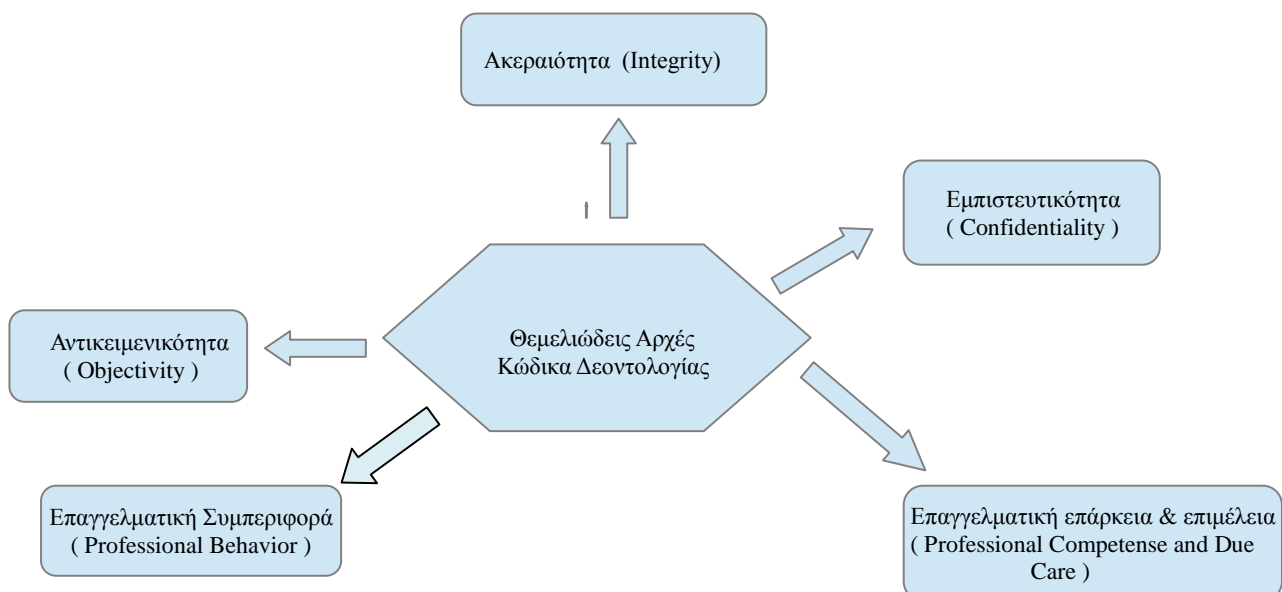
800-899 Εξειδικευμένοι Τομείς

- 800 Ειδικά Ζητήματα-Έλεγχοι Οικονομικών Καταστάσεων που Καταρτίζονται σύμφωνα με Πλαίσια Ειδικού Σκοπού
- 805 Ειδικά Ζητήματα-Έλεγχοι Επιμέρους Οικονομικών Καταστάσεων και Συγκεκριμένων Στοιχείων, Λογαριασμών ή Κονδυλίων Οικονομικής Κατάστασης
- 810 Αναθέσεις για Έκθεση επί Περιληπτικών Οικονομικών Καταστάσεων

4.2.5 Κώδικας δεοντολογίας Εξωτερικού ελέγχου

Στα πλαίσια των ελεγκτικών προτύπων καθορίζεται και ο Κώδικας Δεοντολογίας, τον οποίο οφείλουν να ακολουθούν οι εξωτερικοί ελεγκτές κατά την παροχή των υπηρεσιών τους. Ο ελεγκτής και ο επαγγελματίας ο οποίος εργάζεται στις ελεγκτικές εταιρείες, πρέπει να διαθέτει πέντε βασικά προσόντα και γνωρίσματα:

- ακεραιότητα
- αντικειμενικότητα
- επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια
- εχεμύθεια
- υπευθυνότητα

Αρχές κώδικα δεοντολογίας

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του ο ελεγκτής θα πρέπει να είναι

- α) αντικειμενικός σε όλες τις φάσεις της ροής ελέγχου,
- β) να είναι ακέραιος,έτσι ώστε να καθίστανται αποδεκτά τα πορίσματά του,
- γ) να έχει ένα υψηλό επίπεδο επαγγελματικών γνώσεων
- δ) να εκτελεί την εργασία του με επιμέλεια,να συμπεριφέρεται με επαγγελματισμό στους πελάτες του και στην αγορά και
- ε) να τηρεί την εμπιστευτικότητα για τις πληροφορίες τις οποίες σχετίζονται με την επαγγελματική του απασχόληση.

Στην πράξη όμως οι πέντε αυτές αρχές μπορούν να παραβιαστούν λόγω διάφορων αιτιών.Ο ελεγκτής θα πρέπει να φροντίζει ώστε να μην παραβιαστούν αυτές οι αρχές και να γνωρίζει ποιές είναι οι βασικές αιτίες της παραβίασης τους. Ο κώδικας δεοντολογίας των εξωτερικών ελεγκτών αναγνωρίζει τρόπους με τους οποίους είναι πιθανόν να παραβιαστούν οι αρχές αυτές:

- το προσωπικό και οικονομικό συμφέρον,δηλαδή ο ελεγκτής να έχει συμφέρον να μην εφαρμόσει κάποια από τις βασικές αρχές
- η αυτοεξέταση, δηλαδή ο ελεγκτής εξετάζει και θεωρεί σαν δεδομένο,μια εργασία που αυτός ο ίδιος έχει προηγουμένως εκτελέσει
- η οικειότητα ή εμπιστοσύνη,όταν δηλαδή υπάρχουν ανθρώπινες σχέσεις ανάμεσα στον ελεγκτή και στον ελεγχόμενο
- συνηγορία,όταν ο ελεγκτής λειτουργεί ως συνήγορος του ελεγχόμενου προσώπου,ιδιότητα που είναι ασυμβίβαστη με την αντικειμενικότητα
- εκφοβισμός,όταν ο ελεγκτής δέχεται απειλές και δεν μπορεί να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του (Νεγκάκης-Ταχυνάκης,2013) ³⁴.

4.3 Διαφορές / Ομοιότητες εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός και ο εξωτερικός έλεγχος αποτελούν δύο είδη ελέγχου που ακολουθούν εντελώς διαφορετικές διαδικασίες και πρακτικές. Παρ'όλα αυτά όμως, η εργασία τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών ελεγκτών συναντιούνται επί "κοινού εδάφους" και λειτουργούν συμπληρωματικά η μια προς την άλλη συμβάλλοντας αμοιβαία στην βελτιστοποίηση του αποτελέσματος ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος λειτουργεί συμπληρωματικά του εξωτερικού καθώς, στις εταιρείες που υπάρχει διαδικασία εσωτερικού ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια την αξιοπιστία και την ορθότητα παρουσίασης των οικονομικών καταστάσεων. Αντίστοιχα, ο εξωτερικός έλεγχος λειτουργεί συμπληρωματικά του εσωτερικού, καθώς όταν υπάρχει εξωτερικός ελεγκτής σε μια εταιρεία, υφίσταται ταυτόχρονα και αποτελεσματικότερος εσωτερικός έλεγχος (Constantin & Susmanschi, 2012) ³⁵.

34. Νεγκάκης Χρήστος, Ταχυνάκης Παναγιώτης, Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου, 2013, Διπλογραφία
35. Constantin Nicolae Vasile & Susmanschi Georgiana, Internal and External Auditor as a Team-Work, Revista Economica, vol. Supplement, issue 4, 2012

Η αλληλένδετη αυτή σχέση μεταξύ των δύο ειδών ελέγχου αποτυπώνεται και στα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα (ΔΕΠ 610), όπου και αναφέρονται οι κάτωθι αρχές:

- αν και οι στόχοι των δύο διαδικασιών είναι διαφορετικοί από τους τρόπους με τους οποίους η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου και ο εξωτερικός ελεγκτής επιτυγχάνουν τους αντίστοιχους στόχους τους μπορεί να είναι παρόμοιοι.
- Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να λάβει γνώση των δραστηριοτήτων εσωτερικού ελέγχου ώστε να είναι σε θέση να εκτιμήσει τους κινδύνους ανακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων και να σχεδιάσει/εκτελέσει ανάλογα τις περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες
- ο εξωτερικός ελεγκτής οφείλει να αξιολογήσει την εργασία των εσωτερικών ελεγκτών και να εκτιμήσει εάν, και σε ποιο βαθμό, πρόκειται να την χρησιμοποιήσει.
- Εφόσον ο εξωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιήσει την συγκεκριμένη εργασία των εσωτερικών ελεγκτών, οφείλει να καθορίσει εάν αυτή η εργασία είναι επαρκής για τους σκοπούς του ελέγχου.

4.3.1 Ομοιότητες Εσωτερικού-Εξωτερικού Ελέγχου

Σε συνέχεια διεθνών σχετικών ερευνών και μελετών έχουν καταγραφεί στην αντίστοιχη βιβλιογραφία αρκετές ομοιότητες μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Οι σημαντικότερες από αυτές αναφέρονται παρακάτω:

- Η άσκηση τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου υλοποιείται μέσω της εφαρμογής πρακτικών που και για τα δύο είδη ελέγχου, υπόκεινται σε ένα σύνολο διεθνών αναγνωρισμένων προτύπων. Τα πρότυπα αυτά εκδίδονται από επίσημο επαγγελματικά πρότυπα και του κώδικα δεοντολογίας.
- Τόσο ο εσωτερικός όσο και ο εξωτερικός ελεγκτής, σε εναρμόνιση με τις βασικές αρχές ελέγχου, οφείλει να είναι ανεξάρτητος κατά την εκτέλεση του έργου του.
- Ο κίνδυνος αποτελεί σημαντικό στοιχείο στον σχεδιασμό και την εκτέλεση τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού ελέγχου.
- Τα δύο είδη ελέγχου επιδιώκουν την στενή συνεργασία μεταξύ τους προς βελτιστοποίηση των πορισμάτων τους.
- Αμφότεροι ο εσωτερικός και ο εξωτερικός ελεγκτής ενδιαφέρονται για την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της ελεγχόμενης εταιρείας.

4.3.2 Διαφορές Εσωτερικού και Εξωτερικού Ελέγχου

Πέραν των ομοιοτήτων μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου που αναφέρθηκαν παραπάνω, τα δύο είδη ελέγχου παρουσιάζουν και σημαντικές διαφορές μεταξύ τους. Οι κυριότερες από αυτές, βασιζόμενες σε διαφορετικά κριτήρια διάκρισης, καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα:

36. Suciú Gheorghe, Similarities and Differences Between Internal Auditing, Internal Public and Other Services, University of Craiova, Annals of Computational Economics, Vol. 3, May 2008

37. Pop Atanasiu, Bota-Avram Cristina, Bota-Avram Florin, The Relationship Between Internal and External Audit, 2008 (<http://oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1020081/18.pdf>)

	Κριτήριο Διάκρισης	Εσωτερικός Έλεγχος	Εξωτερικός Έλεγχος
1	Θέση μέσα στην εταιρεία	Οι εσωτερικοί ελεγκτές είναι υπάλληλοι ή στελέχη της ελεγχόμενης εταιρείας και οι αντικειμενικοί σκοποί τους προσδιορίζονται από τα επαγγελματικά πρότυπα και τη διοίκηση αυτής.	Οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν υπαλληλική σχέση με την ελεγχόμενη εταιρεία και οι αντικειμενικοί στόχοι τους προσδιορίζονται από το νόμο.
2	Αντικειμενικοί σκοποί	Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στην επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών και στη βελτίωση των διαδικασιών,στη διαχείριση του κινδύνου,στην εταιρική διακυβέρνηση.	Στόχος του εξωτερικού ελεγκτή είναι η διαμόρφωση και έκφραση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων
3	Χαρακτήρας ελέγχου	Ο εσωτερικός έλεγχος έχει κυρίως προληπτικό χαρακτήρα	Ο εξωτερικός έλεγχος έχει κυρίως κατασταλακτικό χαρακτήρα
4	Χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία	Σαφώς καθορισμένη και συγκεκριμένη μεθοδολογία	Ακριβής τυποποιημένη μεθοδολογία
5	Ανεξαρτησία	Ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει να είναι ανεξάρτητος από τις ελεγχόμενες δραστηριότητες.	Ο εξωτερικός ελεγκτής οφείλει να είναι ανεξάρτητός από την ελεγχόμενη εταιρεία
6	Προσόντα ελεγκτή	Η νομοθεσία και η διεθνής πρακτική δεν απαιτεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές ελάχιστες προϋποθέσεις σπουδών	Για να πιστοποιηθεί κάποιος ως εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να πληρούνται μια σειρά από προϋποθέσεις ανάλογες της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται
7	Προσέγγιση ως προ το σύστημα εσωτερικού ελέγχου	Ο εσωτερικός έλεγχος εκτιμά και αξιολογεί όλες τις πτυχές του συστήματος δικλείδων ασφαλείας της εταιρείας	Ο εξωτερικός έλεγχος αξιολογεί το σύστημα εσωτερικού ελέγχου μόνο ως προς τις πτυχές του,που επιτρέπουν να εξαλείψουν,εκείνα τα σφάλματα τα οποία δεν είναι ουσιώδη,καθώς δεν έχουν σημαντική επίδραση επί των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων
8	Έκταση ελέγχου	Ο εσωτερικός έλεγχος καλύπτει το σύνολο των συναλλαγών της εταιρείας.	Ο εξωτερικός ελεγκτής ενδιαφέρεται μόνο για τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα και την επίδοση της εταιρείας.
9	Συχνότητα ελέγχου	Ο εσωτερικός ελεγκτής αποτελεί μια συνεχή κατά την διάρκεια του έτους.	Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται σε τακτική βάση, στο τέλος συνήθως του οικονομικού έτους.
10	Προσέγγιση του κινδύνου	Η αξιολόγηση του κινδύνου κατά το σχεδιασμό του ελέγχου συνδυάζεται με διάφορες χρηματοοικονομικές και λειτουργικές πληροφορίες και παράγοντες κινδύνου,όπως ο κώδικας ηθικής,η ικανότητα επάρκεια,και ακεραιότητα του προσωπικού,το μέγεθος,η ρευστότητα και ο όγκος συναλλαγών,οι οικονομικές και χρηματοοικονομικές συνθήκες,οι συνθήκες ανταγωνισμού,οι προηγούμενοι έλεγχοι,ο βαθμός μηχανοργάνωσης,η γεωγραφική διασπορά των διαδικασιών,οι εσωτερικές δικλείδες ασφαλείας.	Ο εξωτερικός ελεγκτής κατά το σχεδιασμό της ελεγκτικής διαδικασίας λαμβάνει υπόψη μόνο τις χρηματοοικονομικές πτυχές και τους παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τις οικονομικές καταστάσεις,όπως ο τρόπος διοίκησης και οι συνθήκες λήψης αποφάσεων,η κερδοφορία,παράγοντες που δημιουργούν αβεβαιότητα για τη μελλοντική βιωσιμότητα,οι συνθήκες του κλάδου.
11	Προσέγγιση των σφαλμάτων	Ο εσωτερικός έλεγχος ενδιαφέρεται για το σύνολο των σφαλμάτων που εντοπίζονται σε όλες τις δραστηριότητες της εταιρείας	Ο εξωτερικός έλεγχος ενδιαφέρεται μόνο για τα σφάλματα των χρηματοοικονομικών περιοχών της εταιρείας
12	Εκθέσεις ελέγχου	Αποτελούν αναλυτικές εκθέσεις που απευθύνονται στη διοίκηση,την Επιτροπή Ελέγχου	Αποτελούν τυποποιημένες εκθέσεις ελέγχου που απευθύνονται στους μετόχους και τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων

5.1 Στοιχεία εμπειρικής έρευνας

Οι πρακτικές και συνέπειες της εφαρμογής δημιουργικής λογιστικής όπως και ο έλεγχος για επίτευξη του περιορισμού της αποτελούν τομείς που λόγω της σπουδαιότητάς τους έχουν γίνει αντικείμενα εκτεταμένης θεωρητικής μελέτης στην διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία. Αντίθετα, δεν υφίστανται αρκετές, σχετικές με το αντικείμενο έρευνας που να βασίζονται σε ανάλυση εμπειρικών δεδομένων προς παρουσίαση της πραγματικής έκτασης του φαινομένου της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Μία τέτοιου είδους έρευνα που επικεντρώνεται στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα παρουσιάστηκε το 2012 στα πλαίσια του Ελληνικού Συνεδρίου Οικονομίας Διοίκησης (ΕΣΔΟ 2012) από του Δρ. Μωυσιάδου-Παντελίδη-Δρόγαλα-Νικολαΐδη³⁸. Τίτλος της εν λόγω έρευνας είναι “ **Η Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις** ” και η σύνοψη της μεθοδολογίας και των πορισμάτων της παρατίθεται παρακάτω.

Στα πλαίσια μιας προσπάθειας εμπειρικής προσέγγισης του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις ελληνικές επιχειρήσεις, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο με τις συνηθέστερες μορφές «δημιουργικής λογιστικής». Το εν λόγω ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από ορκωτούς ελεγκτές για τις εταιρικές χρήσεις από το 2005 έως το 2010, για εταιρίες οι οποίες είτε είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών (άρα εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα), είτε όχι. Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από:

- 9 γενικές κατηγορίες τεχνικών παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και 64 επί μέρους, που κατά την γνώμη των ερευνητών περιλαμβάνουν τις σημαντικότερες μορφές παραποίησης, και
- 9 κλάδους επιχειρήσεων που σύμφωνα με τον Σπάθη (2002) θεωρούνται «υψηλού κινδύνου». Αξίζει να σημειωθεί ότι οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου δόθηκαν ανώνυμα, αφού υπήρχε κίνδυνος για την διασφάλιση του απόρρητου των απαντήσεων.

5.2 Αποτελέσματα Εμπειρικής Έρευνας

Το δείγμα της έρευνας καταρτίσθηκε από 373 επιχειρήσεις, στις οποίες εντοπίστηκαν από τους ορκωτούς ελεγκτές για το χρονικό διάστημα της έρευνας, 1.309 παραποιήσεις ή αποκρύψεις στοιχείων. Οι εν λόγω παραποιήσεις εκφράστηκαν είτε ως «γνώμη προς διερεύνηση», είτε ως «γνώμη με επιφύλαξη», είτε σε σπάνιες περιπτώσεις και μόνο στην χρήση 2010 ως «άρνηση γνώμης» στις Εκθέσεις Ελέγχων των ορκωτών ελεγκτών. Με γνώμονα την πληρέστερη κατανόηση των αποτελεσμάτων, οι ανωτέρω παραβάσεις κατηγοριοποιήθηκαν στις παρακάτω εννέα κατηγορίες, οι οποίες παρατίθενται στον ακόλουθο Πίνακα 1.

38. Μωυσιάδου Ελένη, Παντελίδης Παναγιώτης, Δρογάλας Γεώργιος, Νικηφορίδης Θεοδόσιος, Η Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις, Παρουσίαση ΕΣΔΟ, 25-27 Μαΐου 2012 (http://mibes.teilar.gr/esdo_proceedings/proceedings/2012/oral/Moisiadou-pantelidis-drogalas-nikiforidis.pdf)

Πίνακας 1: Βασικές Κατηγορίες Παραβάσεων

Κατηγορίες Παραβάσεων	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τις %
Προβλέψεις	438	33,46
Έξοδα	223	17,04
Αποσβέσεις Παγίων	176	13,45
Έσοδα	132	10,08
Λογαριασμοί που εμφανίζονται στο Ενεργητικό, ενώ έπρεπε να βαρύνουν τα Α.Χ.	128	9,78
Αποθέματα	61	4,66
Πραγματικής αξία συμμετοχών σε επιχειρήσεις - χρεόγραφα	29	2,22
Κόστος Παραγωγής	10	0,76
Λοιπές Παραβάσεις	112	8,56
ΣΥΝΟΛΟ	1309	100

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, η πιο συνηθισμένη μορφή παράβασης είναι οι **Προβλέψεις**, αφού στην εν λόγω κατηγορία εμφανίζεται το 1/3 των παραβάσεων, δηλαδή το 33,46%. Αναλυτικά οι παραπονήσεις για κάθε κλάδο παρατίθεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Παραβάσεις σε Λογαριασμούς Προβλέψεων ανά Κλάδο

Προβλέψεις	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	161	37,76
Εμπορικές Επιχειρήσεις	134	30,59
Κλάδος Τραπεζών	2	0,46
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	40	9,13
Κλάδος Υγείας	5	1,14
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	4	0,91
Εταιρείες Υπηρεσιών	78	17,81
Άλλες	14	3,2
ΣΥΝΟΛΟ	438	100

Από τις 438 παραβάσεις που καταγράφηκαν, τα μεγαλύτερα ποσοστά παρουσιάζονται στον κλάδο της Μεταποίησης (36,76%) και στις Εμπορικές επιχειρήσεις (30,59%). Μικρά ποσοστά εμφανίστηκαν και στους άλλους κλάδους εκτός από αυτόν των πετρελαιοειδών και των εταιριών παροχής υπηρεσιών. Οι περισσότερες παραβάσεις εντοπίστηκαν:

- στις προβλέψεις για οφειλόμενους φόρους ή προσαυξήσεις ανέλεγκτων φορολογικά χρήσεων, ειδικά για τις χρονιές 2005 έως 2008 (156),
- στις προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία τους (149)
- στις προβλέψεις για επισφάλειες και επίδικες υποθέσεις (κυρίως στις εταιρείες Υπηρεσιών και Υγείας),
- και τέλος για διαμαρτυρημένες συναλλαγματικές και απαιτήσεις και για ενδεχόμενες απώλειες από επίδικες φορολογικές απαιτήσεις του Δημοσίου (111).

Αξίζει να σημειωθεί ότι το υψηλό ποσοστό παραβάσεων για τους λογαριασμούς των προβλέψεων οφείλεται αφενός στην επιρροή των «προβλέψεων για κινδύνους εκμετάλλευσης» στην Γενική Εκμετάλλευση, αφετέρου στην επίδραση των «προβλέψεων για έκτακτους κινδύνους», στο «Αποτέλεσμα Χρήσης». Ήτοι, η παράληψη σχηματισμού προβλέψεων έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των αποτελεσμάτων της Γενικής Εκμετάλλευσης και φυσικά την θετική επίδραση στα κέρδη ή την μείωση των ζημιών, καθώς και την ωραιοποίηση των δεικτών που σχετίζονται με τα περιθώρια κέρδους.

Εξίσου σημαντικό ποσοστό των παραβάσεων (17,04%) εντοπίστηκε από τους ορκωτούς ελεγκτές στους λογαριασμούς των **Εξόδων**. Αναλυτικά ανά κλάδο τα αποτελέσματα, παρατίθενται στον Πίνακα 3.

Πίνακας 3: Παραβάσεις σε Λογαριασμούς Εξόδων ανά Κλάδο

Έξοδα	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	94	42,15
Εμπορικές Επιχειρήσεις	54	24,22
Κλάδος Τραπεζών	1	0,45
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	46	20,63
Κλάδος Υγείας	1	0,45
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	22	9,87
Άλλες	5	2,24
ΣΥΝΟΛΟ	223	100

Όπως φαίνεται ο μεγαλύτερος αριθμός παραβάσεων πραγματοποιήθηκε στον κλάδο της Μεταποίησης (42,15%). Σημαντικά εξίσου ποσοστά αναφέρονται από τις Εμπορικές (24,22%) και τις Κατασκευαστικές (20,63%). Ειδικότερα από το σύνολο των παραβάσεων που παρατηρήθηκαν στα έξοδα, οι 56 επιφέρουν αύξηση των εξόδων, κυρίως μέσω των υπερτιμολογήσεων που εμφανίζονται στις Κατασκευαστικές, και οι 167 μείωση. Από αυτές, 65 αφορούν την κεφαλαιοποίηση οργανικών λειτουργικών εξόδων, 37 Χρηματοοικονομικά έξοδα που παγιοποιούνται και 39 αναβολή λογιστικοποίησης υποχρεώσεων. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι στα έξοδα (όπως και στα έσοδα) παρατηρείται η προσπάθεια μείωσης ή μετάθεσης των εξόδων σε μεταγενέστερη χρήση ώστε να επιτευχθεί αύξηση των κερδών και συνεπώς θετική επιρροή των αριθμοδεικτών. Βέβαια ακόμη και η αντίθετη περίπτωση της εικονικής αύξησης των εξόδων, από την μία πλευρά θα επηρέαζε ασφαλώς αρνητικά τους αριθμοδείκτες, από την άλλη πλευρά όμως θα οδηγούσε σε μείωση των κερδών και συνεπώς σε μείωση της φορολογίας.

Ιδιαίτερα μνεία σχετικά με τις παραβάσεις των εξόδων αξίζουν οι παραβάσεις στους λογαριασμούς των αποσβέσεων. Μάλιστα, τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό παραβάσεων της τάξης του 13,45% αφορά τις **αποσβέσεις των παγίων** (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Παραβάσεις σε Λογαριασμούς Αποσβέσεων ανά Κλάδο

Αποσβέσεις Παγίων	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	99	56,25
Εμπορικές Επιχειρήσεις	42	23,86
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	21	11,93
Κλάδος Υγείας	3	1,7
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	11	6,25
Άλλες	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	176	100

Πάνω από τις μισές παραβάσεις που σχετίζονται με τις αποσβέσεις εμφανίζονται στον κλάδο της Μεταποίησης (56,25%). Μάλιστα, οι 176 παραβάσεις που έχουν καταγραφεί κατανέμονται σε όλους τους τύπους παραποιήσεων εκτός από την περίπτωση της χρησιμοποίησης άλλοτε της τιμής κτήσης και άλλοτε της αναπροσαρμοσμένης αξίας των εγκαταστάσεων για τον υπολογισμό των αποσβέσεων, στην οποία δεν καταγράφηκαν παραβάσεις. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι οι αποσβέσεις παγίων αποτελούν προσδιοριστικό παράγοντα των Αποτελεσμάτων Χρήσης, ειδικά για επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου. Είναι «λογιστικά» και όχι πραγματικά έξοδα, που μειώνουν τα κέρδη της χρήσης, επομένως και την φορολογία, και παραμένουν στην επιχείρηση με τη μορφή αποθεματικών. Άρα η χρησιμοποίηση μειωμένων συντελεστών ή ο μη υπολογισμός αποσβέσεων οδηγεί σε αύξηση των Αποτελεσμάτων Χρήσης και της καθαρής θέσης και το αντίθετο. Εκτός όμως από τα Αποτελέσματα Χρήσης που επηρεάζονται, μεταβάλλεται και η αξία των Παγίων του Ενεργητικού καθώς παραλείπονται οι αντίθετοι λογαριασμοί των αποσβεσμένων παγίων, εμφανίζοντας έτσι μια αλλοιωμένη εικόνα των Ενεργητικών στοιχείων, τα οποία θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σε χρηματοοικονομικούς δείκτες απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων.

Σε συνέχεια των παραπάνω, 10,08% των παραβάσεων που εντοπίστηκαν από τους ελεγκτές, αφορούν την κατηγορία των **εσόδων** (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Παραβάσεις σε Λογαριασμούς Εσόδων ανά Κλάδο

Έσοδα	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	45	34,09
Εμπορικές Επιχειρήσεις	35	26,52
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	31	23,48
Κλάδος Υγείας	4	3,03
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	15	11,36
Άλλες	2	1,52
ΣΥΝΟΛΟ	132	100

Από τις παραβάσεις το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει ο κλάδος της Μεταποίησης (34,09%). Σημαντικά εξίσου ποσοστά αναφέρονται τόσο στις Εμπορικές επιχειρήσεις (26,52%), όσο και στις Κατασκευαστικές (23,48%). Επιμέρους συμπεράσματα της έρευνας ήταν:

- η συντριπτική πλειοψηφία (94) αφορά την «αναγνώριση εσόδων πολύ σύντομα ή αμφισβητήσιμης ποιότητας» με κυρίαρχη την αναγνώριση εσόδων από υπηρεσίες που δεν έχουν ολοκληρωθεί (πάνω από τις μισές στον κλάδο των Κατασκευαστικών και ακολουθούν οι Εταιρείες Υπηρεσιών).
- 26 παραβάσεις αφορούν «πωλήσεις ή αγορές από θυγατρικές εταιρίες» (κυρίως στις Εμπορικές επιχειρήσεις και στον κλάδο της Μεταποίησης),
- 11 παραβάσεις αφορούν «παράλειψη απεικόνισης μερισμάτων από Συμμετοχές» στην χρήση που αφορούν, ενώ
- σημαντικές παραβάσεις είναι η «αύξηση των κερδών με την πώληση υποτιμημένων περιουσιακών στοιχείων» και η «απόκρυψη εσόδων λίγο προτού κλείσει μια συμφωνία εξαγοράς ή συγχώνευσης», (στους κλάδους της Μεταποίησης, των Εμπορικών επιχειρήσεων και των Κατασκευαστικών εταιρειών).
- δεν σημειώθηκαν παραβάσεις που να αφορούν την «καταχώρηση εσόδων σε ανταλλακτική συναλλαγή» και την «καταχώρηση εσόδων χωρίς αποφορολόγηση».

Όπως ελέχθη, η προσπάθεια διόγκωσης των πωλήσεων και γενικότερα των εσόδων από μια επιχείρηση αποσκοπεί στην παρουσίαση αυξημένων κερδών στις οικονομικές της καταστάσεις και κατ' επέκταση σε ωραιοποίηση των αριθμοδεικτών που συνδέονται με αυτές.

Μία άλλη κατηγορία παραβάσεων είναι η παραποίηση των λογαριασμών που εμφανίζονται στο **Ενεργητικό, ενώ έπρεπε να βαρύνουν τα Αποτελέσματα Χρήσης**. Τα αποτελέσματα ανά κλάδο εμφανίζονται στον Πίνακα 6.

Πίνακας 6: Παραβάσεις σε λογαριασμούς του Ενεργητικού ανά Κλάδο

Λογαριασμοί των Α.Χ. Στο Ενεργητικό	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	59	46,09
Εμπορικές Επιχειρήσεις	17	13,28
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	25	19,53
Κλάδος Υγείας	0	0
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	14	10,94
Άλλες	13	10,16
ΣΥΝΟΛΟ	128	100

Από το σύνολο των 128 παραβάσεων (9,78%), το μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζεται στον κλάδο της Μεταποίησης (46,09%). Επιμέρους συμπεράσματα ήταν:

- οι 37 παραβάσεις εντοπίστηκαν στους «Χρεώστες-Πελάτες», των οποίων τα υπόλοιπα δεν κινούνται για πολύ καιρό. Η παράληψη αυτή προκαλεί αλλοίωση των συμπερασμάτων που λαμβάνονται από τους δείκτες Κεφαλαιακής Διάρθρωσης και Φερεγγυότητας αλλά κυρίως στους δείκτες ρευστότητας.

- 26 παραβάσεις αφορούν κακή χρέωση του λογαριασμού Ελληνικό Δημόσιο,
- 22 παραβάσεις αφορούν τις Δαπάνες επόμενης χρήσης και
- 21 παραβάσεις αφορούν τα Πάγια, εκ των οποίων οι 3 καταχωρήθηκαν λανθασμένα ως έξοδο ενώ ήταν Βελτιώσεις και Προσθήκες Παγίων.

Με τους παραπάνω τρόπους, οι επιχειρήσεις εμφανίζουν τους λογαριασμούς στο Ενεργητικό και όχι στα Αποτελέσματα Χρήσης, οπότε τα κέρδη τους παρουσιάζονται υψηλότερα και ο Ισολογισμός τους με μία πιο ωραιοποιημένη μορφή. Επίσης επηρεάζονται θετικά οι δείκτες Περιθωρίου Κέρδους και Ρευστότητα, όχι όμως και ο δείκτης Κυκλοφοριακή Ταχύτητα Απαιτήσεων.

Χαμηλό ποσοστό παραβάσεων (4,66%), αλλά όχι αμελητέο παρατηρήθηκε στους λογαριασμούς των **Αποθεμάτων** (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Παραβάσεις σε Λογαριασμούς Αποθεμάτων ανά Κλάδο

Αποθέματα	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	34	55,74
Εμπορικές Επιχειρήσεις	16	26,23
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	11	18,03
Κλάδος Υγείας	0	0
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	0	0
Άλλες	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	61	100

Οι παραβάσεις εμφανίζονται σε τρεις μόνο κλάδους: κυρίως στην Μεταποίηση (55,74%), στις Εμπορικές Επιχειρήσεις (26,23%) και τις Κατασκευαστικές Εταιρείες (18,03%). Οι πιο συνηθισμένες μορφές παράβασης είναι οι ακόλουθες:

- η υπερτιμημένη τιμή μονάδας,
- η απεικόνιση απαξιωμένων υλικών και παράλειψη διαγραφής τους και
- με μικρότερη συχνότητα η αλλαγή της μεθόδου απογραφής.

Οι εν λόγω παραβάσεις έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της αξίας των αποθεμάτων, που οδηγεί σε μείωση του κόστους παραχθέντων ή πωληθέντων και κατά συνέπεια σε αύξηση του μικτού κέρδους. Μια τέτοια ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων επηρεάζει θετικά όχι μόνο τους δείκτες που σχετίζονται με τα περιθώρια κέρδους και την απόδοση επενδυμένων κεφαλαίων, αλλά και τους δείκτες γενικής ρευστότητας που θεωρούνται από τους αναλυτές ιδιαίτερα σημαντικοί.

Παράβαση με χαμηλά ποσοστά συχνότητας εμφάνισης (2,22%) είναι η μη πραγματική απεικόνιση της αξίας των **Συμμετοχών και Χρεογράφων**. Τα αποτελέσματα ανά κλάδο παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα 8.

Πίνακας 8: Παραβάσεις για τις Συμμετοχές και τα Χρεόγραφα ανά Κλάδο

Πραγματική αξία Συμμετοχών και Χρεογράφων	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	22	75,86
Εμπορικές Επιχειρήσεις	4	13,79
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	1	3,45
Κατασκευαστικές Εταιρείες	0	0
Κλάδος Υγείας	0	0
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	0	0
Άλλες	2	6,9
ΣΥΝΟΛΟ	29	100

Οι εν λόγω παραβάσεις εμφανίζονται κυρίως στον κλάδο της Μεταποίησης με ποσοστό 75,86% και στις Εμπορικές επιχειρήσεις με ποσοστό 13,79%. Από τις ανωτέρω αναφερόμενες παραβάσεις εκτός από τα Αποτελέσματα Χρήσης που επηρεάζονται είτε θετικά είτε αρνητικά, πολύ σημαντική μεταβολή πραγματοποιείται και στον δείκτη ρευστότητας.

Πολύ χαμηλό ποσοστό (0,76%) παραπονήσεων παρατηρήθηκε σε λογαριασμούς που αφορούν το **Κόστος Παραγωγής** (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Παραβάσεις αναφορικά με το Κόστος Παραγωγής ανά Κλάδο

Κόστος Παραγωγής	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	8	80
Εμπορικές Επιχειρήσεις	2	20
Κλάδος Τραπεζών	0	0
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	0	0
Κατασκευαστικές Εταιρείες	0	0
Κλάδος Υγείας	0	0
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	0	0
Εταιρείες Υπηρεσιών	0	0
Άλλες	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	10	100

Ειδικότερα, οι παραβάσεις κατανέμονται στον κλάδο της Μεταποίησης (80,00%) και το υπόλοιπο στις Εμπορικές Επιχειρήσεις (20,00%). Στην πραγματικότητα η επιβάρυνση του Κόστους Παραγωγής έχει άμεση σχέση με το κόστος των τελικών αποθεμάτων το οποίο και αυξάνεται. Με αυτό τον τρόπο, έξοδα που θα έπρεπε να βαρύνουν την χρήση και να μειώνουν τα κέρδη, παγιοποιούνται και μεταφέρονται μέσω των αποθεμάτων στην επόμενη χρονιά. Επίσης η επιβάρυνση του Κόστους Παραγωγής με έξοδα των Αποτελεσμάτων Χρήσης παρόλο που φαινομενικά δεν επηρεάζει τα κέρδη χρήσης (όταν δεν υπάρχουν τελικά αποθέματα), στην πραγματικότητα επηρεάζει τους δείκτες που σχετίζονται με το μικτό κέρδος το οποίο εμφανίζεται μειωμένο.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων οι ορκωτοί ελεγκτές υπέδειξαν και **άλλες** παρατυπίες, παραβάσεις και αλλοιώσεις των

οικονομικών καταστάσεων οι οποίες δεν αναφέρονταν στο αρχικό ερωτηματολόγιο και καταλαμβάνουν ποσοστό 8,56% του συνόλου των παραβάσεων. Στον τελευταίο Πίνακα 10 παρατίθενται οι λοιπές παραβάσεις ανά κλάδο.

Πίνακας 10: Παραβάσεις για Λοιπούς Λογαριασμούς ανά Κλάδο

Άλλο	Αριθμός Παραβάσεων	Ποσοστό επί τοις %
Κλάδος Μεταποίησης	20	17,86
Εμπορικές Επιχειρήσεις	16	14,29
Κλάδος Τραπεζών	4	3,57
Εταιρείες Πετρελαιοειδών	1	0,89
Κατασκευαστικές Εταιρείες	34	30,36
Κλάδος Υγείας	6	5,36
Κλάδος Αξιοποίησης Ακινήτων	1	0,89
Εταιρείες Υπηρεσιών	16	14,29
Άλλες	14	12,5
ΣΥΝΟΛΟ	112	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Συμπεράσματα εμπειρικής έρευνας

Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει με κατεύθυνση την δημιουργία και παρουσίαση «ποιοτικής χρηματοοικονομικής πληροφόρησης», είναι προφανές ότι η «αξιοπιστία» των οικονομικών εκθέσεων είναι συχνά ψευδαίσθηση ή μύθος. Υπό αυτό το πρίσμα, η λογιστική απάτη μέσω παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων δυστυχώς είναι μια πραγματικότητα. Με γνώμονα την επιτυχία όλου του οικονομικού επιχειρείν, η αντιμετώπιση του ανωτέρου νοσηρού φαινομένου καθίσταται επιτακτική. Ο καλύτερος δε τρόπος αντιμετώπισης της λογιστικής απάτης διαφαίνεται να είναι η πρόληψή της. Αυτή δύναται να πραγματοποιηθεί μέσω αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης και ελεγκτικών μηχανισμών από ανεξάρτητες επιτροπές ελέγχου με επαρκή γνώση σε θέματα απάτης .

Από την παρούσα έρευνα προέκυψαν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις πρακτικές και τους τρόπους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων που ακολούθησαν οι ελληνικές επιχειρήσεις, καθώς και τις προτιμήσεις που έδειχναν σε παραβάσεις συγκεκριμένοι κλάδοι ή χρονικές περιόδους. Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας δύναται να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

A. Το μεγαλύτερο ποσοστό των σφαλμάτων εντοπίζεται αφενός στις «προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» και στις «προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία» (αναγνωρίζονται φορολογικά ως έξοδα και επηρεάζουν τα Αποτελέσματα Χρήσης), αφετέρου στις «προβλέψεις για φόρους ανέλεγκτων χρήσεων» και «προβλέψεις επίδικων υποθέσεων» (δεν αναγνωρίζονται φορολογικά). Μάλιστα οι κλάδοι που δείχνουν μεγαλύτερη «προτίμηση» σε αυτήν την κατηγορία παραποιήσεων είναι οι μεταποιητικές και οι Εμπορικές επιχειρήσεις, ενώ ακολουθούν οι εταιρείες Υπηρεσιών.

B. Δεύτερο σε συχνότητα εμφάνισης είναι το ποσοστό των σφαλμάτων που καταγράφηκε στα έξοδα. Οι κλάδοι, οι οποίοι «χειραγωγούν» τα έξοδά τους είναι κατά πλειοψηφία, ο μεταποιητικός, ο εμπορικός και έπονται οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις.

Γ. Οι αποσβέσεις παγίων έρχονται τρίτες σε συχνότητα εμφάνισης, με ποσοστό πάνω από 50% στον κλάδο της Μεταποίησης, ενώ με μικρότερο αλλά εξίσου σημαντικό ποσοστό εμφανίζονται και στις Εμπορικές επιχειρήσεις και με στις Κατασκευαστικές.

Δ. Τέταρτο σε συχνότητα εμφάνισης είναι το ποσοστό των σφαλμάτων που καταγράφηκε στα έσοδα. Μάλιστα οι κλάδοι που χρησιμοποιούν περισσότερο αυτήν την κατηγορία για να παραποιήσουν τις καταστάσεις τους, είναι της Μεταποίησης, οι Εμπορικές επιχειρήσεις, οι Κατασκευαστικές και τέλος των υπηρεσιών.

Επιμέρους αλλά πολύ σημαντικό συμπέρασμα της έρευνας είναι η διαπίστωση ότι τις χρονιές από το 2005 έως το 2007, οι πλειοψηφία των παραβάσεων εντοπίζονται στην προσπάθεια των επιχειρήσεων να μειώσουν τα κέρδη τους και κατά συνέπεια την φορολογική τους επιβάρυνση, ή να ωραιοποιήσουν τους δείκτες προσδίδοντας σταθερότητα στα αποτελέσματά τους και την μερισματική πολιτική τους, επιδιώκοντας άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο ή τα πιστωτικά ιδρύματα. Από το 2008 όμως, αρχίζουν να αυξάνονται οι παραβάσεις ή παρατυπίες που προσπαθούν να χειραγωγήσουν τον δείκτη ρευστότητας, ενώ το 2009 οι προσπάθειες των εταιρειών επικεντρώνονται στο να μειώσουν τις συσσωρευμένες ζημιές τους για να μην υπαχθούν στα άρθρα 47 & 48 του Νόμου 2190/1920 καθώς επίσης και να βελτιώσουν τον δείκτη ρευστότητάς τους ώστε να

πετύχουν καλύτερους όρους χρηματοδότησης καθώς οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις είναι κατά πολύ μεγαλύτερες του κυκλοφορούν ενεργητικού, προσπάθειες οι οποίες κορυφώνονται το 2010, όπου έχουμε και τις περισσότερες αρνήσεις γνώμης από τους Ορκωτούς ελεγκτές.

Εν κατακλείδι, η ομαδοποίηση των λογιστικών παραποιήσεων φαίνεται να αποτελεί μονόδρομο επιτυχίας, αφού δύναται να συμβάλει καθοριστικά στον αποτελεσματικότερο έλεγχο των επιχειρήσεων (από τους εξωτερικούς ελεγκτές), στην εφαρμογή αποδοτικότερων μηχανισμών ελέγχου (από τις επιχειρήσεις) και στην δημιουργία προστιθέμενης αξίας για το σύγχρονο επιχειρείν.

Η δημιουργική λογιστική, όπως εύστοχα καταδεικνύει και το όνομά της, “δημιουργεί” μία πλασματική, επιθυμητή από τους συντελεστές της εικόνα εκ του μη όντος. Όπως είδαμε παραπάνω, οι σχετικές τεχνικές παραποίησης των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων που ακολουθούνται συνήθως, κινούνται μεν εντός του πλαισίου του νόμου, δεν είναι ωστόσο πάντα ηθικές. Οι επιχειρήσεις παρεμβαίνουν αυτοβούλως στα οικονομικά τους μεγέθη προκειμένου να πετύχουν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Αρκετές φορές το συγκεκριμένο γεγονός δεν γίνεται αντιληπτό από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς ή από το ενδιαφερόμενο κοινό. Άλλες ωστόσο φορές αποκαλύπτονται μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα που λόγω της παγκοσμιοποιημένης λειτουργίας της σύγχρονης οικονομίας πλήττουν όχι μόνο την εγχώρια αλλά και την διεθνή οικονομική κοινότητα παράλληλα με την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος του οικονομικού σκανδάλου τόσο πιθανότερη είναι η εμπλοκή σε αυτό και εξωτερικών παραγόντων πέραν της επιχείρησης, όπως για παράδειγμα ελεγκτικές εταιρείες, κυβερνητικές αρχές κ.α. Στα πλαίσια του σύγχρονου επιχειρηματικού γίνεσθαι είναι αναμενόμενο ότι η δημιουργική λογιστική είναι και θα συνεχίσει να υφίσταται ως ένα φαινόμενο λογιστικής διαστρέβλωσης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, εφόσον οι τελευταίες έχουν κίνητρο να το υιοθετήσουν. Λαμβάνοντας υπόψη εμπειρικά δεδομένα προερχόμενα από την παγκόσμια ειδησεογραφία αλλά και σχετικές μελέτες και έρευνες που έχουν δημοσιευθεί στην διεθνή βιβλιογραφία, είναι κοινή διαπίστωση ότι το φαινόμενο της δημιουργικής λογιστικής έχει λάβει σοβαρές διαστάσεις. Οι πτυχές αλλά και οι συνέπειες της συγκεκριμένης πρακτικής είναι πολλές και επεκτείνονται σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, ηθικό αλλά και νομικό επίπεδο.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής απασχολεί τους ελεγκτές αλλά και τις εποπτικές αρχές των χωρών, που μέσω των μεθοδολογιών που εφαρμόζουν στοχεύουν κυρίως στην πρόληψη και πάταξη της πρακτικής αυτής. Στην χώρα μας τον ρόλο αυτό ασκούν κυρίως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχου (ΕΛΤΕ) και οι Ελεγκτικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Ωστόσο είναι φανερό ότι για την πλήρη εξάλειψη της θα πρέπει να αλλάξει πρωτίστως η νοοτροπία του “γρήγορου χρήματος και κέρδους” και της “εκμετάλλευσης” τυχόν λογιστικών κενών ή αδυναμιών προς απεικόνιση στοχευμένης, επιθυμητής εικόνας που απέχει από την πραγματικότητα. Είναι δε πρωτίστως μέλημα των εταιρειών και των στελεχών τους να ενστερνιστούν μία νοοτροπία διαφάνειας που να εξασφαλίζει την αξιοπιστία των οικονομικών τους καταστάσεων. Αντίστοιχα σημαντική όμως είναι και η στοχευμένη προς το ίδιο αποτέλεσμα λειτουργία των ρυθμιστικών αρχών με ενέργειες όπως η εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων, η κωδικοποίηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας και ο αυστηρός καθορισμός αποδεκτών και μη αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς για όλους τους φορείς της αγοράς.

Παράρτημα Α

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι συνηθέστεροι όροι που περιγράφουν την πρακτική της δημιουργικής λογιστικής σε εννέα χώρες και διαλέκτους ανά την υφήλιο.

Country	The Equivalent for “Creative Accounting”
Switzerland	<i>Bilanzmanipulation, Bilanzkosmetik, Heisse Luft</i>
Germany	<i>Tricksereien, Bilanzartistik, Geschonte Jahresrechnung, Seifenblasen</i>
Holland	<i>Winstegalisation (profit equilization), Creatiefboekhouden, Creatieve jaarverslaggeving, Winststuring (earnings management), Winstflattering, Verliesmaximalisation</i>
France	<i>Bricolage (DIY), Fabricated Accounts, Unlimited Creativity</i>
USA	<i>Cooking the Books, Fabricated Numbers, Fiddle the Numbers, More Debits than Credits, Earnings Management</i>
Italy	<i>Politiche di Bilancio</i>
Japan	<i>Furyo Kessan (improper accounting), Funshoku (window-dressing), Kara-uri (dummy or “empty sales”), Mae-daoshi (bringing sales forward)</i>
Australia	<i>Fudging, Manipulative Accounting, Feral Accounting</i>
Great Britain	<i>Window-dressing, Accounting for Profits, Bubbles, Enronitis</i>

Πηγή:

**Global Nomenclature of Creative Accounting Audit Committee,
Newsletter, KPMG, June, 2003**

Πρότυπα Χαρακτηριστικών Εσωτερικού Ελέγχου

Κάτωθι παρατίθεται μία περιγραφή των προτύπων χαρακτηριστικών που διέπουν τον εσωτερικό έλεγχο.

1000 Σκοπός, Δικαιοδοσία και Ευθύνη

1100 Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα - Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι ανεξάρτητη και οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να είναι αντικειμενικοί κατά την εκτέλεση του έργου τους.

1110 Οργανωσιακή Ανεξαρτησία - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να υποβάλλει αναφορές σε τέτοιο επίπεδο ιεραρχίας μέσα στον οργανισμό που να επιτρέπει στη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου να ανταποκρίνεται στις ευθύνες της.

1110.A1 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να είναι ελεύθερη από κάθε παρέμβαση κατά τον προσδιορισμό του εύρους εργασίας του εσωτερικού ελέγχου, κατά την εκτέλεση των εργασιών και κατά την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων.

1111 Σχέση με το Συμβούλιο -Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να επικοινωνεί και να συνεργάζεται άμεσα με το συμβούλιο.

1112 Οι ρόλοι του επικεφαλής εσωτερικού ελεγκτή πέρα από τον Εσωτερικό Έλεγχο - Σε περίπτωση που ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου έχει ή αναμένεται να αποκτήσει ρόλους και καθήκοντα πέραν του εσωτερικού ελέγχου, θα πρέπει να τεθούν τέτοιες δικλίδες ασφαλείας ώστε να περιορίζεται η παρεμπόδιση στην ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα.

1120 Ατομική Αντικειμενικότητα - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να τηρούν μια απροκατάληπτη, αμερόληπτη στάση και να αποφεύγουν συγκρούσεις συμφερόντων.

1130 Παρεμπόδιση Ανεξαρτησίας ή Αντικειμενικότητας - Εφόσον η ανεξαρτησία ή η αντικειμενικότητα παρεμποδίζεται, πραγματικά ή φαινομενικά, οι λεπτομέρειες της παρεμπόδισης πρέπει να κοινοποιούνται στα αρμόδια όργανα.

1130.A1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αποφεύγουν την αξιολόγηση συγκεκριμένων λειτουργιών για τις οποίες ήταν οι ίδιοι υπεύθυνοι κατά το παρελθόν.

1130.A2 Οι υπηρεσίες διαβεβαίωσης για λειτουργίες για τις οποίες είναι υπεύθυνος ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου, πρέπει να εποπτεύονται από κάποιον εκτός της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου.

1130.A3 – Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου μπορεί να παρέχει υπηρεσίες διαβεβαίωσης για λειτουργίες για τις οποίες είχε παλαιότερα παράσχει συμβουλευτικές υπηρεσίες, εφόσον η φύση του συμβουλευτικού έργου δεν παρεμπόδισε την αντικειμενικότητα και εφόσον η ατομική αντικειμενικότητα διαφυλάσσεται κατά την διάθεση πόρων στο έργο.

1130.C1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές μπορούν να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με λειτουργίες για τις οποίες ήταν υπεύθυνοι κατά το παρελθόν.

1130.C2 Εφόσον οι εσωτερικοί ελεγκτές αντιμετωπίζουν πιθανή παρεμπόδιση της ανεξαρτησίας ή της αντικειμενικότητας σε σχέση με προτεινόμενες συμβουλευτικές υπηρεσίες, πρέπει να γίνει

γνωστοποίηση προς τον πελάτη πριν την αποδοχή του έργου.

1200 Επαγγελματική Επάρκεια και Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια - Τα έργα πρέπει να εκτελούνται με επαγγελματική επάρκεια και δέουσα επαγγελματική επιμέλεια.

1210 Επαγγελματική Επάρκεια - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις λοιπές ικανότητες που απαιτούνται για την εκπλήρωση των ατομικών καθηκόντων τους.

1210.A1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να λαμβάνει επαρκείς συμβουλές και βοήθεια εάν το προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου στερείται των γνώσεων, των δεξιοτήτων και άλλων ικανοτήτων που απαιτούνται για την εκτέλεση του συνόλου ή μέρους του έργου.

1210.A2 Ο εσωτερικός ελεγκτής πρέπει να έχει επαρκείς γνώσεις για να μπορεί να αξιολογεί τον κίνδυνο απάτης και τον τρόπο διαχείρισής του από τον οργανισμό, αλλά δεν αναμένεται να έχει την εξειδίκευση του ατόμου που έχει ως πρωταρχική του αρμοδιότητα τον εντοπισμό και τη διερεύνηση απάτης.

1210.A3 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διαθέτουν γνώσεις των βασικών κινδύνων και των μηχανισμών ελέγχου των πληροφοριακών συστημάτων, καθώς και των διαθέσιμων ελεγκτικών τεχνικών που βασίζονται στην τεχνολογία, για την εκτέλεση των εργασιών που τους ανατίθενται.

1210.C1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να μην αναλαμβάνει συμβουλευτικά έργα ή να αποκτά επαρκείς συμβουλές και βοήθεια εάν το προσωπικό του εσωτερικού ελέγχου στερείται των γνώσεων, δεξιοτήτων και άλλων ικανοτήτων που απαιτούνται για την εκτέλεση του συνόλου ή μέρους του έργου.

1220 Δέουσα Επαγγελματική Επιμέλεια - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εφαρμόζουν την επιμέλεια και τις δεξιότητες ενός εύλογα συνετού και ικανού εσωτερικού ελεγκτή.

1220.A2 Εφαρμόζοντας δέουσα επαγγελματική επιμέλεια, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εξετάζουν τη δυνατότητα χρήσης ελεγκτικών τεχνικών που βασίζονται στη τεχνολογία και στην ανάλυση δεδομένων.

1220.A3 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να βρίσκονται σε επαγρύπνηση αναφορικά με σημαντικούς κινδύνους που ενδέχεται να επηρεάσουν τους αντικειμενικούς σκοπούς, τις λειτουργίες ή τους πόρους.

1220.C1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να επιδεικνύουν τη δέουσα επαγγελματική επιμέλεια κατά τη διάρκεια εκτέλεσης συμβουλευτικών έργων, λαμβάνοντας υπόψη: • Τις ανάγκες και προσδοκίες των πελατών, συμπεριλαμβανομένων και θεμάτων όπως η φύση, ο χρόνος και η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου. • Τη σχετική πολυπλοκότητα και έκταση των εργασιών που απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου. • Το κόστος του συμβουλευτικού έργου σε σχέση με τα πιθανά οφέλη.

1230 Συνεχής Επαγγελματική Επιμόρφωση - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να βελτιώνουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις λοιπές ικανότητές τους μέσω συνεχούς επαγγελματικής επιμόρφωσης.

1300 Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας- Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αναπτύσσει και να διατηρεί ένα πρόγραμμα διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας.

1310 Απαιτήσεις του Προγράμματος Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας - Το πρόγραμμα διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας πρέπει να περιλαμβάνει τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές αξιολογήσεις.

1311 Εσωτερικές Αξιολογήσεις - Οι εσωτερικές αξιολογήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν: • Διαρκή παρακολούθηση της απόδοσης της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου. •

Περιοδικές αυτοαξιολογήσεις ή αξιολογήσεις από άτομα εντός του οργανισμού που διαθέτουν επαρκή γνώση των πρακτικών εσωτερικού ελέγχου.

1312 Εξωτερικές Αξιολογήσεις - Οι εξωτερικές αξιολογήσεις πρέπει να διεξάγονται τουλάχιστον μία φορά κάθε πέντε χρόνια από έναν πιστοποιημένο, ανεξάρτητο αξιολογητή ή ομάδα αξιολόγησης εκτός του οργανισμού.

1320 Υποβολή Αναφοράς για το Πρόγραμμα Διαβεβαίωσης και Βελτίωσης Ποιότητας - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να γνωστοποιεί τα αποτελέσματα του προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας στο συμβούλιο.

1321 Χρήση της φράσης « Συμμορφώνεται με τα διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου » - Η επισήμανση ότι η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου «συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου» αρμόζει να γίνεται μόνο εφόσον αυτό υποστηρίζεται από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας .

1322 Αποκάλυψη της μη Συμμόρφωσης - Σε περίπτωση όπου η μη συμμόρφωση με τον Κώδικα Ηθικής ή τα Πρότυπα επηρεάζει το συνολικό πλαίσιο ή τις δραστηριότητες της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου, τότε ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιεί τη μη συμμόρφωση και τις επιπτώσεις της στην ανώτερη διοίκηση και το συμβούλιο.

Πρότυπα διεξαγωγής

Κάτωθι παρατίθεται μία περιγραφή των προτύπων διεξαγωγής που διέπουν τον εσωτερικό έλεγχο.

2000 Διαχείριση της Λειτουργίας Εσωτερικού Ελέγχου - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να διοικεί αποτελεσματικά τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου έτσι ώστε να εξασφαλίζει ότι η λειτουργία προσθέτει αξία στον οργανισμό.

2010 Προγραμματισμός - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καταρτίζει ένα πρόγραμμα ελέγχων με βάση την εκτίμηση κινδύνων, με σκοπό να προσδιορίσει τις προτεραιότητες της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τους στόχους του οργανισμού.

2010.A1 Το πρόγραμμα έργων της λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου πρέπει να βασίζεται στην εκτίμηση των κινδύνων, η οποία πρέπει να διενεργείται τουλάχιστον μια φορά τον χρόνο.

2010.A2 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να προσδιορίζει και να λαμβάνει υπόψη του τις προσδοκίες της ανώτερης διοίκησης, του συμβουλίου και λοιπών ενδιαφερόμενων μερών για τη διατύπωση γνώμης και άλλων συμπερασμάτων εσωτερικού ελέγχου.

2010.C1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εξετάζει την περίπτωση διεξαγωγής συμβουλευτικών έργων που του έχουν προταθεί, με βάση τη δυνατότητα που έχουν αυτά τα έργα να βελτιώσουν τη διαχείριση κινδύνων, να προσθέσουν αξία και να βελτιώσουν τις λειτουργίες του οργανισμού.

2020 Κοινοποίηση και Έγκριση - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιεί τον σχεδιασμό για τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου και τις απαιτήσεις πόρων, συμπεριλαμβανομένων και των σημαντικών ενδιάμεσων μεταβολών, στην ανώτερη διοίκηση και στο συμβούλιο, για επισκόπηση και έγκριση.

2030 Διαχείριση Πόρων - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εξασφαλίζει ότι οι πόροι του εσωτερικού ελέγχου είναι κατάλληλοι, επαρκείς και αξιοποιούνται αποτελεσματικά ώστε να επιτυγχάνεται το εγκεκριμένο πρόγραμμα.

2040 Πολιτικές και Διαδικασίες - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καταρτίζει πολιτικές και διαδικασίες για να καθοδηγεί τη λειτουργία εσωτερικού ελέγχου.

2050 Συντονισμός και Επίκληση στην εργασία λοιπών παρόχων - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου συνιστάται να μοιράζεται πληροφορίες, να συντονίζει δραστηριότητες και να εξετάζει το ενδεχόμενο επίκλησης στην εργασία άλλων εσωτερικών και εξωτερικών παρόχων διαβεβαιωτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών έτσι ώστε να εξασφαλίζει την ορθή κάλυψη και να ελαχιστοποιεί την αλληλοεπικάλυψη των προσπαθειών.

2060 Υποβολή Αναφοράς στο Συμβούλιο και την Ανώτερη Διοίκηση - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει περιοδικά να υποβάλλει αναφορά στην ανώτερη διοίκηση και το συμβούλιο σχετικά με τον σκοπό, τη δικαιοδοσία, την ευθύνη και την απόδοση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με το ελεγκτικό πλάνο καθώς και με τη συμμόρφωσή της με τον Κώδικα Ηθικής και τα Πρότυπα.

2070 Πάροχος Εξωτερικών Υπηρεσιών και Οργανωσιακή Ευθύνη για τον Εσωτερικό Έλεγχο - Όταν ένας εξωτερικός φορέας παρέχει υπηρεσίες για τη λειτουργία του εσωτερικού

ελέγχου, είναι υποχρεωμένος να επισημαίνει στον οργανισμό ότι ο οργανισμός είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση μίας αποτελεσματικής δραστηριότητας εσωτερικού ελέγχου.

2100 Φύση των Εργασιών - Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί και να συμβάλλει στη βελτίωση της διακυβέρνησης, της διαχείρισης κινδύνων και των διαδικασιών ελέγχου του οργανισμού υιοθετώντας μια συστηματική, πειθαρχημένη και βάσει κινδύνων προσέγγιση. Η αξία και η αξιοπιστία του εσωτερικού ελέγχου ενισχύονται όταν οι εσωτερικοί ελεγκτές δρουν προληπτικά και οι εκτιμήσεις τους παρέχουν καινοτόμες ιδέες και λαμβάνουν υπόψη μελλοντικές επιπτώσεις.

2110 Διακυβέρνηση - Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί και να υποβάλλει κατάλληλες εισηγήσεις για τη βελτίωση της διαδικασίας διακυβέρνησης του οργανισμού σχετικά με : • τη λήψη στρατηγικών και λειτουργικών αποφάσεων, • την εποπτεία της διαχείρισης κινδύνων και των μηχανισμών ελέγχου, • την προώθηση των κατάλληλων ηθικών αρχών και αξιών μέσα στον οργανισμό • τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης της οργανωσιακής απόδοσης και λογοδοσίας, • την κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς προς τους αρμόδιους μέσα στον οργανισμό, • τον συντονισμό των δραστηριοτήτων και κοινοποίηση πληροφοριών μεταξύ των μελών του συμβουλίου, των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών, άλλων παρόχων διαβεβαίωσης και της διοίκησης.

2110.A1 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αποτελεσματικότητα των αντικειμενικών σκοπών, των προγραμμάτων και δραστηριοτήτων του οργανισμού που σχετίζονται με το σύστημα ηθικών αξιών.

2110.A2 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί εάν η διακυβέρνηση των πληροφοριακών συστημάτων υποστηρίζει και συμβάλλει στην επίτευξη των στρατηγικών και αντικειμενικών σκοπών του οργανισμού.

2120 Διαχείριση Κινδύνων - Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εκτιμά την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και να συμβάλλει στην βελτίωσή τους.

2120.A1 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εκτιμά την έκθεση σε κινδύνους σχετικά με τα συστήματα διακυβέρνησης, τις λειτουργίες και τα πληροφοριακά συστήματα του οργανισμού, όσον αφορά : • Την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του οργανισμού. • Την αξιοπιστία και ακεραιότητα της χρηματοοικονομικής και λειτουργικής πληροφόρησης. • Την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών και των προγραμμάτων. • Τη διασφάλιση των περιουσιακών στοιχείων. • Τη συμμόρφωση με νόμους, κανονισμούς, διαδικασίες και συμβάσεις.

2120.A2 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να εκτιμά την πιθανότητα ύπαρξης απάτης και τον τρόπο με τον οποίο ο οργανισμός διαχειρίζεται τον κίνδυνο απάτης.

2120.C1 Κατά την διάρκεια των συμβουλευτικών έργων, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εντοπίζουν τον κίνδυνο που συνδέεται με τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου και να επαγρυπνούν για την ύπαρξη άλλων σημαντικών κινδύνων.

2120.C2 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να ενσωματώνουν τις γνώσεις σχετικά με κινδύνους, που αποκτούν από συμβουλευτικά έργα στην εκτίμηση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων του οργανισμού.

2120.C3 – Υποστηρίζοντας την διοίκηση προκειμένου να καθιερώσει ή να βελτιώσει τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων, οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν πρέπει να αναλαμβάνουν διοικητική ευθύνη μέσω της διαχείρισης κινδύνων.

2130 Ελεγκτικοί Μηχανισμοί - Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να βοηθά τον οργανισμό να διατηρεί αποτελεσματικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς, αξιολογώντας την αποτελεσματικότητά τους και προωθώντας τη διαρκή βελτίωσή τους.

2130.A1 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αξιολογεί την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου ως προς την αντιμετώπιση κινδύνων σχετικά με τα συστήματα διακυβέρνησης, τις λειτουργίες και τα πληροφοριακά συστήματα του οργανισμού.

2130.C1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να ενσωματώνουν τις γνώσεις σχετικά με τους μηχανισμούς α συστήματα εσωτερικού ελέγχου, που αποκτούν από συμβουλευτικά έργα, στην εκτίμηση των διαδικασιών ελέγχου του οργανισμού.

2200 Σχεδιασμός Έργου - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναπτύσσουν και να αποτυπώνουν τον σχεδιασμό κάθε έργου, ο οποίος θα περιλαμβάνει τους αντικειμενικούς σκοπούς, το εύρος, το χρονοδιάγραμμα και την κατανομή των πόρων. Ο σχεδιασμός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις στρατηγικές του οργανισμού, σκοπούς και κινδύνους που σχετίζονται με το έργο.

2201 Παράγοντες Σχεδιασμού - Κατά τη διαδικασία του σχεδιασμού του έργου, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους: • Τις στρατηγικές και τους αντικειμενικούς σκοπούς της δραστηριότητας που επισκοπείται και τα μέσα με τα οποία η δραστηριότητα ελέγχει την απόδοση της. • Τους σημαντικούς κινδύνους που απειλούν τη δραστηριότητα, τους αντικειμενικούς σκοπούς, τους πόρους, τις λειτουργίες της και τα μέσα με τα οποία η ενδεχόμενη επίδραση των κινδύνων διατηρείται σε ένα αποδεκτό επίπεδο. • Την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και των διαδικασιών ελέγχου της δραστηριότητας, σε σύγκριση με ένα σχετικό πλαίσιο ή μοντέλο. • Τις ευκαιρίες για να γίνουν σημαντικές βελτιώσεις σε θέματα διακυβέρνησης, τη διαχείριση κινδύνων και τις διαδικασίες ελέγχου της δραστηριότητας.

2201.A1 Όταν οι εσωτερικοί ελεγκτές σχεδιάζουν ένα έργο για ενδιαφερόμενα μέρη εκτός του οργανισμού, πρέπει να δημιουργήσουν ένα υπόμνημα κατανόησης όπου θα περιγράφονται οι αντικειμενικοί σκοποί, το εύρος, οι αντίστοιχες αρμοδιότητες και άλλες προσδοκίες, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών στη διανομή των αποτελεσμάτων του έργου και στην πρόσβαση στα αρχεία του έργου.

2201.C1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αποσαφηνίζουν με τους πελάτες του συμβουλευτικού έργου, τους αντικειμενικούς σκοπούς, το εύρος, τις αντίστοιχες αρμοδιότητες, καθώς και άλλες προσδοκίες των πελατών.

2210 Αντικειμενικοί Σκοποί Έργου - Για κάθε έργο πρέπει να καθορίζονται αντικειμενικοί σκοποί.

2210.A1 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διεξάγουν μια προκαταρκτική εκτίμηση των κινδύνων που σχετίζονται με την υπό επισκόπηση λειτουργία. Οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου πρέπει να αντικατοπτρίζουν τα αποτελέσματα αυτής της εκτίμησης κινδύνων.

2210.A2 Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την πιθανότητα για σημαντικά λάθη, απάτη, μη συμμόρφωση και άλλα είδη έκθεσης σε κινδύνους, όταν καθορίζουν τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου.

2210.A3 Είναι απαραίτητο να υπάρχουν επαρκή κριτήρια για την αξιολόγηση των συστημάτων διακυβέρνησης, της διαχείρισης κινδύνων και των ελεγκτικών μηχανισμών. Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εξακριβώσουν κατά πόσο η διοίκηση ή/και το συμβούλιο έχουν θεσπίσει κατάλληλα κριτήρια, προκειμένου να προσδιορίσουν ότι οι στόχοι και οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου επιτεύχθηκαν. Εάν τα κριτήρια είναι επαρκή, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να τα χρησιμοποιήσουν στην αξιολόγησή τους. Εάν δεν επαρκούν, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να συνεργαστούν με τη διοίκηση ή/ και το συμβούλιο για να καθοριστούν τα κατάλληλα κριτήρια αξιολόγησης. • Εξωτερικά (π.χ. νομοθετικό και θεσμικό πλαίσιο που επιβάλλεται από τις Αρχές) • Καλές πρακτικές (π.χ. κλαδικές κατευθύνσεις ή οδηγίες επαγγελματικών φορέων)

2210.C1 Οι αντικειμενικοί σκοποί των συμβουλευτικών έργων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη θέματα διακυβέρνησης, τους κινδύνους και τις διαδικασίες ελέγχου, στον βαθμό που συμφωνήθηκε με τον πελάτη.

2210.C2 Οι αντικειμενικοί σκοποί των συμβουλευτικών έργων πρέπει να συνάδουν με τις αξίες, τις στρατηγικές και τους αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

2220 Εύρος έργου - Το καθορισμένο εύρος του έργου πρέπει να είναι επαρκές για την

επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου.

2220.A1 Για τον καθορισμό του εύρους του έργου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα σχετικά συστήματα, τα αρχεία, το ανθρώπινο δυναμικό και τα φυσικά περιουσιακά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που είναι υπό τον έλεγχο τρίτων.

2220.A2 Εάν προκύψουν σημαντικές ευκαιρίες για συμβουλευτικά έργα κατά τη διάρκεια μιας υπηρεσίας διαβεβαίωσης, πρέπει να συμφωνηθούν εγγράφως και συγκεκριμένα οι αντικειμενικοί σκοποί, το εύρος, οι αντίστοιχες αρμοδιότητες και οι άλλες προσδοκίες και τα αποτελέσματα του συμβουλευτικού έργου πρέπει να κοινοποιηθούν σύμφωνα με τα πρότυπα που αφορούν στα συμβουλευτικά έργα.

2220.C1 Κατά την εκτέλεση συμβουλευτικών έργων, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εξασφαλίζουν ότι το εύρος του έργου είναι επαρκές για την επίτευξη των συμφωνηθέντων αντικειμενικών σκοπών.

2220.C2 Κατά τη διάρκεια συμβουλευτικών έργων, οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να διαχειρίζονται τους μηχανισμούς ελέγχου σύμφωνα με τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου και να επαγρυπνούν για σημαντικά ζητήματα που αφορούν τους μηχανισμούς ελέγχου.

2230 Διάθεση Πόρων στο Έργο - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να καθορίσουν τους κατάλληλους και επαρκείς πόρους που απαιτούνται για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του έργου, με βάση μία εκτίμηση της φύσης και της πολυπλοκότητας κάθε έργου, των χρονικών περιορισμών και των διαθέσιμων πόρων.

2240 Πρόγραμμα Έργου - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναπτύξουν και να καταγράψουν πρόγραμμα τα έργου έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι αντικειμενικοί σκοποί του έργου.

2240.A1 Τα προγράμματα έργου πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τις διαδικασίες για την αναγνώριση, ανάλυση, αξιολόγηση και καταγραφή των πληροφοριών κατά την διάρκεια του έργου. Το πρόγραμμα έργου πρέπει να έχει εγκριθεί πριν την έναρξη των εργασιών και όλες οι αναπροσαρμογές πρέπει να εγκρίνονται έγκαιρα.

2240.C1 Τα προγράμματα των συμβουλευτικών έργων μπορεί να ποικίλλουν ως προς τη μορφή και το περιεχόμενο, ανάλογα με τη φύση του έργου.

2300 Διεξαγωγή του Έργου - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να αναγνωρίζουν, να αναλύουν, να αξιολογούν και να καταγράφουν επαρκείς πληροφορίες, έτσι ώστε να επιτύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου.

2310 Εντοπισμός Πληροφοριών - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να εντοπίζουν επαρκείς, αξιόπιστες, σχετικές και χρήσιμες πληροφορίες, έτσι ώστε να επιτύχουν τους αντικειμενικούς σκοπούς του έργου.

2320 Ανάλυση και Αξιολόγηση - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να βασίζονται στα συμπεράσματα και τα αποτελέσματα των έργων σε κατάλληλες αναλύσεις και αξιολογήσεις.

2330 Καταγραφή Πληροφοριών - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να καταγράφουν επαρκείς, αξιόπιστες, σχετικές και χρήσιμες πληροφορίες για την υποστήριξη των συμπερασμάτων και των αποτελεσμάτων των έργων.

2330.A1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να ελέγχει την πρόσβαση στα αρχεία του έργου.

2330.A2 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αναπτύξει τις προϋποθέσεις διατήρησης των αρχείων των έργων, ανεξάρτητα από το μέσο αποθήκευσης κάθε αρχείου.

2330.C1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καθορίζει τις πολιτικές για τη φύλαξη και τη διατήρηση των αρχείων των συμβουλευτικών έργων, καθώς επίσης τη διάθεσή τους εντός και εκτός του οργανισμού.

2340 Εποπτεία Έργων - Τα έργα πρέπει να εποπτεύονται κατάλληλα, ώστε να εξασφαλίζεται η επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών τους, η διασφάλιση της ποιότητας και η βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.

2400 Κοινοποίηση Αποτελεσμάτων - Οι εσωτερικοί ελεγκτές πρέπει να κοινοποιούν τα αποτελέσματα των έργων.

2410 Κριτήρια Κοινοποιήσεων - Στις κοινοποιήσεις πρέπει να περιλαμβάνονται οι αντικειμενικοί σκοποί, το εύρος και τα αποτελέσματα του έργου.

2410.A1 Η τελική κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου πρέπει να περιλαμβάνει εφαρμόσιμα συμπεράσματα καθώς και εφαρμόσιμες συστάσεις και/ή σχέδια δράσης.

2410.A2 Οι εσωτερικοί ελεγκτές συνιστάται να αναγνωρίζουν την ικανοποιητική απόδοση στις κοινοποιήσεις του έργου.

2410.A3 Όταν τα αποτελέσματα έργων διατίθενται σε τρίτους, εκτός του οργανισμού, η κοινοποίηση πρέπει να περιλαμβάνει περιορισμούς στη διάθεση και χρήση των αποτελεσμάτων.

2410.C1 Η κοινοποίηση της προόδου και των αποτελεσμάτων των συμβουλευτικών έργων ποικίλλει σε μορφή και περιεχόμενο, ανάλογα με τη φύση του έργου και τις ανάγκες του πελάτη.

2420 Ποιότητα των Κοινοποιήσεων - Οι κοινοποιήσεις πρέπει να είναι ακριβείς, αντικειμενικές, σαφείς, περιεκτικές, εποικοδομητικές, ολοκληρωμένες και έγκαιρες και αποτελούν το αποτέλεσμα μιας ακριβοδίκαιης και ισορροπημένης αξιολόγησης όλων των σχετικών στοιχείων και συνθηκών.

2421 Λάθη και Παραλείψεις - Εάν μια τελική κοινοποίηση περιέχει ένα σημαντικό λάθος ή παράλειψη, ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιεί τις διορθωμένες πληροφορίες σε όλους όσους έλαβαν την αρχική κοινοποίηση.

2430 Χρήση της φράσης «Συμμορφώνεται με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου» - Η αναφορά ότι τα έργα τα διενεργήθηκαν σε συμμόρφωση με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου, είναι κατάλληλη μόνο εφόσον αυτό υποστηρίζεται από τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του προγράμματος διαβεβαίωσης και βελτίωσης ποιότητας .

2431 Αποκάλυψη μη Συμμόρφωσης Έργου - Όταν η μη συμμόρφωση με τον Κώδικα Ηθικής ή τα Πρότυπα επηρεάζει ένα συγκεκριμένο έργο, η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων πρέπει να αποκαλύπτει: • Αρχή/ές ή κανόνα/ες συμπεριφοράς του Κώδικα Ηθικής ή του/των Προτύπων με τα οποία δεν προέκυψε πλήρης συμμόρφωση, • Λόγο/ους της μη συμμόρφωσης, και • Την επίδραση της μη συμμόρφωσης στο έργο και τα κοινοποιηθέντα αποτελέσματα του έργου.

2440 Διάδοση Αποτελεσμάτων του Έργου - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιεί τα αποτελέσματα του έργου στα κατάλληλα μέρη.

2440.A1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνος για την κοινοποίηση των τελικών αποτελεσμάτων σε εκείνα τα μέρη που μπορούν να εξασφαλίσουν ότι αποδίδεται η δέουσα σημασία στα αποτελέσματα.

2440.A2 Εάν οι νομικές, θεσμικές ή εποπτικές ρυθμίσεις δεν επιβάλλουν κάτι διαφορετικό, ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου, πριν εκδώσει τα αποτελέσματα σε τρίτους, εκτός του οργανισμού, πρέπει: • Να αξιολογεί τον ενδεχόμενο κίνδυνο για τον οργανισμό. • Να διαβουλευεται αρμοδίως με την ανώτερη διοίκηση και/ή το νομικό σύμβουλο. • Να ελέγχει τη διάδοση των αποτελεσμάτων, περιορίζοντας τη χρήση τους.

2440.C1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου είναι υπεύθυνος να κοινοποιεί τα τελικά αποτελέσματα των συμβουλευτικών έργων στους πελάτες.

2440.C2 Κατά τη διάρκεια των συμβουλευτικών έργων, μπορεί να εντοπιστούν θέματα διακυβέρνησης, διαχείρισης κινδύνων και ελεγκτικών μηχανισμών. Όταν αυτά τα θέματα είναι σημαντικά για τον οργανισμό, πρέπει να κοινοποιούνται στην ανώτερη διοίκηση και το συμβούλιο.

2450 Συνολική Γνώμη - Όταν εκδοθεί μια συνολική γνώμη, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις στρατηγικές, αντικειμενικούς σκοπούς και κινδύνους του οργανισμού και τις προσδοκίες της ανώτερης διοίκησης, του συμβουλίου και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών.

2500 Παρακολούθηση Προόδου - Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καθιερώσει και να διατηρεί ένα σύστημα παρακολούθησης της τακτοποίησης των αποτελεσμάτων που κοινοποιούνται στη διοίκηση.

2500.A1 Ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να καθιερώσει μια διαδικασία επανελέγχου για να παρακολουθεί και να εξασφαλίζει ότι οι ενέργειες της διοίκησης έχουν εφαρμοστεί αποτελεσματικά ή ότι η ανώτερη διοίκηση έχει αποδεχτεί τον κίνδυνο της μη ανάληψης δράσης.

2500.C1 Η λειτουργία εσωτερικού ελέγχου πρέπει να παρακολουθεί την τακτοποίηση των αποτελεσμάτων των συμβουλευτικών έργων, στον βαθμό που έχει συμφωνηθεί με τον πελάτη.

2600 Κοινοποίηση της Αποδοχής Κινδύνων - Όταν ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου συμπεράνει ότι η διοίκηση έχει αποδεχτεί έναν βαθμό κινδύνου στον οποίο δεν μπορεί να ανταποκριθεί ο οργανισμός, τότε ο επικεφαλής εσωτερικού ελέγχου πρέπει να συζητήσει το θέμα με την διοίκηση

Ελληνική

- Βελέντζας Γ. , Καρτάλης Ν., Μπρώνη Γ., Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, 2013, IuS
- Βλάχος Χρήστος, Λουκάς Λουκάς, Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, 2009, Παπαζήση-Globaltraining
- Γαγάνης Χρυσοβαλάντης, Ζοπουνίδης Κωνσταντίνος, Αναγνώριση Παραπονημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και Εφαρμογές, Κλειδάριθμος
- Καζαντζής Χρήστος, Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Μια Συστηματική Προσέγγιση Ενοπιών, Αρχών και Προτύπων, 2006, Business Plus ΑΕ
- Μπαραλέξης Σπ., Η Επινοητική Λογιστική στην Ελλάδα, 2001, Μονογραφία
- Νεγκάκης Χρήστος, Ταχυνάκης Παναγιώτης, Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου, 2013, Διπλογραφία
- Φίλιος Βασίλειος, Δημιουργική Λογιστική, 2003, Σύγχρονη Εκδοτική
- Φίλιος Βασίλειος, Η Ποιότητα της Λογιστικής Πληροφόρησης Διεθνώς και στην Ελλάδα, 2008, Σύγχρονη Εκδοτική

Διεθνής

- Amat et al, The Ethics of Creative Accounting, 1993
- Barnea et al, Creative Accounting -Some Ethical Issues of Macro and Micro Manipulation, 1976, Gowthorpe et al
- Constantin Nicolae Vasile & Susmanschi Georgiana, Internal and External Auditor as a Team-Work, Revista Economica, vol. Supplement, issue 4, 2012
- Elliot et al, Relation between Creative Accounting and Corporate Governance, 2005, Agarwal
- Luca Mihaela, Regarding the Users of Financial Statements and their Information Needs, Studies and Scientific Researches – Economic Edition, Issue 13, 2008
- McMillan Edward, Policies and Procedures to Prevent Fraud and Embezzlement: Guidance, Internal Controls and Investigation, John Wiley & Sons, Inc, USA
- Merchant et al, Creative Accounting: Some Ethical Issues of Macro & Micro Manipulation, 1994, Gowthorpe et al

- Stalebrink O.J., Sacco J, Rationalization of Financial Statements fraud in government: An Austrian perspective, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 18, No 14
- Suciu Gheorghe, Similarities and Differences Between Internal Auditing, Internal Public and Other Services, University of Craiova, *Annals of Computational Economics*, Vol. 3, May 2008

Άρθρα – URL / Sites

- Association of Certified Fraud Examiners, www.acfe.com
- Ernst & Young, 14th Global Fraud Survey (eycom/publication/vwLuAssets/EY-corporate-misconduct-individual-consequenses)
- KPMG: Αυτό είναι το προφίλ όσων διαπράττουν εταιρικές απάτες, www.iefimerida.gr, 01.09.2016, (<http://www.iefimerida.gr/news/286077/kpmg-ayto-einai-profil-oston-diaprattoyn-etairikes-apates#axzz4j1YaHLDZ>)
- Pop Atanasiu, Bota-Avram Cristina, Bota-Avram Florin, The Relationship Between Internal and External Audit, 2008 (<http://oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1020081/18.pdf>)
- The Institute of Internal Auditors, Global, <https://global.theiia.org>
- Δρ Δρόγαλας Γεώργιος, Εσωτερικός Έλεγχος, www.drogalas.gr
- Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών Ελλάδος, www.hiia.gr
- Μωϋσιάδου Ελένη, Παντελίδης Παναγιώτης, Δρογαλάς Γεώργιος, Νικηφορίδης Θεοδόσιος, Η Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις, Παρουσίαση ΕΣΔΟ, 25-27 Μαΐου 2012 (http://mibes.teilar.gr/esdo_proceedings/proceedings/2012/oral/Moisiadou-pantelidis-drogalas-nikiforidis.pdf)
- Περιοδικό Ag- Accountancy Greece (www.accountancygreece.gr)
- Σπάθης Χ., Εμπειρική Διερεύνηση της Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 570, Σεπτέμβριο 2002, (<http://users.auth.gr/~hspathis/Spathis-Log-Site.pdf>)
- Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (www.soel.gr)
- Άρθρο «ΑΣΠΙΣ: Από το ζενίθ στο ναδίρ», 23/09/2009 <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/article73345.ece>
- Sophie Arie, Parmalat dream goes sour, *The Guardian*, (<https://www.theguardian.com/business/2004/jan/04/corporatefraud.parmalat2>)